

Európska migračná sieť

Presídľovacie a humanitárne prijímacie programy v Európe – čo funguje

9. novembra 2016 – záverečná verzia

Obsah

Vyhlásenie	4
Vysvetlenie	4
Zhrnutie 5	
1 Úvod.....	11
1.1 Ciele a odôvodnenie štúdie	11
1.2 Predmet štúdie.....	12
1.3 Štruktúra správy	13
1.4 Pozadie a súvislosti.....	13
1.5 Relevantné štatistiky týkajúce sa presídľovania a humanitárneho prijatia ...	14
Financovanie a výdavky.....	16
2 Presídlenie a humanitárne prijatie v členských štátoch EÚ	18
Diskusie na národnej úrovni	19
2.1 Národné programy a schémy presídľovania a humanitárneho prijatia	20
Ciele schém presídlenia/humanitárneho prijatia	21
Kvóty alebo prísluby pre programy alebo schémy presídlenia a humanitárneho prijatia	22
2.2 Členské štáty bez programov presídlenia alebo humanitárneho prijatia	22
Súčasná situácia a výzvy pri zavádzaní programov	23
Diskusie na národnej úrovni	23
2.3 Presídlenie a humanitárne prijatie v detaile: Pred odchodom a odchod	23
Identifikácia, úvodný skrining a výber	23
Kritéria výberu a prioritizácie	25
Proces výberu v praxi.....	27
Oboznámenie kandidátov po rozhodnutí o presídlení a poskytovanie operačnej podpory.....	28
Informácie a kultúrna orientácia pred odchodom	28
Odchod a transfer do členského štátu.....	29
2.4 Presídlenie a humanitárne prijatie v detaile: Popríchodová fáza & integrácia	30
Štatút udeľovaný presídleným a prijímaným utečencom	30
Okamžitá podpora pri príchode a krátkodobá podpora	31
Geografická distribúcia a ubytovanie v členskom štáte	32
Sloboda pohybu v rámci členského štátu a mimo neho	34
Informácie a kultúrna orientácia po príchode.....	34
Integračné opatrenia (dlhodobá podpora)	34
Príprava miestnej komunity na lokálnej úrovni	36
Prístup a práva, pokiaľ ide o zlúčenie rodiny a naturalizáciu	36
3 Programy a schémy súkromného sponzorstva	38
3.1 Prehľad politik členských štátov v oblasti súkromného sponzorstva	38
3.2 Kritériá oprávnenosti, udeľovaný štatút a povinnosti sponzorov.....	40

4	Vyhodnotenia a zaznamenané výzvy, osvedčené postupy a získané poznatky	42
4.1	Výzvy – Predodchodová fáza a fáza odchodu	42
4.2	Výzvy – popríchodová a integračná fáza	44
4.3	Osvedčené postupy a získané poznatky	45
5	Závery	49
	Príloha 1 Slovník pojmov.....	51
	Príloha 2 Dodatočné informácie.....	54

VYHLÁSENIE

Túto súhrnnú správu vypracovala Európska migračná sieť (EMN), ktorá zahŕňa Európsku komisiu, jej zmluvného poskytovateľa služieb (ICF) a Národné kontaktné body EMN (NKB EMN). Obsah tejto správy nevyhnutne neodráža názory a stanoviská Európskej komisie, zmluvného poskytovateľa služieb EMN (ICF) alebo NKB EMN, ktoré nie sú závermi štúdie žiadnym spôsobom viazané. Podobne, Európska komisia, ICF ani NKB EMN nie sú zodpovedné za ďalšie použitie poskytnutých informácií.

Táto malá tematická štúdia bola vypracovaná na základe pracovného programu EMN na rok 2016.

VYSVETLENIE

Táto súhrnná správa bola spracovaná na základe príspevkov **24** NKB EMN (**Belgicko, Bulharsko, Cyprus, Česká republika, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Chorvátsko, Írsko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Maďarsko, Malta, Nemecko, Nórsko, Poľsko, Rakúsko, Slovensko, Spojené kráľovstvo, Taliansko, Španielsko, Švédsko**). Príspevky (ďalej aj „národné správy/štúdie“) boli vypracované na základe spoločných špecifikácií EMN, ktorých sa jednotlivé NKB EMN pridŕžovali tak, aby sa zabezpečila čo najväčšia porovnateľnosť.

Pri príprave národných správ NKB EMN vychádzali z teoretickej analýzy existujúcich právnych predpisov a politických dokumentov, správ, academickej literatúry, internetových zdrojov, ako aj z informácií získaných od vnútroštátnych orgánov, MVO a medzinárodných organizácií. Zdrojom štatistík je Eurostat, vnútroštátne orgány a iné(vnútroštátne) databázy. Zoznamy členských štátov uvádzané v súhrnnej správe boli zostavené na základe dostupnosti informácií od jednotlivých NKB EMN v národných štúdiách.

Treba poznamenať, že v tejto správe sa opisuje stav v členských štátoch do prvej polovice roku 2016¹ (vrátane) tak, ako bol uvedený v národných štúdiách vypracovaných jednotlivými NKB EMN. V štúdiách nájdete podrobnejšie informácie o jednotlivých témach, ktoré sú predmetom správy. V prípade potreby boli do poznámok pod čiarou doplnené dodatočné vysvetlenia a zdroje. Dôrazne odporúčame preštudovať si aj národné štúdie.

NKB EMN z ostatných členských štátov sa z rôznych dôvodov nemohli zapojiť do práce na tejto štúdiu, participujú však na iných aktivitách a správach EMN.

¹ Štatistiky sa všeobecne týkajú obdobia do roku 2015 (v niektorých prípadoch do roku 2016), kým politický vývoj v členských štátoch sa opisuje, tam kde je to relevantné, do júna/júla 2016.

Zhrnutie

Kľúčové poznámky:

- ★ Programy alebo schémy **presídľovania a prijímania osôb z humanitárnych dôvodov** (ďalej aj „programy/schémy humanitárneho prijatia“) má alebo v minulosti malo 17 členských štátov a Nórsko. Šesť krajín naopak (**zatiaľ**) **nemá skúsenosť s presídľovaním alebo prijímaním osôb z humanitárnych dôvodov**. V dôsledku zvýšených migračných tokov počas roku 2015 sa v rokoch 2015 a 2016 na úrovni členských štátov a EÚ prijali niektoré legislatívne a politické zmeny vrátane pravidiel týkajúcich sa presídlených/prijatých osôb.
- ★ V kontexte EÚ presídlenie znamená presun štátneho príslušníka tretej krajiny alebo osoby bez štátnej príslušnosti – na žiadosť UNHCR a na základe potreby medzinárodnej ochrany – z tretej krajiny do členského štátu, v ktorom sa jej udelí povolenie na pobyt so štatútom utečenca alebo s iným podobným štatútom. Prijatie z humanitárnych dôvodov nie je definované. V kontexte tejto štúdie sa však tento pojem vzťahuje na schémy, ktoré sú podobné presídleniu, ale z rôznych dôvodov plne nespĺňajú definíciu presídlenia (podrobnejšie vysvetlenie sa uvádza v prílohe 1).
- ★ Z dôvodu rôznych definícií sa v tejto štúdií o presídľovaní a humanitárnom prijímaní hovorí ako o rovnakom postupe okrem prípadov, keď sa dajú pomenovať rozdiely medzi nimi.
- ★ Hoci hlavné ciele schém sú podobné, ich hlavné charakteristiky sa medzi jednotlivými (členskými) štátmi výrazne líšia, pokiaľ ide o typ schémy/programu, existenciu vopred stanovených kvót a priorit výberu či metódy vykonávania aktivít presídlenia a humanitárneho prijatia.
- ★ **UNHCR má jasnú úlohu**, pokiaľ ide o identifikovanie kandidátov na presídlenie a vykonávanie pohovorov s nimi, kým konečné rozhodnutia o presídlení prijímajú po vykonaní **výberových misií** orgány členských štátov. Často sa používa aj metóda výberu na základe spisu, a to najmä pri humanitárnom prijímaní. Pri identifikácii a výbere sa používajú kritériá na stanovenie oprávnenosti a prioritizácie, ako aj kritériá na vylúčenie alebo deprioritizáciu kandidátov.

- ★ Na **predodchodovej fáze** a transfere sa často podieľa IOM, pričom táto fáza zahŕňa prípravu na cestu, lekárske prehliadky a niekedy kurzy či semináre kultúrnej orientácie. V porovnaní s inými utečencami sa vo vzťahu k presídleným/prijatým osobám v 12 členských štátoch uplatňujú isté špecifické popríchodové a integračné opatrenia a postupy.
- ★ Väčšina členských štátov udeľuje presídleným utečencom a ostatným osobám s udelenou medzinárodnou ochranou **rovnaký alebo podobný štatút**. V niektorých programoch humanitárneho prijatia sa počíta s návratom do krajiny pôvodu a pobyt sa na začiatku udeľuje najviac na dva roky. V niektorých prípadoch sa však povolenie na pobyt môže predlžovať a nakoniec sa umožní aj trvalý pobyt.
- ★ **Pravidlá a prístupy** členských štátov v oblasti ubytovania, geografickej distribúcie a poskytovaných integračných opatrení poskytnutých presídleným/prijatým osobám sa líšia.
- ★ Hoci iba šesť členských štátov² vykonáva **formálne programy alebo schémy súkromného sponzorstva** (angl. private sponsorship), niektoré ďalšie členské štáty plánujú takéto programy zriadiť.
- ★ Subjekty, ktoré vykonávajú presídľovanie a humanitárne prijatie, čelili viacerým **problémom**, ktoré viedli k niektorým **zlepšeniam** a k identifikácii **osvedčených postupov**.

Aký je počet presídlených/prijatých osôb a ako sa využíva financovanie?

Celkové počty presídlených osôb alebo osôb prijatých v rámci schém humanitárneho prijatia bol vo všetkých členských štátoch, ktoré poskytli štatistiky, takýto: viac ako 5 400 v rokoch 2011 a 2012, viac ako 16 100 v roku 2013, takmer 18 000 v roku 2014, 10 300 v roku 2015 a takmer 18 000 do polovice roku 2016. **Ročné národné kvóty presídlených/prijatých osôb na roky 2011 – 2016 sa medzi členskými štátmi významne líšili**, a to od menej ako stovky (BG, HU, LU), cez 2 000 (AT, IT) až po viac než 10 000 (DE, SE, NO). Porovnanie medzi jednotlivými rokmi sa však vykonáva ťažko, keďže niektoré členské štáty uprednostňujú dvojročné obdobia trvania programu alebo schémy.

² Vráťane Spojeného kráľovstva, ktoré svoju schému súkromného sponzorstva spustilo až v polovici 2016.

V kapitole 3 sa preto táto schéma podrobnejšie neopisuje, hoci na tomto mieste uvádza.

Financovanie presídľovania sa poskytuje prostredníctvom **Fondu pre azyl, migráciu a integráciu** (AMIF) prostredníctvom paušálnych súm vo výške 6 000 EUR na osobu alebo 10 000 EUR na osobu pre presídlené osoby, ktoré splnili isté kritériá. Členské štáty poskytujú (nad rámec financovania EÚ) ďalšie financovanie, ktoré na osobu presídlenú/prijatú v rámci kvóty na príslušný rok predstavovalo tieto sumy: 448 EUR (FR), 725 EUR (IT), 895 EUR (ES), 995 EUR (SE), 1 145 EUR (IE), 1 018 EUR (FI), 1 210 EUR (LU), 4 885 EUR (PL)³. Tieto sumy by sa však nemali porovnávať.

Aké schémy presídľovania a humanitárneho prijímania osôb existujú v (členských) štátoch?

Z dôvodu bezprecedentného nárastu utečencov, ktorí do EÚ prišli v rokoch 2014 a 2015, ako aj s cieľom splniť svoje záväzky prijaté na úrovni EÚ, začali (členské) štáty prijímať príslušné právne predpisy a operačné plány na účel zriadenia takýchto schém.

Okrem toho bol v júli 2015 zriadený prvý európsku schému presídľovania. O rok neskôr Komisia na základe existujúcich iniciatív presídľovania a humanitárneho prijímania na úrovni EÚ predložila nariadenie, ktorým sa zriaďuje rámec Únie pre presídľovanie.

V reakcii na **zvýšené toky migrantov** sa v rokoch 2015 a 2016 na národnej úrovni prijali niektoré legislatívne a politické zmeny vo vzťahu k: i) pravidlám, ktoré sa týkajú osôb s udelenou medzinárodnou ochranou vrátane presídlených osôb (AT, BE, CZ, DE, EE, FI, HU, LV, SE), ii) pravidlám zameraným osobitne na presídlených utečencov (BE, EE, NO, UK) či iii) pravidlám a postupom vykonávania presídľovacích programov alebo schém (BE, DE, EE, FR, IE, NO, PL, SE).

Ako sa jednotlivé zavedené schémy líšia?

Pri 14 existujúcich schémach [BE, CZ, DE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, NL, SE, UK (2), NO] ide o **trvalé národné programy**. Pri ďalších 14 [AT, BG, CZ, DE (2), EE, FR (2), LU (2), PL (2⁴), SK, UK] ide o **neprogramové, dočasné (alebo ad hoc) opatrenia** na presídľovanie či prijatie osôb z humanitárnych dôvodov. V (členských) štátoch s trvalými presídľovacími programami je presídľovanie **trvalou zložkou** národnej migračnej a azylovej politiky.

Naopak dočasné ad hoc schémy sú **reakciou členských štátov na konkrétne humanitárne krízy**. Prvé presídľovacie programy boli zriadené v druhej polovici 20. storočia. **Počet schém sa od roku 2010 zvýšil**, a to najmä od roku 2013 z dôvodu zhoršujúcej sa humanitárnej krízy v Sýrii a v susedných krajinách.

Hlavné **ciele programov** (členských) štátov v oblasti presídľovania a prijímania osôb z humanitárnych dôvodov sú: poskytovanie ochrany ako trvalého riešenia, uplatňovanie medzinárodnej solidarity, poskytovanie bezpečných a legálnych ciest migrácie, realizácia medzinárodných záväzkov a účasť na úsilí pri riešení humanitárnych kríz.

Väčšina (členských) štátov (BE, BG, CZ, DE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LU, NL, SE, UK, NO) stanovuje **ročné alebo viacročné kvóty** podľa potrieb presídlenia, prijímacej kapacity a politických priorit. Celkové kvóty (členských) štátov na presídlenie a humanitárne prijatie sa v rokoch 2011 až 2016 zvýšil.⁵

Najmenej 16 (členských) štátov (AT, BE, BG, DE, EE, ES, FI, FR⁶, HU, IE, IT, NL, PL, SE, UK a NO) si pri presídľovaní a prijímaní osôb z humanitárnych dôvodov v období rokov 2011 – 2016 stanovilo **geografické priority**, kým tri členské štáty (CZ, LU, SK) takéto priority nemajú a geografický výber osôb na presídlenie vykonávajú na **individuálnom základe**.

Aké sú znaky predochodovej fázy a fázy odchodu v rámci programov presídľovania a humanitárneho prijímania?

(Členské) štáty využívajú rôzne prístupy na identifikáciu osôb na presídlenie. **UNHCR** má napriek tomu **jasnú úlohu**, pokiaľ ide o identifikáciu osôb oprávnených na presídlenie (a pohovory s nimi), a to aj v niektorých programoch a schémach humanitárneho prijatia. V 16 (členských) štátoch musí byť osoba najskôr **uznaná ako utečenec zo strany UNHCR** (AT, BE, BG, CZ, DE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LU, NL, SE, UK, NO). V piatich členských štátoch (CZ, DE, FR, PL, SK) naopak takéto podmienka v rámci schém prijímania osôb z humanitárnych dôvodov neexistuje.

Po tomto výbere niektoré (členské) štáty (AT, BE, CZ, EE, ES, FI, HU, LU, NL, SE, NO) znovu

³ Údaj je založený na skutočnom počte prijatých osôb, nie na kvótach.

⁴ Ide o 2 transfery, ktoré PL vykonalo z Ukrajiny v rokoch 2014 a 2015.

⁵ Tieto vnútroštátne kvóty nie sú záväzné, ale len indikatívne, pokiaľ ide o cieľové počty osôb, ktoré majú členské štáty presídliť alebo prijať.

⁶ Iba pri dvoch ad hoc programoch. Pri trvalom presídľovacom programe sa rozhodnutia prijímajú jednotlivo.

posudzujú kandidátov identifikovaných UNHCR, kým iné krajiny už takéto posudzovanie nevykonávajú (DE, FR, IT, UK). **Konečné rozhodnutie** o presídlení a humanitárnom prijatí je **vždy na orgánoch príslušného členského štátu**.

V niekoľkých (členských) štátoch (AT, DE, EE, ES, FI, HR, HU, IE, LU, NL, PL, SK, NO) sa pri výbere kandidátov uplatňujú aj **d ďalšie kritériá prioritizácie**. Takéto dodatočné kritériá alebo kritériá prioritizácie zvyčajne stanovuje zodpovedný vnútroštátny orgán a často sa týkajú zraniteľnosti osôb, pričom môže ísť o: obeť násillia a/alebo mučenia, osoby ohrozené násillím a/alebo mučením a osoby, ktoré potrebujú lekársku pomoc. Ďalšie kritériá prioritizácie môžu okrem iného zahŕňať: vek (staršie osoby/deti), slobodné matky, zachovanie celistvosti rodiny a väzby s členským štátom či potenciál integrácie. Okrem toho existujú aj **národné kritériá vylúčenia alebo deprioritizácie osôb** (AT, BE, BG, DE, FI, FR, HU, IE, LU, NL, SE, UK, NO) nad rámec článku 1F Ženevského dohovoru, pričom môže ísť o záznam v trestnom registri, otázky zloženia rodiny a účasť na vojenských činnostiach.

Členské štáty a Nórsko využívajú dve hlavné metódy výberového procesu: **Výberové misie** (BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, IE, LU, NL, SE⁷, SK, NO) a **výbery na základe spisu** (t. j. len dokumentácie) (BE, CZ, DE, FI, FR, IE, LU, NL, PL, NO). Výberové misie pozostávajú z pohovorov na mieste a ich vykonávanie je závislé od bezpečnostnej situácie v dotknutých krajinách. V situáciách, keď sa misie nemôžu uskutočniť, sa v niektorých programoch humanitárneho prijatia používa aj výber na základe spisu (v AT, DE, FR, PL, UK).

Po rozhodnutí o prijatí osôb na presídlenie členské štáty informujú UNHCR a UNHCR následne informuje vybraných kandidátov. Do predodchodovej fázy je často zapojené IOM, ktoré vykonáva prípravu na odchod, zdravotné prehliadky a/alebo prehliadky na účel potvrdenia schopnosti podstúpiť cestu (angl. fit-to-travel checks) a niekedy aj kultúrnu orientáciu. Leták alebo usmernenie o právach a povinnostiach osôb a o procese presídlenia alebo humanitárneho prijatia sa poskytuje vo väčšine (členských) štátoch (AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, IT, PL, SE, SK, UK, NO). Pred odchodom sa osobám, ktoré sa majú presídliť do členských štátoch, **poskytujú aj školenia alebo semináre kultúrnej orientácie** s rôznou dĺžkou trvania.

Ako sa organizuje odchod a transfer do členských štátov?

Záverečná fáza pred odchodom a počas odchodu pozostáva z praktickejších krokov zameraných na realizáciu samotného transferu osoby do (členského) štátu. V niektorých členských štátoch samotný transfer a predodchodovú asistenciu na mieste zabezpečuje **IOM** (AT, BE, DE, ES, FI, FR, IE, IT, LU, NL, SE, UK, NO) na základe bilaterálnej dohody alebo zmluvy medzi členským štátom a IOM. Iné členské štáty (BG, CZ) si organizujú odchod a cestu samy, ale IOM v prípade potreby požiadajú o pomoc.

Aké sú znaky popríchodovej a integračnej fázy?

Vo väčšine členských štátov sú popríchodové a integračné opatrenia pre presídlené osoby rovnaké ako pre iných utečencov; pričom iba niekoľko členských štátov vyvinulo **osobitné opatrenia** zamerané na presídlené osoby alebo osoby prijaté z humanitárnych dôvodov.

V troch členských štátoch (AT, BE, FI) sú opatrenia zo zákona rovnaké pre všetkých utečencov. V praxi sa však líšia. Napríklad v Rakúsku dostali utečenci presídlení ako „prípady UNHCR“ osobitnú podporu na účel bývania, ako aj integračnú podporu. V Belgicku sa v rámci národného presídľovacieho programu poskytujú špecifické, na mieru prispôsobené opatrenia na pomoc presídleným utečencom. Francúzsko, Holandsko, Nemecko, Írsko, Poľsko, Švédsko, Taliansko a Spojené kráľovstvo majú osobitné opatrenia na integráciu presídlených alebo prijatých osôb.

Po príchode sa presídleným/prijatým osobám poskytuje okamžitá podpora v rôznych formách, ako napríklad vyzdvihnutie na letisku, poskytnutie dočasných dokladov, potraviny, ubytovanie, oblečenie, lekárske prehliadky/iné formy zdravotnej starostlivosti a tlmočenie pri príchode.

Aký štatút a práva sa presídleným utečencom udeľujú?

Väčšina členských štátov (AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LU, NL, SK, NO) udeľuje presídleným utečencom **rovnaký alebo podobný štatút** ako ostatným utečencom. V Spojenom kráľovstve sa v rámci schémy na presídľovanie zraniteľných osôb zo Sýrie umožňuje týmto osobám pobyt v trvaní piatich rokov pod humanitárnou ochranou, kým v rámci programu „Brána k ochrane“ (angl. Gateway Protection Programme) je to povolenie na dobu neurčitú. Švédsko vydáva presídleným utečencom povolenia na trvalý pobyt, kým osoby

⁷ Švédsko pravidelne využíva obidve metódy výberu, a to v približne rovnakom počte prípadov.

s udelenou medzinárodnou ochranou, ktoré prišli do Švédska ako žiadatelia o azyl, dostávajú iba povolenia na prechodný pobyt.

V niektorých programoch humanitárneho prijímania osôb sa počíta s návratom do krajiny pôvodu a pobyt sa na začiatku udeľuje najviac na dva roky, za istých okolností a pri splnení niekoľkých podmienok je však možný aj trvalý pobyt.

Najmenej 18 (členských) štátov (AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IT, LU, NL, PL, SE, SK, UK, NO) zo zákona udeľuje presídleným utečencom **právo na zlúčenie rodiny**. Írsko neposkytuje automatické právo na zlúčenie rodiny, v praxi sa však k žiadostiam podaným utečencami z presídľovacieho programu pristupuje rovnako ako k žiadostiam iných utečencov. Vo väčšine prípadov sa toto právo poskytuje na rovnakom základe ako iným utečencom.

V Nemecku je rozsah práva na zlúčenie rodiny pre osoby prijaté v rámci programu prijatia utečencov zo Sýrie užší ako pri iných utečencoch, v Nórsku je naopak širší.

Geografická distribúcia v rámci krajiny pri ubytovaní presídlených utečencov existuje v najmenej dvanástich (členských) štátoch (CZ, DE, EE, ES, FI, IE, NL, PL, SE, SK, UK, NO). Naopak sedem členských štátov (AT, BE, BG, FR, HU, IT, LU) nepoužíva žiadnu geografickú distribúciu.

Presídleným utečencom a utečencom prijatým v rámci programov a schém humanitárneho prijatia sa poskytujú rôzne druhy **ubytovania**, pričom najčastejšie ide o: záchytné tábory, sociálne/obecné byty, hotely a súkromné ubytovanie. Záchytné tábory sa najčastejšie používajú ako dočasné, počítačové riešenie, nie ako dlhodobé ubytovanie. Dlhodobé ubytovanie je zvyčajne sociálne, obecné alebo súkromné.

V niektorých členských štátoch (AT, BE, DE, ES, FI, IT, SE, SK, UK) sa presídleným utečencom **neodporúča odsťahovať sa inde** (v rámci či mimo krajiny), keďže by to za istých okolností mohlo viesť k strate istých práv, služieb a/alebo príspevkov poskytovaných v rámci schém prijatia. Na pohyb v rámci EÚ sa vo všetkých štátoch vzťahuje niekoľko podmienok, ako je: získanie **štátútu medzinárodnej ochrany**, vlastníctvo **dokladu o pobyte a cestovných dokladov**. Zvyčajne sa povoľuje vycestovať na najviac 90 dní.

Vo všetkých členských štátoch a v Nórsku sa osobám prijatým v rámci programu presídlenia a/alebo humanitárneho prijatia poskytujú integračné opatrenia (dlhodobá podpora). Typy opatrení sa medzi členskými štátmi líšia, možno ich však zhrnúť takto:

- ★ **týždenný/mesačný príspevok**, ktorý sa medzi členskými štátmi líši z hľadiska svojho trvania a charakteristik, a to od šiestich mesiacov (PL), cez dva až päť rokov (HU, SK, NO) až po neobmedzené trvanie za podmienky oprávnenosti (AT, BE, DE, EE, FI, IE, NL, SE),
- ★ **nepeňažná podpora** (potraviný, oblečenie, nábytok a vybavenie domácnosti, doprava, lekárska starostlivosť, školské potreby),
- ★ **vzdelávacia podpora** vrátane: jazykových kurzov, poradenstva, vzdelávania, odbornej orientácie,
- ★ **sociálna podpora** od IOM a/alebo MVO (napr. pomoc pri vstupe na trh práce, pomoc s bývaním, právna podpora),
- ★ prístup k **zdravotnej starostlivosti a špecializovaným službám**, ako sú služby pre obeť násillia a mučenia, ohrozené ženy a dievčatá, utečencov so zdravotným postihnutím, starších ľudí,
- ★ **tlmočníci** na prijímacích a orientačných stretnutiach, hoci iba na obmedzené obdobie.

V 17 (členských) štátoch (AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, HU, IE, IT, NL, PL, SE, SK, UK, NO) sa pre presídlených utečencov, ako aj osoby prijaté z humanitárnych dôvodov organizujú stretnutia zamerané na **poskytovanie informácií a kultúrnu orientáciu**. V šiestich členských štátoch (AT, BE, FR, LU, NL, PL) sa stretnutia zameriavajú na poskytovanie užitočných informácií a integračných opatrení, pričom majú formu kurzov, seminárov a stretnutí s poskytnutím brožúr a letákov. V desiatich (členských) štátoch (AT, CZ, DE, EE, FR, LU, PL, SK, UK, NO) sú predmetom stretnutí zemepis, dejepis, kultúra a úvod do politického systému. Poskytovanie takýchto kurzov majú zvyčajne na starosti záchytné tábory, sociálni pracovníci, IOM, úrady práce, MVO a organizácie občianskej spoločnosti, cirkevné organizácie, obce/mestá a/alebo kultúrni mediátori. Vo všetkých členských štátoch okrem Rakúska a Talianska sa pripravuje aj prijímajúca komunita, a to na viacerých úrovniach vrátane občanov, MVO a miestnych orgánov.

Aké sú hlavné aspekty programov súkromného sponzorstva?

Súkromné sponzorstvo je založené na **aktívnej účasti** súkromných občanov, skupín, organizácií a iných subjektov, ktoré podávajú žiadosť za potenciálneho príjemcu a poskytujú jeho žiadosti podporu.

Súkromní sponzori môžu prevziať zodpovednosť za poskytovanie finančnej, sociálnej a emocionálnej podpory presídlennej osobe alebo rodine počas vopred stanoveného obdobia (zvyčajne jedného roka alebo aj dlhšie) alebo dovtedy, kým sa osoba alebo rodina nestane samostatnou.

Dôvody, pre ktoré členské štáty zriaďujú programy súkromného sponzorstva, sú veľmi rozdielne, často však tieto programy nadväzovali na humanitárnu krízu, či už v Sýrii alebo v dôsledku iných konfliktov na Blízkom východe.

Medzi jednotlivými členskými štátmi sa líšia aj **kritériá oprávnenosti** na výber príjemcov programov súkromného sponzorstva. Tri členské štáty (DE, IE, IT) používali ako kľúčové kritérium zraniteľnosť, kým v Poľsku a na Slovensku osoby, ktoré sa mali presídlieť na základe súkromného sponzorstva, vyberali sponzori na základe prenasledovania z náboženských dôvodov.

Osobe alebo rodine, ktorá bola presídlená/prijatá v rámci súkromného sponzorstva, sa udeľujú rozličné štatúty. V Nemecku utečenec dostáva povolenie na pobyt v trvaní najviac dvoch rokov s možnosťou predĺženia. Prijatá osoba môže okamžite začať pracovať. V Írsku príjemcovia dostávajú povolenie, ktoré je špecifické pre program prijatia z humanitárnych dôvodov, ktoré im umožňuje pracovať, zakladať podnikanie alebo investovať v danom štáte. Taliansko presídleným osobám poskytuje víza na základe humanitárnych dôvodov, kým v Poľsku dostávajú štatút utečenca a na Slovensku azyl z humanitárnych dôvodov po počiatočnom národnom víze.

V týchto piatich členských štátoch **pokrýva väčšinu nákladov** spojených s presídlením migranta prostredníctvom súkromného sponzorstva **osoba alebo organizácia sponzora**. Ide najmä o tieto náklady: poplatky za víza, cestovné náklady, náklady na lekársku starostlivosť, ubytovanie a domácnosť. Vo väčšine participujúcich spolkových krajín v Nemecku bola v neskoršej fáze z programu vyňatá povinnosť uhradiť náklady na zdravotnú starostlivosť, a to pre vysokú finančnú záťaž.

Programy súkromného sponzorstva existujú alebo existovali v šiestich členských štátoch (DE, IE, IT, PL, SK, UK⁸) a Francúzsko uviedlo, že má záujem vytvoriť programy súkromného sponzorstva.

Uvedli (členské) štáty nejaké vyhodnotenia, problémy alebo získané poznatky?

Hlavné zdroje informácií o výzvach a osvedčených postupoch boli **správy o vykonávaní programov** v rámci vyhodnocovania fondov EÚ.

V niektorých prípadoch sa hodnotenia vykonávali prostredníctvom **prieskumov distribuovaných medzi príjemcami** programov presídlenia a humanitárneho prijatia prípadne na základe **správ** pripravovaných zapojenými organizáciami.

Výzvy, ktorým subjekty presídlenia/humanitárneho prijatia čelia **v predodchodovej a odchodovej** fáze, zahŕňajú:

- ★ zložitost' a dĺžka výberového procesu,
- ★ logistické problémy v tretích krajinách,
- ★ naplnenie špecifických potrieb cieľovej skupiny,
- ★ nedostatok informácií a orientácie v predodchodovej fáze,
- ★ nerealistické očakávania príjemcov v porovnaní s podmienkami pri príchode,
- ★ výzvy spojené s koordináciou viacerých zainteresovaných strán v predodchodovej a popríchodovej fáze,
- ★ ťažkosti pri získavaní informácií o potenciálnych príjemcoch,
- ★ chýbajúce cestovné doklady a problémy pri ich získavaní,
- ★ bezpečnosť v krajine pobytu,
- ★ nedostatočná možnosť získať biometrické údaje presídlených utečencov (otlačky prstov, fotografie a pod.).

Členské štáty a Nórsko uviedli aj niekoľko výziev týkajúcich sa **popríchodovej a integračnej fázy**:

- ★ zabezpečenie ubytovania pre presídlené osoby,
- ★ jazykové vzdelávanie,
- ★ časové obmedzenia a nepredvídateľné udalosti pri realizácii presídlenia, najmä pri príchodoch v krátkom čase,
- ★ problémy so zabezpečením dostupnosti podporných služieb a primeraného počtu zamestnancov pre zraniteľné skupiny,
- ★ nájdenie si zamestnania s primeraným ohodnotením,
- ★ administratívne oneskorenia pri vydávaní povolenia na pobyt.

Členské štáty zdôraznili tieto **získané poznatky**, ktoré sú podľa nich pozitívne/účinné pri vykonávaní programov presídlenia alebo humanitárneho prijatia:

- ★ plynulá predodchodová a popríchodová spolupráca a komunikácia medzi rôznymi

⁸ Vráťane Spojeného kráľovstva, ktoré svoju schému súkromného sponzorstva spustilo až v polovici 2016.

V kapitole 3 sa preto tento systém podrobnejšie neopisuje, hoci na tomto mieste uvádza.

zainteresovanými stranami sa často uvádzala ako rozhodujúci faktor úspešnej integrácie a rovnako ako spôsob šetrenia zdrojov,

- ★ primerané informovanie a kultúrna orientácia v predodchodovej fáze s cieľom pripraviť kandidátov na transfer a správne nastaviť ich očakávania,
- ★ výberové misie v krajinách prvého azylu s cieľom predpokladať príchody a po príchode rýchlo udeľovať medzinárodnú ochranu,
- ★ skorý lekársky posudok s cieľom lepšie pripraviť migrantov na odchod a odovzdávať potrebné informácie subjektom, ktoré poskytujú integračné služby po príchode,
- ★ priamy prístup k bývaniu môže podporiť nezávislosť a rýchlu integráciu presídlených osôb,
- ★ podpora iných utečencov (angl. peer support) z rovnakej etnickej alebo národnostnej skupiny,
- ★ sociálne zapojenie sa dobrovoľníkov,
- ★ angažovanie miestnych komunít/cirkví do integračného procesu.

1 Úvod

1.1 CIELE A ODÔVODNENIE ŠTÚDIE

V tejto štúdii EMN sa predkladá komplexná analýza politik a praxe členských štátov EÚ a Nórska, pokiaľ ide o programy a schémy presídľovania a prijímania osôb z humanitárnych dôvodov, ako aj programy súkromného sponzorstva. V štúdii sa identifikujú problémy, ako aj faktory úspechu realizácie programov presídlenia a prijímania osôb z humanitárnych dôvodov. V štúdii sa poskytujú informácie pre tvorcov politik ako podklad pre ďalšiu tvorbu a rozvoj národných programov a spoločných európskych iniciatív, a to aj s cieľom prispieť k riešeniu možných budúcich utečeneckých kríz a núdzových humanitárnych situácií.

Podľa UNHCR v roku 2015 počet utečencov, žiadateľov o azyl a vnútorne vysídlených osôb prvýkrát od druhej svetovej vojny prekročil 65 miliónov ľudí.⁹ Dôvodom bola najmä vojna v Sýrii, pre ktorú boli na konci roku 2015 vysídlené milióny ľudí. K veľkým novým vysídleniam došlo aj v Afrike, a to pre pokračujúce vojny a neschopnosť vyriešiť konflikty či zabrániť ich vzniku.

Hoci väčšina utečencov utiekla do susedných alebo ďalších krajín vo svojom regióne pôvodu, výrazne sa zintenzívnili aj prílevy utečencov do Európy. Do členských štátov EÚ a Nórska prichádzali najmä od leta 2015 stovky tisíc utečencov a žiadali o medzinárodnú ochranu.¹⁰ Väčšina z nich vstúpila do EÚ bez toho, aby sa zaregistrovali, často cez Grécko alebo Taliansko, a potom prešli cez niekoľko krajín – členských štátov EÚ aj tretích krajín – dúfajúc, že sa dostanú do západnej a strednej Európy alebo severovýchodných krajín. V dôsledku týchto mimoriadnych migračných tlakov sa pravidlá riadenia hraníc a mobility zakotvené v nariadení o schengenskom priestore a v dublinskom nariadení dostali pod veľký tlak. Pre mnoho utečencov predstavovala cesta do Európy extrémnu neistotu, riziká a nebezpečenstvo. Takisto sa ukázalo, že mnohé členské štáty EÚ neboli ochotné prijímať významnejšie počty migrantov.

V rámci hľadania primeraných odpovedí na výzvy spojené s rastúcim migračným tlakom členské štáty EÚ a Nórsko diskutovali o viacerých návrhoch a koncepciách na riešenie, alebo aspoň zmiernenie, vznikajúcich problémov, ako sú napríklad lepšie kontroly na vonkajších hraniciach schengenského priestoru, prísnejší postup v boji proti obchodovaniu s ľuďmi a prevádzka schém, relokačné schémy na rozdelenie žiadateľov o azyl v rámci EÚ, pomoc susedným štátom krajín, kde prebieha konflikt, ako aj riešenie príčin neregulárnej migrácie prostredníctvom prispievania k rozvoju a mieru v postihnutých krajinách v Afrike, na Blízkom východe a v Ázii. V neposlednom rade sa diskutovalo aj o potrebe otvorenia alebo rozšírenia existujúcich spôsobov legálnej migrácie za účelom ochrany v EÚ.¹¹ Presídlenie je jednou z kľúčových spôsobov legálnej migrácie a jedným (z troch) hlavných dlhodobých riešení pre utečencov: popri návrate (ktorý je preferovaným riešením) a miestnej integrácii v krajine prvého útočiska. Presídlenie sa týka transferu utečencov z krajiny prvého útočiska do krajiny, ktorá je ochotná prijať ich (pozri prílohu 1 „Slovník pojmov“).

Cieľom presídlenia je ponúknuť dlhodobé riešenie pre tých, ktorí utekajú pred konfliktom a podporiť krajinu prvého azylu v ich úsilí riešiť vysídlenie a odľahčiť tlak na ich infraštruktúru, zdroje a občanov.¹²

S rastúcim významom presídľovacích programov sa zvyšuje aj potreba výmeny poznatkov a poskytovania podpory medzi „starými“, „novými“ a „rozvíjajúcimi sa“ krajinami presídlenia. Niektoré (členské) štáty majú schémy presídlenia zavedené už desaťročia, iné s nimi len nedávno začali a ďalšie zriadenie takýchto schém zvažujú.

⁹Pozri: <http://www.unhcr.org/news/latest/2016/6/5763b65a4/global-forced-displacement-hits-record-high.html>

¹⁰ Pozri Eurostat: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6>

¹¹ Vyhlásenie Európskej komisie je dostupné tu: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2434_sk.htm.

¹² Pozri: <http://www.unhcr.org/resettlement.html>

Hoci sa už vykonávajú komplexné projekty na rozvoj praktickej spolupráce medzi (členskými) štátmi¹³, prijímajú sa nové iniciatívy¹⁴ a existuje aj isté množstvo informácií o národných presídľovacích programoch a programoch humanitárneho prijatia, stále pretrváva potreba zlepšovania poznatkov a informovanosti o praktických problémoch a kľúčových faktoroch úspechu pri tvorbe programov a schém presídlenia a/alebo humanitárneho prijatia, ktoré sú dobre nastavené, úspešne sa vykonávajú a sú schopné priniesť pozitívne výsledky pre dotknuté komunity.

V štúdiu sa okrem iného poukazuje na rozšírenie programov v reakcii na situáciu v Sýrii, pričom tento vývoj podporovala aj Európska komisia. Na základe preskúmania výziev, ktorým (členské) štáty čelia pri realizácii programov a schém presídlenia alebo humanitárneho prijatia, a pochopenia dôvodov, prečo iné členské štáty (zatiaľ) takéto programy a schémy nevykonávajú, sa v tejto štúdiu identifikujú príslušné spoločné opatrenia, ktoré môžu slúžiť na zvýšenie kapacít presídlenia v Európe a zlepšenie ich udržateľnosti v čase veľkých migračných tlakov.

1.2 PREDMET ŠTÚDIE

V kontexte EÚ presídlenie znamená presun štátneho príslušníka tretej krajiny alebo osoby bez štátnej príslušnosti – na žiadosť UNHCR a na základe potreby medzinárodnej ochrany – z tretej krajiny do členského štátu, v ktorom sa jej udelí povolenie na pobyt so štatútom utečenca alebo s iným podobným štatútom. Prijatie z humanitárnych dôvodov nie je definované. V kontexte tejto štúdie sa však tento pojem vzťahuje na schémy ktoré sú podobné presídleniu, ale z rôznych dôvodov plne nespĺňajú definíciu presídlenia (podrobnejšie vysvetlenie sa uvádza v prílohe 1). Humanitárne prijatie môže byť napríklad dočasnej povahy. Z dôvodu rozdielných definícií humanitárneho prijatia a vo všeobecnosti nejasných rozdielov medzi presídlením a humanitárnym prijatím sa v tejto štúdiu medzi uvedenými dvomi postupmi nerozlišuje. Presídlenie a humanitárne prijatie sa v štúdiu považujú za rovnaký postup okrem prípadov, keď medzi nimi možno nájsť rozdiely.

V tejto štúdiu sa skúmali politiky a postupy, ktoré členské štáty EÚ a Nórsko používali v oblasti presídľovania a humanitárneho prijímania štátnych príslušníkov tretích krajín v období rokov 2011 až 2015, pričom sa uvádza vývoj a údaje do polovice roka 2016 (ak boli dostupné). Štúdia obsahuje aj informácie o programoch súkromného sponzorstva, hoci v EÚ sa využívajú v menšej miere ako programy a schémy presídľovania a/alebo humanitárneho prijatia. V štúdiu sa neuvádzajú relokačné opatrenia v rámci EÚ¹⁵ ani iné bežné kanály vstupu (napr. osôb migrujúcich na účel zamestnania, štúdia alebo zlúčenia rodiny). Pre členské štáty, ktoré nemajú programy a schémy presídlenia alebo humanitárneho prijatia, sa v štúdiu predkladajú hlavné typické znaky prístupov používaných v krajinách, kde takéto programy existujú, a to aj s ohľadom na dohody prijaté v kontexte programu EÚ pre presídľovanie zriadeného v rámci fondu AMIF a európskej schémy presídľovania z júla 2015. Dohody prijaté po vyhlásení EÚ a Turecka z 18. marca 2016 nie sú predmetom tejto štúdie.¹⁶

V štúdiu sa uvádza vnútroštátny politický kontext súčasných politík presídlenia a humanitárneho prijatia v členských štátoch EÚ a v Nórsku vrátane príslušných databáz a názorov kľúčových zainteresovaných strán, ako aj kľúčových štatistik.

Opisujú sa v nej metódy a kritériá používané na výber osôb, ktoré sa majú presídliť, ako aj činnosti vykonávané pred odchodom vybranej osoby či rodiny do krajiny presídlenia. Skúmajú sa aj integračné opatrenia poskytované po príchode vrátane kultúrnej orientácie, a to najmä, ak sú odlišné od integračných opatrení určených iným migrantom alebo osobám, ktorým sa poskytna ochrana po podaní žiadosti z územia danej krajiny.

Napokon sa v štúdiu uvádzajú aj zistenia z prípadných vyhodnotení presídľovacích programov, osvedčené postupy a relevantné verejné diskusie v členských štátoch, ako aj ambície a plány na ďalšie roky, pokiaľ ide o realizáciu nových alebo existujúcich presídľovacích schém v členských štátoch EÚ a v Nórsku.

¹³ Na webovej stránke www.resettlement.eu sú dostupné publikácie vrátane metodík a štúdií o úlohe dobrovoľníkov, príručka osvedčených postupov v oblasti bývania a v oblasti koordinácie a sietí na miestnej a regionálnej úrovni.

¹⁴ Ako napr. EU-FRANK, pozri: <http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal->

[implementation-package/docs/20160316/first_report_on_relocation_and_resettlement_en.pdf](http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/20160316/first_report_on_relocation_and_resettlement_en.pdf) (s. 19).

¹⁵ T. j. programy určené na relokáciu žiadateľov o azyl medzi členskými štátmi EÚ.

¹⁶ Keďže v čase prípravy národných správ sa iba začínali vykonávať.

1.3 ŠTRUKTÚRA SPRÁVY

V **kapitole 1** sa uvádza pozadie a súvislosti a poskytujú sa príslušné štatistiky a údaje o financovaní presídľovania a humanitárneho prijatia.

V **kapitole 2** tejto správy sa poskytuje prehľad národných programov presídlenia a humanitárneho prijatia v členských štátoch vrátane ich cieľov a kľúčových charakteristík. V **kapitole 3** sa skúmajú programy súkromného sponzorstva. V **kapitole 4** sa poskytuje prehľad výziev, osvedčených postupov a získaných poznatkov z vykonávania programov presídlenia a humanitárneho prijatia v členských štátoch a v Nórsku. V **kapitole 5** sa uvádzajú závery z analýzy národných správ.

Príloha 1 obsahuje slovník pojmov. V **prílohe 2** sa poskytuje niekoľko tabuliek na účel ďalšieho mapovania programov presídlenia a humanitárneho prijatia v členských štátoch.

1.4 POZADIE A SÚVISLOSTI

Po samite v Tampere v roku 1999, ktorý priniesol dohodu o spoločnom európskom azylovom systéme (CEAS), Komisia vo svojom oznámení z roku 2003 vyzdvihla presídlenie ako spôsob zabezpečenia „usporiadaného a riadeného príchodu“, čo v januári 2005 vyústilo do žiadosti Rady, aby Komisia zriadila presídľovací program. V nasledujúcom akčnom pláne pre regionálne programy ochrany sa zdôraznili dobrovoľné záväzky krajín v oblasti presídlenia. Návrh na európsky presídľovací program predložený v septembri 2009 obsahuje konkrétnejšie ciele, pričom po dlhých rokovaniach bol tento návrh Komisie prijatý v marci 2013 prostredníctvom stanovenia spoločných priorít v oblasti presídlenia na rok 2013 a pridelenia financovania zmenou rozhodnutia o Európskom fonde pre utečencov. Týmto sa vytvoril základ pre budúce finančné krytie a pre návrh konkrétnych priorít v rámci súčasného nariadenia o Fonde pre azyl, migráciu a integráciu na obdobie rokov 2014 – 2020.

Členské štáty si väčšinou nastavujú svoje priority v oblasti presídlenia na národnej úrovni, pričom opatrenia EÚ sú zamerané na maximalizáciu strategického vplyvu presídlenia prostredníctvom lepšieho zacielenia na osoby, ktoré potrebujú presídlenie v najväčšej miere, formulovania spoločných priorít a poskytovania finančnej podpory EÚ osobám, ktoré boli presídlené, ako aj členským štátom, ktoré presídľujú prvýkrát.

V Európskej migračnej agende z mája 2015 Európska komisia potvrdila svoj záväzok prispievať k pomoci presídleným osobám, ktoré jednoznačne potrebujú medzinárodnú ochranu prostredníctvom zabezpečenia bezpečných a legálnych spôsobov imigrácie. V odporúčaní Komisie, ktoré sa týka európskej schémy presídľovania z júna 2015 sa cieľ presídlenia nastavuje na 20 000 ľudí, ktorí potrebujú ochranu, na obdobie dvoch rokov. Po tomto odporúčaní nasledovali závery Rady z 20. júla 2015, na ktorých sa dosiahla dohoda o schéme presídlenia 22 504 osôb, ktoré potrebujú ochranu, prostredníctvom multilaterálnych a národných schém (európska schéma presídľovania). V záveroch Rady sa uznala kľúčová úloha, ktorú pri vykonávaní schém

zohrávajú UNHCR a IOM, ako aj dôležitosť podpornej úlohy úradu EASO.

Na samite EÚ – Afrika o migrácii, ktorý sa konal na Malte v novembri 2015, zúčastnené štáty vyhlásili, že „treba posilňovať prístup k pravidelným mechanizmom ochrany, ako je napríklad presídlenie.“

V decembri 2015 Európska komisia predložila odporúčanie na schému dobrovoľného humanitárneho prijatia z Turecka určenú pre osoby vysídlené v dôsledku konfliktu v Sýrii¹⁷. Po prijatí vyhlásenia EÚ a Turecka z 18. marca sa od apríla 2016 vykonáva mechanizmus presídľovania „jeden za jedného“, v rámci ktorého sa za každého Sýrčana vráteného do Turecka z Grécka presídli iný Sýrčan do EÚ.¹⁸

Zmenou AMIF fondu v máji 2015 sa zabezpečilo vyčlenenie ďalších 25 miliónov EUR na realizáciu európskej schémy presídľovania.

¹⁷ Ide najmä o osoby, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu a ktoré turecké orgány zaregistrovali pred 25. novembrom 2015.

¹⁸ Vyhlásenie EÚ a Turecka z 18. marca 2016, dostupné na: <http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>

Vychádzajúc zo skúseností s prebiehajúcimi iniciatívami v tejto oblasti Komisia v júli 2016 predstavila legislatívny návrh na vytvorenie rámca politiky EÚ v oblasti presídlenia¹⁹, prostredníctvom ktorého sa posilní spoločný postup a koordinácia pri bezpečnom a legálnom príchode osôb s potrebou ochrany do EÚ.

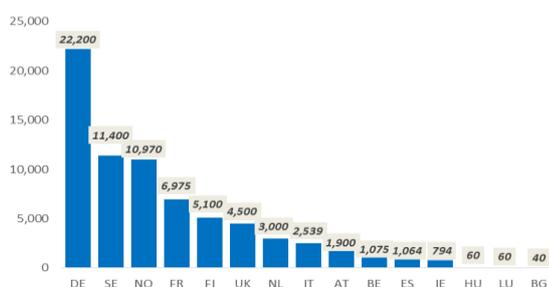
1.5 RELEVANTNÉ ŠTATISTIKY TÝKAJÚCE SA PRESÍDĽOVANIA A HUMANITÁRNEHO PRIJATIA

Štatistiky týkajúce sa **presídľovania a humanitárneho prijatia** za obdobie rokov 2011 – 2016 poskytlo 16 členských štátov. Štatistiky o presídlených osobách alebo osobách prijatých prostredníctvom programov humanitárneho prijatia rozdelené podľa pohlavia, veku a štátnej príslušnosti však nie sú **systematicky dostupné**. Rozdelenie podľa pohlavia je dostupné v **Rakúsku, Belgicku** a vo **Fínsku**, rozdelenie podľa veku v **Rakúsku**, rozdelenie podľa krajiny prvého útočiska existuje v niekoľkých členských štátoch (**AT, BE, FI, IE, SE**). Informácie, ktoré bolo možno porovnať, sa poskytujú nižšie.

V grafe 1 sa poskytuje prehľad kvót členských štátov na obdobie rokov 2011 – 2016 tak, ako ho uviedli vo svojich správach. Nie všetky štáty presídľovali vo všetkých rokoch daného obdobia, údaje uvedené v grafe sú kumulatívne za celé obdobie rokov 2011 – 2016.

Celkovo bolo presídlených viac ako 5 400 osôb v rokoch 2011 a 2012, viac ako 16 100 v roku 2013, takmer 18 000 v roku 2014, 10 300 v roku 2015²⁰ a takmer 18 000 v roku 2016. Treba však poznamenať, že tieto čísla sa vo všeobecnosti nedajú porovnávať medziročne, keďže v niektorých členských štátoch sa kvóty²¹ striktné nepridriavajú kalendárnych rokov, ale skôr trvania programov a schém, ktoré je dva roky.

Graf 1: Kvóty členských štátov na presídlenie a/alebo humanitárne prijatie v období rokov 2011 – 2016

¹⁹ Návrh nariadenia, ktorým sa zriaďuje rámec Únie pre presídľovanie, COM(2016) 468 final.

²⁰ Celkové kvóty na rok 2015 sú nižšie ako v roku 2014, a to preto, že nemecké kvóty na humanitárne prijatie 10 000 utečencov zo Sýrie v roku 2014 sa v roku 2015 nezopakovali.

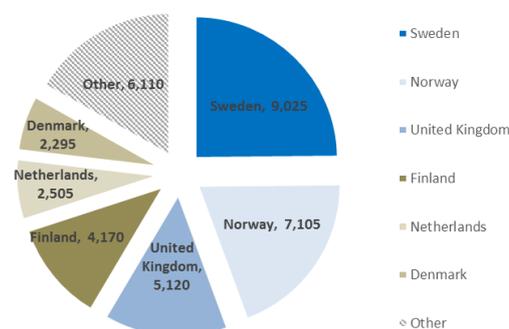
Zdroj: národné správy členských štátov

Poznámka: Údaje za ES a HU nie sú k dispozícii.

Štatistiky za SE a FI zahŕňajú aj kvóty na núdzové prijatie. Údaj za LU je horný odhad, pričom dolný odhad je 45. Údaj za FR je odhad. Prísľub pre tento trvalý program sa týka počtu žiadostí, ktoré sa majú spracovať. Jedna žiadosť sa môže týkať viacerých osôb a/alebo môže byť zamietnutá. Naopak prísluby v rámci dvoch ad hoc programov sú na počet osôb, ktorý sa má presídliť. Štatistiky pre UK sa týkajú len kvót v rámci programu „Brána k ochrane“, nie programu presídľovania zo Sýrie, keďže pre túto schému neexistujú ročné kvóty. V Poľsku sa kvóty neuplatňujú.

Ak sa pozrieme na skutočný počet presídlených osôb podľa údajov Eurostatu, medzi rokmi 2008 a 2015 bolo presídlených 56 680 osôb alebo viac ako 36 000 od roku 2011. Ako vyplýva z grafu 2, medzi rokmi 2011 a 2015 presídlilo Švédsko a Nórsko takmer 45 % zo všetkých presídlených osôb a šesť krajín (SE, NO, UK, FI, NL, DK²²) presídlilo spolu 83%. Treba však poznamenať, že krajiny, ktoré vykonávajú významné aktivity humanitárneho prijatia (ako napr. Nemecko) v údajoch Eurostatu nie sú dostatočne zastúpené, keďže ich programy sa nepovažujú za presídlenie.

Graf 2 Osoby presídlené šiestimi najčastejšími krajinami presídlenia v období rokov 2011 – 2015.

Zdroj: Eurostat, rozpracoval poskytovateľ služieb EMN.

Poznámka: V rámci kategórie „Iné“ sa uvádzajú členské štáty EÚ, ako aj Island, Švajčiarsko a Lichtenštajnsko.

Legenda: (zhora nadol) Švédsko, Nórsko, Spojené kráľovstvo, Fínsko, Holandsko, Dánsko, iné).

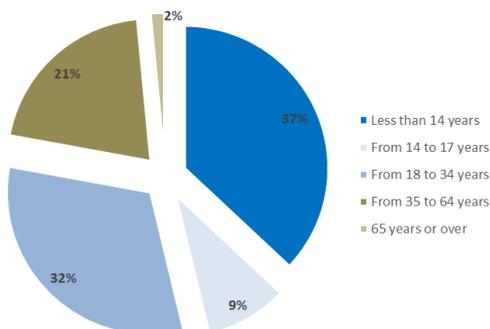
Podiel žien pritom predstavoval 51 % presídlených osôb. Pokiaľ ide o vekové kategórie, viac ako tri štvrtiny presídlených osôb boli v čase presídlenia mladšie ako 35 rokov, pričom takmer polovica z nich boli maloletí (mladší ako 18 rokov). Rozdiely medzi členskými štátmi

²¹ Francúzsko používa na uvedenie odhadovaného počtu osôb, ktoré môže v rámci rôznych programov prijať, pojem „prísľub“, nie pojem „kvóta“.

²² Nie je súčasťou štúdie, ale do štatistik boli údaje zahrnuté s cieľom poskytnúť komplexné informácie.

z hľadiska veku však boli prekvapivo malé (aj napriek odlišným prioritám, ktoré používajú pri výbere, pozri kapitolu 2.3).

Graf 3: Presídlené osoby podľa veku v období rokov 2011 – 2015.

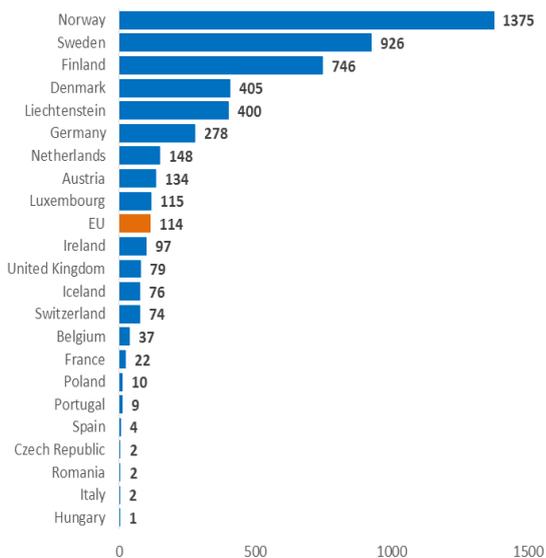
Zdroj: Eurostat, rozpracoval poskytovateľ služieb EMN.

Poznámka: Štatistiky zahŕňajú členské štáty EÚ, ako aj Island, Nórsko, Švajčiarsko a Lichtenštajnsko.

Legenda: (zhora nadol) mladší ako 14 rokov, od 14 do 17, od 18 do 34, od 35 do 64, 65 rokov a viac.

V porovnaní s obyvateľstvom členských štátov však vyvstávajú veľmi veľké rozdiely. Ak sa zohľadnia všetky presídlené osoby alebo osoby prijaté v rámci humanitárneho prijatia ako podiel na 1 milión obyvateľov, najväčší podiel osôb presídľuje Nórsko a ďalej Švédsko a Fínsko. Zaujímavé je, že štyri z dvanástich krajín, ktoré vykonávajú najväčší podiel presídlení na podiel obyvateľstva, sú tri krajiny EHP (Island, Lichtenštajnsko a Nórsko) a Švajčiarsko.

Graf 4: Osoby presídlené alebo prijaté v rámci humanitárneho prijatia v období rokov 2011 – 2015.

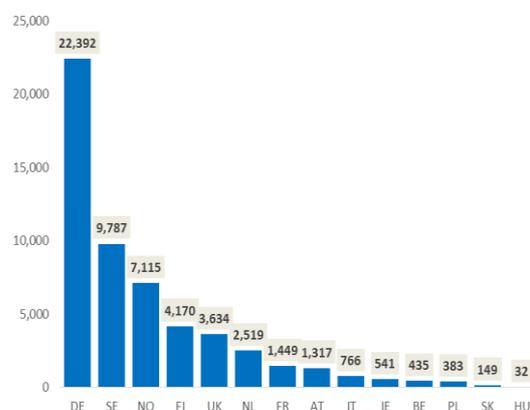
Zdroj: Eurostat a správy členských štátov rozpracoval poskytovateľ služieb EMN.

Poznámka: Štatistiky zahŕňajú členské štáty EÚ, ako aj Island, Nórsko, Švajčiarsko a Lichtenštajnsko.

Legenda: (zhora nadol) Nórsko, Švédsko, Fínsko, Dánsko, Lichtenštajnsko, Nemecko, Holandsko, Rakúsko, Luxembursko, EÚ, Írsko, Spojené kráľovstvo, Island, Švajčiarsko, Belgicko, Francúzsko, Poľsko, Portugalsko, Španielsko, Česká republika, Rumunsko, Taliansko, Maďarsko.

Počty presídlených osôb alebo osôb prijatých v rámci programov a schém humanitárneho prijatia uvedené v národných správach sú mierne odlišné od údajov Eurostatu. Pre niektoré programy a schémy členských štátov sa navyše nestanovujú žiadne kvóty, čo znamená, že skutočný počet prijatých osôb sa líši aj od celkového počtu všetkých kvót (pozri graf 5). V grafe 5 sa uvádza prehľad skutočného počtu osôb presídlených na základe kvót v období rokov 2011 – 2015.

Graf 5: Skutočný počet presídlených osôb alebo osôb prijatých v rámci humanitárneho prijatia zodpovedajúci kvótam na obdobie rokov 2011 – 2015.

Poznámka: Štatistiky sú za všetky programy a schémy presídľovania, prijímania osôb z humanitárnych dôvodov a iné. Rozhodnutia prijaté v roku 2015 môžu viesť k skutočným príchodom počas roka 2016.

Údaje za ES nie sú k dispozícii. Údaje za UK zahŕňajú len program „Brána k ochrane“. V Poľsku sa kvóty neuplatňujú.

Keď sa na presídlenie pozrieme v širšom kontexte, len v roku 2015 členské štáty EÚ a Nórsko vydali viac ako 10,6 milióna povolení na pobyt s platnosťou viac ako 12 mesiacov na účel štúdia, rodiny a platenej činnosti a v členských štátoch EÚ žilo viac ako 7,7 milióna štátnych príslušníkov tretích krajín s dlhodobým pobytom. V období rokov 2011 – 2015 vydali členské štáty EÚ a Nórska 759 000 pozitívnych prvostupňových

rozhodnutí o žiadostiach o udelenie azylu.²³ Na porovnanie, v rokoch 2011 – 2015 bolo presídlených takmer 36 000 osôb alebo takmer 68 000 osôb, ak sa počítajú aj humanitárne prijatia za toto obdobie.

Po pridaní údajov za súkromné sponzorstvo (pozri aj podkapitolu 3.1) je celkový počet stále pod hranicou 100 000, čo je menej ako 1/9 osôb, ktoré prichádzajú v rámci konaní o udelenie azylu.

Napriek problémom tohto porovnania uvedené rozdielne údaje ukazujú, že presídľovanie sa stále vykonáva v relatívne malom objeme a že väčšinu presídlení alebo humanitárnych prijatí vykonáva niekoľko členských štátov, a to napriek rastúcemu počtu prísľubov a kvót v uplynulých rokoch.

V marci 2016 začala Komisia zverejňovať mesačné správy o relokáciách a presídľovaní²⁴, v ktorých sumarizuje zistené problémy, ako aj poznatky získané pri vykonávaní európskych schém presídlenia a relokácií a navrhuje ďalšie opatrenia na zlepšenie počtu realizovaných presídlení a relokácií. Ako súčasť podávania správ Komisia zverejňuje aj mesačné aktualizácie o vykonávaní európskej schémy presídľovania z júla 2015 vrátane presídľovacieho úsilia v rámci mechanizmu 1:1, ktorým sa vykonáva vyhlásenie EÚ a Turecka z marca 2016.²⁵

FINANCOVANIE A VÝDAVKY

Financovanie presídľovania a humanitárneho prijatia sa ťažko porovnáva. Predkladané informácie by sa preto mali považovať za indikatívne a mali by sa interpretovať spolu

s príslušnými poznámkami pod čiarou. Na úrovni EÚ sa členským štátom, ktoré vykonávajú presídľovanie v rámci fondu AMIF (od roku 2014) a v rámci Európskeho fondu pre utečencov (pred rokom 2014,) pridávajú paušálne sumy 6 000 a 10 000 EUR za presídlenú osobu, ktorá spĺňa isté kritériá.²⁶

Ďalšie financovanie poskytnuté členskými štátmi (nad rámec financovania EÚ) sa na osobu presídlenú v rámci kvóty na príslušné roky pohybovalo od 448 EUR (**FR**²⁷), 895 EUR (**ES**²⁸), 995 EUR (**SE**²⁹), 1 067 EUR (**DE**³⁰), 1 018 EUR (**FI**³¹), po 1 145 EUR (**IE**³²), 1 210 EUR (**LU**³³) a 4 885 EUR (**PL**)³⁴. **Taliansko** svoje národné financovanie prispôsobuje financovaniu z fondu AMIF (ide teda o 6 000 EUR až 10 000 EUR na presídlenú osobu).

Nórsko uviedlo, že obec/mesto dostane takmer 83 000 EUR na osobu na pokrytie dodatočných nákladov počas obdobia piatich rokov (v roku 2016) oproti sume 70 500 EUR v roku 2011. Ide o 16 600 EUR na rok (oproti 14 000 EUR v roku 2011). Vo **Švédsku** dostávajú obce/mestá financovanie vo výške 21 000 EUR na presídlenú osobu ako jednorazovú platbu.³⁵ Náklady na služby IOM predstavujú približne 750 EUR na presídlenú osobu.³⁶ Vo **Fínsku** štát obciam/mestám refunduje ročné náklady vo výške 2 300 EUR na osobu staršiu ako 7 rokov a 6 845 EUR na osobu mladšiu ako 7 rokov. Obdobie refundácií nákladov trvá štyri roky pre presídlených utečencov a tri roky pre iné osoby s udelenou medzinárodnou ochranou. Preplácajú sa náklady na základné potreby osoby, poradenstvo a konzultácie a iné činnosti podporujúce integráciu. Obciam/mestám sa poskytuje

²³ Zdrojom údajov je Eurostat migr_reslong, migr_resvalid and migr_asydcfsta.

²⁴ Pozri príslušnú [webovú stránku](#).

²⁵ Pozri [tlačové vyhlásenie](#).

²⁶ Kritériá: Osoby z krajiny alebo regiónu určeného na vykonávanie regionálneho programu ochrany (príloha III k zoznamom AMIF týkajúcich sa spoločných priorit Únie v oblasti presídlenia), ohrozené ženy a deti, maloletí bez sprievodu, osoby so zdravotným potrebami, ktoré možno riešiť iba prostredníctvom presídlenia, osoby, ktoré potrebujú núdzové presídlenie napr. na základe potreby právnej alebo fyzickej ochrany vrátane obetí násillia alebo mučenia.

²⁷ Na základe celkovej sumy 649 685 EUR národného financovania na 1 450 miest za rok v období rokov 2011 – 2015.

²⁸ Zahŕňa misie, potvrdenia o zdravotnom stave a transfery. Na základe celkovej sumy 950 808 EUR národného financovania na 1 064 miest v období rokov 2011 – 2015.

²⁹ Zahŕňa výberové misie, programy kultúrnej orientácie, cesty personálu, ktorý sa zúčastňuje výberových misií a transfery utečencov do Švédska. Na základe celkovej sumy 7 564 956 EUR národného financovania na 7 600 miest v období rokov 2013 – 2016.

³⁰ Suma 23 683 000 EUR na roky 2013 – 2015 a 2016 (presídlenie a program prijatia osôb z humanitárnych

dôvodov – Sýria) na 22 200 miest. Zahŕňa náklady na prijímaciu procedúru, dopravu, nevyhnutnú lekársku starostlivosť až do príchodu do hostiteľských obcí, ako aj dvojtýždňové úvodné prijatie. Ďalšie úlohy týkajúce sa pomoci, starostlivosti, ubytovania a pod. sa upravujú zákonom a zvyčajne prislúchajú prijímajúcim spolkovým krajinám a hostiteľským obciam/mestám v spolkových krajinách.

³¹ Suma zahŕňa štátne financovanie cestovných nákladov pre utečencov prijatých v rámci kvót.

³² Zahŕňa výberové misie, predodchodové opatrenia a informácie a pomoc pri príchode. Na základe celkovej sumy 908 987 EUR na 794 miest v období rokov 2011 – 2015.

³³ Sumy 25 240 EUR (25 % z 100 960 EUR) a 47 500 EUR (25 % z 190 000 EUR) pokrývajúce aktivity presídlenia pred aj po príchode.

³⁴ Ide o náklady na skutočne presídlenú osobu, nie o kvóty.

³⁵ Ide o 198 900 SEK, čo je 21 020 EUR (k augustu 2016).

³⁶ Ide o 13 000 000 SEK do 14 000 000 SEK na 1 900 miest. Suma na utečenca sa pohybuje od 724 EUR po 779 EUR, čo je v priemere 752 EUR.

náhrada zo štátneho rozpočtu na niektoré vzniknuté náklady vrátane dodatočných nákladov na sociálne zabezpečenie a zdravotnú starostlivosť, tlmočnicke služby a dodatočnú sociálnu pomoc.

Financovanie schémy na presídlenie zraniteľných osôb zo Sýrie v **Spojenom kráľovstve** je približne 535 miliónov EUR alebo 13 275 EUR³⁷ na osobu počas prvých dvanástich mesiacov. V druhom až piatom roku sa suma postupne znižuje zo 6 000 EUR v druhom roku až na 1 200 EUR v piatom roku.³⁸

V **Poľsku** sa osobám presídleným v rokoch 2014 a 2015 z Ukrajiny poskytovala pomoc z „rezervy na osobitné účely“, ktorou disponuje úrad premiéra.

Organizácii Caritas bolo na pomoc pridelených viac ako 1,87 milióna EUR³⁹, pričom pomoc poskytli 383 presídleným osobám. Náklady na takmer všetky činnosti do príchodu (napr. doprava, dočasné doklady) boli hradené z rozpočtov príslušných orgánov.⁴⁰

³⁷ Na základe sumy 11 120 GBP, výmenný kurz k 5. septembru 2016.

³⁸ Na základe sumy 5 000 GBP a 1 000 GBP, výmenný kurz k 5. septembru 2016.

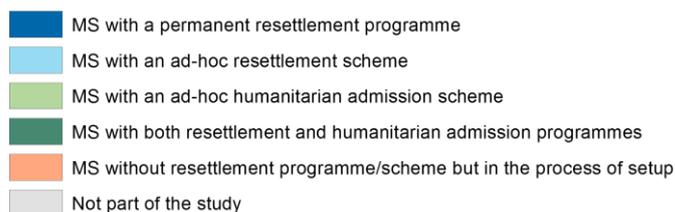
³⁹ Viac ako 8 miliónov PLN.

⁴⁰ Ako napr. ministerstvo obrany, ministerstvo zahraničných vecí a ministerstvo vnútra a štátnej správy.

2 Presídlenie a humanitárne prijatie v členských štátoch EÚ

K júnu 2016 malo programy alebo schémy presídlenia alebo humanitárneho prijatia 18 členských štátov a Nórsko (prípadne mali takéto programy v minulosti) (**AT**⁴¹, **BE**, **BG**⁴², **CZ**, **DE**⁴³, **EE**, **ES**⁴⁴, **FI**, **FR**⁴⁵, **HU**, **IE**⁴⁶, **IT**, **LU**, **NL**, **PL**⁴⁷, **SE**, **SK**, **UK**⁴⁸, **NO**). Existencia alebo neexistencia rôznych trvalých alebo ad hoc programov a schém presídlenia a (humanitárneho) prijatia sa uvádza v grafe 6. Okrem programu humanitárneho prijatia je Poľsko v súčasnosti v procese zriadenia svojho presídľovacieho programu.

Graf 6: Prehľad trvalých a ad hoc programov a schém presídlenia a humanitárneho prijatia

Legenda:

Modrá: ČŠ s trvalým presídľovacím programom

Bledomodrá: ČŠ s ad hoc presídľovacou schémou

Bledozelená: ČŠ s ad hoc schémou prijatia z humanitárnych dôvodov

Zelená: ČŠ s oboma typmi programov

Oranžová: ČŠ bez presídľovacieho programu/schémy, ale v procese jeho/jej zriadenia

Šedá: ČŠ sa nepodielal na štúdiu

Z dôvodu významného nárastu počtu utečencov, žiadateľov o azyl a ekonomických migrantov, ktorí sa v poslednom období snažia dostať do EÚ, niektoré (členské) štáty posilnili svoje úsilie na poskytovanie legálnych ciest migrácie pre utečencov, ktorí potrebujú medzinárodnú ochranu, najmä prostredníctvom presídlenia.

V dôsledku zvýšených migračných tokov členské štáty v rokoch 2015 a 2016 prijali niektoré legislatívne a politické zmeny.

Legislatívne a politické zmeny sa týkali najmä: i) pravidiel alebo postupov, ktoré sa vzťahujú na všetky osoby s udelenou medzinárodnou ochranou vrátane presídlených osôb (**AT, BE, CZ, DE, FI, HU, LV, SE**), ii) pravidiel alebo postupov, ktoré sa zameriavajú osobitne na presídlených utečencov (**AT, BE, NO, UK**) iii) pravidiel alebo postupov na vykonávanie presídľovacích programov alebo schém (**BE, DE, IE, NO, PL, SE**).

★ i) **Švédsko** v roku 2016 zaviedlo povinnosť obcí/miest prijímať a podporovať nové príchody vrátane presídlených utečencov, pričom predtým išlo o dobrovoľnú aktivitu. V júli 2016 vo **Fínsku** vstúpila do platnosti legislatívna zmena, na základe ktorej bola požiadavka na dostatočné prostriedky na živobytie rozšírená na členov rodiny osôb s udelenou medzinárodnou ochranou.⁴⁹

⁴¹ Týka sa troch programov ad-hoc humanitárneho prijatia: Humanitárne presídlenie zo Sýrie (HAP): HAP I, HAP II (oba ukončené) a HAP III (prebieha).

⁴² V bulharskom národnom mechanizme sa stanovujú tri prísľuby, a to len na 3 časové obdobia: prvý v roku 2016, druhý v roku 2017 a posledná tretina presídlenia v počte 20 osôb sa má uskutočniť po 31. decembri 2017.

⁴³ Týka sa národného presídľovacieho programu, troch programov humanitárneho prijatia zo Sýrie (všetky ukončené) a ad hoc prijatia afganského miestneho personálu (program prebieha).

⁴⁴ Týka sa presídlenia.

⁴⁵ Týka sa troch schém.

⁴⁶ Týka sa presídlenia.

⁴⁷ Týka sa dvoch schém humanitárneho prijatia. Národný presídľovací program sa v súčasnosti sa vytvára.

⁴⁸ Týka sa dvoch presídľovacích programov.

⁴⁹ Rodinní príslušníci garantov, ktorým bol udelený štatút utečenca, budú oslobodení od požiadavky týkajúcej sa príjmu za predpokladu, že o zlúčenie rodiny

Francúzsko od roku 2014 realizovalo dva ad hoc programy popri svojom trvalom programe, ktorý existuje od roku 2008. Okrem toho bola vytvorená nová schéma s cieľom riešiť rastúci počet záväzkov na presídlenie. Od 8. júla 2016 bude mať imigračný úrad v **Belgicku** 9 mesiacov na prijatie rozhodnutia o žiadosti na reunifikáciu rodiny vrátane žiadostí presídlených osôb (predtým to bolo 6 mesiacov).

Utečenci už nebudú dostávať povolenie na trvalý pobyt, ale povolenie na prechodný pobyt s platnosťou na 5 rokov. Po piatich rokoch utečenec dostane povolenie na trvalý pobyt za predpokladu, že im nebol odňatý štatút utečenca. V septembri 2015 **Spojené kráľovstvo** oznámilo rozšírenie schémy na presídlenie zraniteľných osôb zo Sýrie s cieľom presídliť 20 000 utečencov do roku 2020.

- ★ ii) Po dosiahnutí politickej dohody **Belgicko** v novembri 2014 v odpovedi na sýrsku krízu zdvojnásobilo svoje kvóty na presídlenie v roku 2015 (na 300),⁵⁰ a dohodli sa na presídlení 1 100 utečencov počas rokov 2016 – 2017. Podobne aj **Maďarsko** zdvojnásobilo svoje kvóty na presídlenie na obdobie rokov 2014 – 2015 (na celkovo 40 miest pre sýrskych štátnych príslušníkov)⁵¹, kým v **Španielsku** sa kvóty v roku 2015 zvýšili päťnásobne v porovnaní s rokom 2014 (zo 130 na 724).

V **Nórsku** parlament požiadal vládu, aby výrazne zvýšila kvóty na presídlenie, čo viedlo k rozhodnutiu nórskej vlády presídliť v rokoch 2015 – 2017 8 000 sýrskych utečencov.

- ★ **Írska** vláda zriadila nový program „Írsky program na ochranu utečencov“ a špecifické kvóty boli stanovené aj pre presídlených utečencov z Libanonu (520) (pozri aj kapitolu 3). **Taliansko** spustilo svoj presídľovací program v roku 2015 a do júna 2016 UNHCR identifikovalo 500 zraniteľných osôb na transfer z Libanonu a zo Sudánu. Z dôvodu vysokého prílevu osôb s potrebou medzinárodnej ochrany niektoré členské štáty zaviedli procedurálne zmeny, ktoré sa týkajú hlavne presídlených osôb. Vo **Švédsku** a v **Nórsku** boli presídlení utečenci vyňatí z reštriktívnejších zmien, ktoré boli prijaté v súvislosti s utečencami

(napr. pokiaľ ide o trvanie povolenia na pobyt alebo právo na zlúčenie rodiny).

- ★ iii) **Belgicko** v roku 2016 vykonalo niekoľko zmien vrátane skrátenia počiatkovej dĺžky pobytu v záchytných táboroch. Zaviedli sa aj ďalšie zmeny prijímacieho modelu, a to čiastočne pre zvýšený migračný tlak, nedostatok dobrovoľných ponúk na ubytovanie zo strany obcí/miest a potrebu naplniť miesta v miestnych záchytných táboroch a čiastočne pre potrebu znížiť rozdiely v prijímaní bežných a presídlených utečencov⁵². **Nórsko** medzi kritériá prioritizácie pridalo vzdelávaciu a profesijnú históriu potenciálnych utečencov s cieľom maximalizovať ich integračný potenciál⁵³. V roku 2015 **Nemecko** vytvorilo nezávislý právny základ na prijatie presídlených utečencov. V niektorých ohľadoch získali presídlení utečenci rovnaký štatút ako osoby s udelenou medzinárodnou ochranou.

Prostredníctvom zmien pravidiel presídlenia, ktoré **Poľsko** prijalo v novembri 2015, sa dosiahli rýchlejšie a flexibilnejšie konania. Zmeny sa okrem iného týkali zrušenia povinnosti udeľovať štatút utečenca alebo poskytovania doplnkovej ochrany presídleným štátnym príslušníkom tretích krajín a povinnosti organizovať výberové misie v hostiteľskej krajine. V júni 2016 však do platnosti vstúpila zmena nariadenia o presídlení zameraná na posilnenie národnej bezpečnosti, na základe ktorej sa niektoré presídľovacie konania spomalili, a to aj z dôvodu vykonávania posúdení bezpečnosti.⁵⁴

V súvislosti s vykonávaním presídľovacieho mechanizmu „jeden za jedného“ s Tureckom **Švédsko** v rámci svojich kvót vyčlenilo osobitné kvóty na presídlenie utečencov z Turecka (700) a presídlenie sýrskych utečencov (300). **Fínsko** a **Nemecko** vyčlenili celé svoje kvóty na rok 2016 pre sýrskych utečencov, najmä z Turecka.

Iné členské štáty, ktoré nemajú žiadnu predchádzajúcu skúsenosť s presídľovaním a humanitárnym prijímaním (**CY, EE, HR, MT, LT, LV**), v rokoch 2015 a 2016 zaviedli niektoré legislatívne zmeny s cieľom dodržať svoje záväzky v oblasti presídlenia prijaté na úrovni EÚ.

DISKUSIE NA NÁRODNEJ ÚROVNI

Rastúci prílev utečencov, žiadateľov o azyl a ekonomických migrantov do EÚ v nedávnych rokoch rozvíril diskusiu v celej EÚ. O presídľovaní

požadujú do 3 mesiacov od prijatia rozhodnutia týkajúceho sa pobytu samotného garanta.

⁵⁰ Išlo o politické rozhodnutie, nie legislatívnu zmenu.

⁵¹ Maďarsko ešte nestanovilo kvóty na obdobie rokov 2016 – 2017.

⁵² Tzv. lokálne prijímacie iniciatívy.

⁵³ Tieto kritériá sa však nepoužívajú pri rodinách s deťmi a treba poznamenať, že nórske presídľovacie kvóty sa praxi takmer výhradne obsadzujú rodinami.

⁵⁴ Zo 7 na 45 dní.

sa zvyčajne hovorí v menšej miere a je menej sporné ako širšia otázka prílevu migrantov.

V siedmich (členských) štátoch (**AT, BE, BG, DE, NL, SE, NO**) sa o presídlení diskutovalo len okrajovo, v štyroch členských štátoch vôbec (**CY, CZ, LU, SK**). V jedenástich (členských) štátoch (**BE, EE, ES, FI, FR, IE, NL, PL, SE, UK, NO**), kde o tejto téme prebiehala diskusia, sa hovorilo najmä o týchto otázkach:

- ★ **národné kvóty**, najmä pokiaľ ide o to, či národné kvóty primerane zodpovedali zvýšenej potrebe medzinárodnej ochrany (**BE, IE, NL, SE, NO**),
- ★ **reakcia EÚ na potrebu medzinárodnej ochrany**, najmä pokiaľ ide o legitimitu dohody EÚ a Turecka (**BE, FR, NL**), harmonizáciu presídľovacích schém v členských štátoch EÚ (**BE, NL**) a kvót EÚ (**BE, CY, EE, HR, LT, LV, MT, NL, PL**),
- ★ Vo **Fínsku** a v **Írsku** sa v súvislosti s presídľovaním diskutovalo o **solidarite v rámci EÚ a o medzinárodnej solidarite** a vo všeobecnosti o účinnosti presídlenia pri riešení spontánnych príchodov štátnych príslušníkov tretích krajín (**Nórsko**) a o poskytovaní legálnych ciest k medzinárodnej ochrane (**FI, IE, NO**);
- ★ V niektorých členských štátoch (**BE, ES, FR, FI, LT, NO, PL**) boli témou diskusií aj **problémy**, ktorým môžu (presídlení) utečenci čeliť pri svojej integrácii. V **Nórsku** sa diskusia týkala aj otázky, či sa má pri výbere potenciálnych utečencov prihliadať aj na ich integračný potenciál.
- ★ Pokiaľ ide o **procedurálne aspekty**, diskutovalo sa aj o podmienkach prijatia presídlených utečencov (**FR, IE, LT, PL**), ako aj o nákladoch na presídlenie (**IE, LT, PL**).

2.1 NÁRODNÉ PROGRAMY A SCHÉMY PRESÍDĽOVANIA A HUMANITÁRNEHO PRIJATIA

V tejto kapitole sa uvádzajú ciele a kľúčové kvóty pre rôzne programy presídlenia a humanitárneho prijatia v členských štátoch.

Z členských štátov, ktoré sú uvedené v kapitole 2, t. j. štátov, ktoré majú programy alebo schémy na presídlenie a humanitárne prijatie, má celkovo **15 trvalé** programy, kým ďalších 16 má **neprogramové dočasné** (alebo **ad-hoc**) opatrenia na presídlenie alebo humanitárne prijatie (ktoré v niektorých prípadoch fungujú popri trvalých programoch):

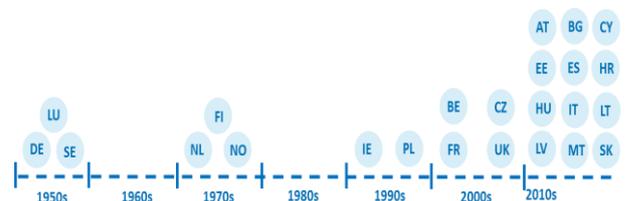
- ★ 14 krajín má **trvalé programy**, konkrétne **BE, CZ, DE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, NL, SE, UK (2), NO**.⁵⁵
- ★ Ďalších 14 schém bolo **dočasných (ad hoc)**, a to v **AT, BG, CZ, DE (2), EE, FR (2), LU (2), PL (2), SK, UK**.⁵⁶

V (členských) štátoch s **trvalými presídľovacími programami** je presídľovanie trvalou zložkou národnej migračnej a azylovej politiky. Tieto trvalé programy boli vytvorené s cieľom poskytnúť **trvalé riešenie** osobám, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu v rámci **strategického plánovania** v strednodobom a dlhodobom horizonte.

Naopak dočasné ad hoc schémy sú reakciou členských štátov na konkrétne humanitárne krízy. **Luxembursko** a **Poľsko** napríklad vykonávali všetky svoje presídľovacie aktivity na ad hoc základe. Medzi rokmi 2013 a 2015 luxemburská vláda napríklad rozhodla o presídlení na 60 sýrskych utečencov na ad hoc základe v rámci jednorazovej odpovede na sýrsku humanitárnu krízu.

Niekoľko členských štátov (**DE, FI, LU, NL, SE, NO**) má dlhú tradíciu presídľovacích programov a programov humanitárneho prijatia, pričom niektoré z nich boli vytvorené krátko po druhej svetovej vojne. V grafe 7 sa uvádza, kedy členské štáty a Nórsko zriadili svoje prvé programy a schémy presídlenia a/alebo humanitárneho prijatia.

Graf 7: Časové obdobia, v ktorých boli vytvorené alebo vykonávané prvé schémy a programy presídlenia a/alebo humanitárneho prijatia⁵⁷

Prvé presídľovacie programy boli zriadené v reakcii na výzvy Úradu vysokého komisára OSN

⁵⁵ Všetky trvalé schémy sú presídľovacie programy.

⁵⁶ V EE, FR, LU a UK ide o dočasné schémy presídlenia pri ostatných sú to programy humanitárneho prijatia. Ide aj o schému pre mandátnych utečencov v Spojenom kráľovstve, v rámci ktorej sa presídľuje vo veľmi malom rozsahu a v štúdiu sa o nej neuvádzajú podrobnejšie informácie.

⁵⁷ Fínsko začalo prijímať utečencov už v 70. rokoch a svoj ročný program realizuje od roku 1985. V rokoch 2009 a 2011 Belgicko k presídľovacím projektom prispievalo na ad hoc základe, od roku 2013 je belgický presídľovací program trvalý.

pre utečencov (UNHCR) na spoluprácu. K dôvodom ich zriadenia patrila potreba prijímať ad hoc rozhodnutia o každom transfere osôb vybraných UNHCR. Ďalšie programy boli prijaté v reakcii na humanitárne výzvy UNHCR počas konfliktov v juhovýchodnej Ázii (napr. v Bangladéši, Kambodži, Vietname) a Južnej Amerike (napr. v Čile). V deväťdesiatych rokoch 20. storočia a desiatych rokoch 21. storočia sa schémy presídlenia a humanitárneho prijatia zriaďovali v reakcii na konflikty na Balkáne, v Africkom rohu a na Blízkom východe. Počet schém sa od roku 2010 zvýšil, najmä od roku 2013 z dôvodu zhoršujúcej sa humanitárnej krízy v Sýrii a v susedných krajinách.

CIELE SCHÉM PRESÍDLENIA/HUMANITÁRNEHO PRIJATIA

Hlavné ciele presídľovacích schém, najmä (členských) štátov, vo všeobecnosti vyplývajú z hlavných prvkov Ženevského dohovoru a možno ich zoskupiť do týchto skupín:

- ★ Poskytovanie **ochrany ako trvalého riešenia** pre (skupiny) utečencov, osobitne ak neexistujú iné riešenia, ako je návrat a miestna integrácia (**AT, BE, CZ, DE, ES, FI, FR, IE, IT, LU, NL, SE, NO**).
- ★ **Vykonávanie medzinárodnej solidarity** v praxi prostredníctvom globálneho zdieľania bremena krajín prvého azylu s cieľom znížiť tlak na tieto krajiny a posilniť ich kapacitu chrániť utečencov (**AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LU, NL, SE, SK**).
- ★ Hľadanie **špecifických individuálnych riešení** najmä pre zraniteľné osoby (**BE, CZ, FI, FR**).
- ★ Poskytovanie **bezpečných legálnych spôsobov** migrácie s cieľom bojovať proti **neregulárnej migrácii a prevádzacstvu** (**AT, CZ, CY, DE, FR, IT, UK**).

- ★ **Dodržiavanie medzinárodných záväzkov** prijatých na nadnárodnej úrovni, ako je európska schéma presídľovania (**BE, BG, DE, FI, FR, IE, IT, PL⁵⁸**).
- ★ Aktívna účasť na úsilí **riadiť humanitárne krízy (CY, UK), zhoršujúca sa vojenská situácia (PL)** alebo súčasná **kríza v Sýrii (IE)**.
- ★ **Poskytovanie priameho prístupu k štatútu pre dotknuté osoby**, socio-profesijná integrácia a nezávislé bývanie bez prechodných období (**FR**).

Okrem oficiálnych cieľov si najmenej 16 (členských) štátov (**AT, BE, BG, DE, EE, ES, FI, FR⁵⁹, HU, IE, IT, NL, PL⁶⁰, SE, UK a NO**) stanovilo **geografické priority** pri presídľovaní a humanitárnom prijatí osôb na obdobie rokov 2011 – 2016, kým tri členské štáty (**CZ, LU, SK**) takéto priority nemajú a geografický výber osôb na presídlenie vykonávajú na individuálnom základe.

V tabuľke 1 sa uvádza, akým spôsobom sa počas predmetného obdobia prijímali štátni príslušníci uvedených krajín do schém presídlenia alebo humanitárneho prijatia.

Tabuľka 1: Kritériá presídlenia a humanitárneho prijatia v období rokov 2011 – 2016 podľa oblastí sveta

Oblasť sveta	Členské štáty
Severná Afrika ⁶¹	ES, DE, FR, IE, IT ⁶² , NL, SE, NO
Východná Afrika/Africký roh	DE ⁶³ , FR ⁶⁴ , NL, SE ⁶⁵ , NO ⁶⁶
Subsaharská Afrika	BE, DE, ES, FI, FR, IE, NL, SE, UK, NO
Stredný východ ⁶⁷	AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI ⁶⁸ , FR, HU, IE, IT, LU, NL, SE, SK, UK, NO
Iné časti Ázie ⁶⁹	CZ, DE, FI ⁷⁰ , FR, HU, IE, IT, NL, SE, UK, NO
Ameriky	CZ, FR, NL, SE, NO
Iné	FR ⁷¹ , NL, PL ⁷²

⁵⁸ Presídľovací program sa ešte len bude vytvárať.

⁵⁹ Iba pri dvoch ad hoc programoch, nie pri trvalom presídľovacom programe.

⁶⁰ Ide o 2 transfery, ktoré PL vykonalo z Ukrajiny v rokoch 2014 a 2015.

⁶¹ Zemepisné rozdelenie OSN sa uvádza [tu](#).

⁶² Eritrejčania zo Sudánu

⁶³ Štátni príslušníci Somálska, Eritrey, Etiópie, Južného Sudánu, Ugandy.

⁶⁴ Štátni príslušníci Somálska, Eritrey, Etiópie, Rwandy, Burundi, Tanzánie.

⁶⁵ Štátni príslušníci Somálska, Eritrey, Konžskej demokratickej republiky.

⁶⁶ Štátni príslušníci Eritrey a Somálska.

⁶⁷ Podľa najčastejšie používanej definície sa do Blízkeho východu zaraďujú tieto krajiny: Bahrajn, Egypt, Irán, Irak, Izrael, Jemen, Jordánsko, Katar, Kuvajt, Libanon, Omán, Palestína, Saudská Arábia, Spojené arabské emiráty, Sýria a Turecko.

⁶⁸ Štátni príslušníci Sýrie.

⁶⁹ Iné časti Ázie zahŕňajú Afganistan a Pakistan.

⁷⁰ Štátni príslušníci Afganistanu a Mjanmarska.

⁷¹ Štátni príslušníci Ruska, Čechenska, Gruzínska, Kazachstanu.

⁷² Ukrajina pre dva transfery vykonané v rokoch 2014 a 2015.

KVÓTY ALEBO PRÍSLUBY PRE PROGRAMY ALEBO SCHÉMY PRESÍDLENIA A HUMANITÁRNEHO PRIJATIA

Väčšina (členských) štátov (**BE, BG, CZ, DE, ES, FI, FR,⁷³ HU, IE, IT, LU, NL, SE, UK, NO**) stanovuje **pre svoje programy a schémy presídlenia alebo humanitárneho prijatia ročné alebo viacročné kvóty**. Tieto kvóty stanovujú vlády na základe konzultácie s vnútroštátnymi orgánmi pre migráciu a azyl a s UNHCR. Nasledovné členské štáty uvádzajú, že rozhodnutie o objeme alebo pridelení kvót sa prijíma na základe týchto hlavných kritérií:

- ★ **presídľovacie potreby** tretích krajín podľa toho, ako ich identifikoval UNHCR (**BE, CZ, DE, FI, FR, NL**),
- ★ národná **prijímacia kapacita** (**BE, BG, CZ**),
- ★ **politické priority** na základe presídľovacieho plánu EÚ a Fondu pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF) (**BE, IE, IT, NL**).

Celkové kvóty **všetkých členských štátov na presídlenie/humanitárne prijatie sa medzi rokmi 2011 a 2016 zvýšili**. Napríklad vo **Francúzsku** sa počas daného obdobia celkový ročný príslub na presídlenie výrazne zvýšil, keďže sa začali realizovať ad hoc programy a zvýšili sa presídlenia zraniteľných osôb, ktoré identifikoval UNHCR. V niektorých prípadoch bola **kvóta vyššia alebo nižšia než aktuálny počet presídlených/prijatých**, a to z viacerých dôvodov, ako sú administratívne, operačné a technické prekážky, nízky počet oprávnených osôb, zamietavé alebo negatívne rozhodnutia, nedostatok ubytovania alebo potrebných zariadení.

Rámček 1 – Príklady rozdielov medzi kvótami a skutočnými počtami presídlených osôb

V 2014 sa **Belgicko** rozhodlo presídliť 75 sýrskych utečencov z Turecka a 25 konžských utečencov z Burundi. Väčšina odchodov sýrskych utečencov sa musela odložiť na rok 2015 pre problémy s vydaním povolenia na výstup zo strany tureckých úradov (iba 28 zo 75 bolo presídlených v roku 2014). Podobne aj **Česká republika** v roku 2015 identifikovala 15 rodín na presídlenie, skutočne presídlené však boli len 4 rodiny, zvyšok presídlenie odmietol. **Maďarsko** v porovnaní s nastavenými kvótami presídlilo mierne nižší počet osôb, a to pre nedostatok vhodných kandidátov a technické prekážky. Vo **Švédsku** zodpovedali skutočné počty presídlených osôb kvótam vo všetkých rokoch okrem roku 2012,

keď bolo presídlených 1 728 osôb namiesto očakávaných 1 900, a to pre problémy pri hľadaní ubytovania v obciach/mestách.

V podkapitolách 2.3 a 2.4 sa opisujú rozdielne charakteristiky schém členských štátov na presídlenie a humanitárne prijatie migrantov.

2.2 ČLENSKÉ ŠTÁTY BEZ PROGRAMOV PRESÍDLENIA ALEBO HUMANITÁRNEHO PRIJATIA

V tejto kapitole sa poskytuje stručný prehľad situácie v tých členských štátoch, ktoré nemajú programy a schémy presídlenia a humanitárneho prijatia.

Pred vznikom európskej schémy presídľovania šesť členských štátov (**EE, HR, CY, LV, LT, MT**) (ešte) nemalo skúsenosti s presídlením alebo humanitárnym prijatím, či už forme trvalého programu, alebo vo forme ad hoc/dočasnej schémy. S cieľom splniť záväzky prijaté na úrovni EÚ začali všetky členské štáty prijímať príslušné legislatívne a operačné plány.

Chorvátsko napríklad prijalo zákon o medzinárodnej a dočasnej ochrane (s účinnosťou od júla 2015), ktorým právne umožnilo presídľovanie štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti, ktoré spĺňajú podmienky na udelenie medzinárodnej ochrany, na základe spoločného návrhu ministerstva vnútra a ministerstva zahraničných vecí. Chorvátsko v súčasnosti pracuje na operačných aspektoch presídlenia s cieľom začať presídľovacie operácie už v roku 2016.

Estónsko novelizovalo zákon o udeľovaní medzinárodnej ochrany cudzincom (s účinnosťou od 1. mája 2016), ktorým sa presídlenie prvýkrát zakotvilo ako zákonná možnosť. Rozhodnutia o presídlení (napr. kvóty, krajiny pôvodu) by mala prijímať vláda v spolupráci s výborom pre záležitosti Európskej únie estónskeho parlamentu (Riigikogu). Začala sa spolupráca s UNHCR v Turecku a dohodli sa pohovory so žiadateľmi.

V roku 2015 **Lotyšsko** prijalo nový zákon o azyle (s účinnosťou od januára 2016), v ktorom sa stanovuje, že rozhodnutia o presídlení (a relokácii) musia byť založené na rozhodnutiach lotyšského parlamentu. Na konci roka 2015 vláda navyše schválila akčný plán na vykonávanie rozhodnutí prijatých na úrovni EÚ.

Podobne bolo v novembri 2015 upravené aj zákon o cudzincoch v **Litve**, a to s cieľom zakotviť možnosť relokácie a presídlenia štátnych príslušníkov tretích krajín do Litvy.

⁷³ Francúzsko používa pojem „príslub“ a nie „kvóta“.

Zmenou sa zaviedla možnosť zriaďovať národné presídľovacie programy, Litva však neplánuje zaviesť žiadny trvalý program okrem projektov presídľovania dohodnutých na úrovni EÚ.

Cyprus⁷⁴ a **Malta** v súčasnosti vytvárajú plán presídľovania s cieľom plniť záväzky prijaté na úrovni EÚ.

Poľsko má skúsenosť so svojou schémou humanitárneho prijatia, ale v súčasnosti je aj v procese zriaďovania presídľovacej schémy.

SÚČASNÁ SITUÁCIA A VÝZVY PRI ZAVÁDZANÍ PROGRAMOV

Šesť členských štátov bez národných programov prijalo kroky na vykonávanie európskej schémy presídľovania, kým **Estónsko**, **Lotyšsko** a **Litva** už začali presídľovať utečencov a prisľúbili presídliť tieto počty utečencov: Estónsko – 168, Lotyšsko – 50 a Litva – 70 utečencov. Do júla 2016 presídlili šesťčlennú a päťčlennú rodinu z Turecka v rámci mechanizmu „jeden za jedného“. V auguste 2016 **Estónsko** prijalo prvých 11 Sýrčanov z Turecka.

Iné členské štáty bez predchádzajúcej skúsenosti s presídľovaním (**HR**, **CY**, **MT**), ktoré majú prijať 150 (HR), 69 (CY), 20 a 14 (MT), ale do júla 2016 nepresídlili nikoho. **Malta⁷⁵** uviedla operačnú pripravenosť na vykonávanie presídľovacích aktivít v rokoch 2016/2017.

Hlavné **výzvy**, ktorým tieto členské štáty čelia, sú v oblasti zabezpečenia finančných zdrojov na presídlenia (**HR**, **LT**). Ako problém uviedli takisto aj nedostatok vhodných ľudských zdrojov. **Litva** napríklad uviedla, že ťažko hľadá tlmočníkov a špecialistov, ktorí by mali poskytovať pomoc utečencom a podporovať integráciu. Ako problém uviedla aj obmedzenú veľkosť diaspóry, keďže štátni príslušníci tretích krajín, ktorí už v Litve žijú, majú inú štátnu príslušnosť ako prichádzajúci utečenci. Navyše uviedla, že niektorí vybratí utečenci nakoniec zmenili názor a odmietli sa do Litvy presídliť, a to pre podmienky presídlenia vrátane nízkej sociálnej dávky.

DISKUSIE NA NÁRODNEJ ÚROVNI

Relatívna novosť presídľovacích aktivít rozpútala verejnú diskusiu v **Chorvátsku**, **Estónsku**, **Lotyšsku** a v **Litve**. Týkali sa najmä EÚ rozmeru presídľovacieho mechanizmu, systému kvót (**HR**, **EE**, **LT**, **LV**) a dôležitosti solidarity medzi členskými štátmi s cieľom uľahčiť situáciu tým krajinám, ktoré boli neprimerane zasiahnuté prílevom žiadateľov o azyl prostredníctvom zjednodušenia postupu utečencov do iných členských štátov EÚ (**LT**, **LV**). V **Litve** sa diskutovalo o riziku straty dobrej povesti krajiny, ako aj o riziku, že by krajina mohla byť považovaná za „čierneho pasažiera“ EÚ (angl. free rider).

Predmetom diskusie vo všetkých štyroch členských štátoch (**HR**, **EE**, **LT**, **LV**) boli aj výzvy spojené aj s možnosťami integrácie vrátane diskusie o tom, ako sa vyhnúť segregácii utečencov a ako poskytovať zmysluplné dávky tak, aby sa nepodporovala závislosť na sociálnom systéme.

V **Lotyšsku** a v **Litve** sa diskusia zameriavala aj na pozitívne demografické a hospodárske vplyvy utečencov, ale aj na riziká spojené s novoprichádzajúcimi migrantmi, najmä pokiaľ ide o potenciálnu záťaž pre sociálny systém a systém zdravotnej starostlivosti a vplyv na trestnú činnosť osobitne terorizmus. Najmä **Litva** uvádzala, že národné diskusie sa zameriavali na potenciálny vplyv diverzity na veľmi homogénnu spoločnosť, v ktorej štátni príslušníci tretích krajín tvoria len 1,5 % populácie, pričom títo migranti majú podobné kultúrne pozadie ako Litva, napr. Rusko, Ukrajina, Bielorusko.

2.3 PRESÍDLLENIE A HUMANITÁRNE PRIJATIE V DETAILE: PRED ODCHODOM A ODCHOD

V tejto kapitole sa uvádzajú schémy presídlenia a humanitárneho prijatia, ktoré sa už vykonávajú vrátane hlavných politík a opatrení pred odchodom do členských štátov a samotného transferu.

IDENTIFIKÁCIA, ÚVODNÝ SKRÍNING A VÝBER

Na identifikáciu osôb na presídlenie sa používajú rôzne postupy. Pri identifikácii osôb oprávnených na presídlenie alebo humanitárne prijatie (a pri rozhovoroch s nimi) má v každom prípade jasnú **úlohu UNHCR**, pričom táto úloha sa líši v závislosti od typu programu.

V 16 (členských) štátoch musí byť osoba najskôr **uznaná ako utečenec zo strany UNHCR (AT⁷⁶**,

⁷⁴ Cyprus vyhlásil svoju pripravenosť presídliť 5 Sýrčanov z Turecka v rámci mechanizmu „jeden za jedného“, nedostal však žiadnu žiadosť.

⁷⁵ Malta očakáva, že začne v septembri 2016 a v súčasnosti vykonáva logistiku v spolupráci s IOM.

⁷⁶ Týka sa „prípadov UNHCR“, ale nie „prípadov zlúčenia rodiny“ v rámci rakúskeho programu humanitárneho prijatia.

BE, BG, CZ, DE, ES, FI⁷⁷, FR, HU, IE⁷⁸, IT, LU⁷⁹, NL, SE, UK, NO⁸⁰.

Naopak v niektorých programoch humanitárneho prijatia/ad hoc prijatia v piatich členských štátoch (**CZ, DE, FR, PL, SK**) takáto podmienka nie je. V **Chorvátsku** identifikuje kandidátov na presídlenie ministerstvo vnútra.⁸¹ Na **Slovensku** majú túto úlohu MVO a cirkevné organizácie v spolupráci s Migračným úradom MV SR. V **Poľsku** vykonávali identifikáciu kandidátov na humanitárne prijatie organizácie poľskej komunity v zahraničí a neskôr konzuláty v spolupráci s ministerstvom zahraničných vecí a príslušnými bezpečnostnými službami.

V rámci rôznych schém v **Nemecku** sa úloha UNHCR líši: UNHCR identifikuje kandidátov v rámci presídľovacieho programu a čiastočne v rámci programu humanitárneho prijatia utečencov zo Sýrie, ale v rámci programu prijatia afganského miestneho personálu túto úlohu plnia vládne orgány.⁸²

Desať členských štátov (**AT, BE, CZ, EE, ES, FI, HU, LU, NL, SE, NO**) a Nórsko **znovu posudzujú kandidátov identifikovaných UNHCR**, kým niektoré iné krajiny už takéto posudzovanie nevykonávajú (**DE, FR, IT, UK⁸³**). Opätovné posúdenie vykonáva príslušný vnútroštátny orgán.⁸⁴

Konečné rozhodnutie o presídlení a prijatí osôb z humanitárnych dôvodov je vždy na orgánoch členského štátu. Po konečnom rozhodnutí o presídlení členský štát presídlenej osobe vydá povolenie na pobyt na základe udelenej medzinárodnej ochrany.

Vo väčšine (členských) štátov sa udeľuje štatút utečenca alebo sa poskytuje doplnková ochrana (**AT⁸⁵, BG, CZ, ES, FI⁸⁶, FR⁸⁷, IT, LU, NL, SE, SK⁸⁸, NO**), kým v ďalších troch štátoch sa presídleným osobám udeľuje výhradne štatút utečenca v zmysle Ženevského dohovoru (**BE, FR⁸⁹, HU**). V **Nemecku** a **Írsku** sa udeľuje osobitný štatút. Utečencom z presídľovacieho programu sa v Nemecku udeľuje osobitný druh povolenia na pobyt. V Írsku sa presídleným utečencom udeľuje štatút utečenca v rámci programu a vydáva sa im povolenie na pobyt typu „Stamp Four“. V oboch krajinách majú z veľkej časti rovnaké práva ako osoby s udelenou medzinárodnou ochranou (Nemecko) alebo ako štátni príslušníci (Írsko). **Spojené kráľovstvo** poskytuje osobám prijatým v rámci programu „Brána do života“ štatút utečenca a osobám prijatým v rámci schémy na presídlenie zraniteľných osôb zo Sýrie štatút humanitárnej ochrany. V **Poľsku** sa cudzincom prijatým prostredníctvom humanitárneho prijatia udeľuje povolenie na trvalý pobyt.

Vo väčšine členských štátov IOM na požiadanie vykonáva **zdravotné prehliadky a/alebo prehliadky na účel potvrdenia schopnosti podstúpiť cestu** (angl. fit-to-travel checks) s cieľom „zabezpečiť, aby ľudia cestovali bezpečným a dôstojným spôsobom, aby boli schopní podstúpiť cestu, aby dostali vhodnú pomoc v prípade potreby a aby nepredstavovali riziko pre ostatných cestujúcich alebo pre prijímajúcu spoločnosť“⁹⁰ (**AT, BE⁹¹, BG, CZ, DE,**

⁷⁷ Nevyžaduje sa na základe zákona, ale je zaužívanou politikou a postupom.

⁷⁸ Nevyžaduje sa na základe zákona, ale uplatňuje sa v rámci presídľovacieho programu vedeného UNHCR.

⁷⁹ Luxembursko však môže urobiť výnimku pre osoby bez štátnej príslušnosti, ktoré nie sú utečencami a pre ktoré je presídlenie najvhodnejším riešením.

⁸⁰ Nevyžaduje sa na základe zákona, vo veľkej väčšine prípadov ich najskôr uznáva UNHCR.

⁸¹ Na základe schválenej presídľovacej schémy, hoci samotné presídľovacie operácie sa v čase prípravy správy ešte nezačali.

⁸² Spolkové ministerstvo vnútra, spolkové ministerstvo obrany, spolkové ministerstvo zahraničných vecí, spolkové ministerstvo hospodárskej spolupráce a rozvoja (každá agentúra vymenovala kontaktnú osobu, ktorá vykonáva posúdenia rizika vo vzťahu k miestnemu personálu).

⁸³ Opätovné posúdenie prípadov UNHCR sa v UK najčastejšie týka bezpečnostného rizika.

⁸⁴ Často ide o príslušné ministerstvo alebo agentúru pre migráciu a azyl.

⁸⁵ Od 20. júla 2015, keď nadobudol účinnosť zákon o zmene zákona o cudzincoch, sa udeľujú oba druhy štatútov. Zatiaľ sa však presídleným utečencom udeľuje štatút utečenca.

⁸⁶ Vo Fínsku sa presídleným osobám vždy udeľuje štatút utečenca.

⁸⁷ Uplatňuje sa iba pri dvoch ad hoc programoch.

⁸⁸ Prijatým osobám sa udelil azyl z humanitárnych dôvodov.

⁸⁹ Týka sa to len trvalého presídľovacieho programu, kým osobám presídleným v rámci dočasného presídľovacieho programu sa môže udeliť aj dočasná ochrana.

⁹⁰ Pozri túto [správu](#).

⁹¹ V Belgicku sa prehliadka na účel potvrdenia schopnosti podstúpiť cestu vykonáva len pri vybraných kandidátoch (maximálne 48 hodín pred odchodom), t. j. nie pri všetkých predvybraných kandidátoch.

Väčšina predvybraných kandidátov sa však podrobuje skríningu zdravotného stavu, ktorý vykonáva IOM približne v čase výberovej misie. Fedasil vytvoril protokol, ktorého sa IOM pridrža, vrátane vzorového dotazníka o zdravotnom stave, ktorý musia kandidáti vyplniť. Dotazník sa týka „väčšiny“ predvybraných kandidátov, pretože za istých okolností sa táto požiadavka môže odpustiť.

ES, FI⁹², FR, HU⁹³, IE, IT, LU⁹⁴, NL⁹⁵, NO, SE⁹⁶, UK⁹⁷).

Treba poznamenať, že vo všeobecnosti nejde o úplné lekárske vyšetrenia, ale v prípade potreby môže ísť o zdravotné prehliadky alebo preskúmanie informácií o zdravotnom stave. Tieto informácie sa predkladajú orgánom členského štátu na účel zabezpečenia zdravotnej starostlivosti po príchode.

Niektoré členské štáty, ako napríklad **Nórsko**, v rámci rozhodovania o prípade žiadajú UNHCR o podporu pri zbere podrobnejších informácií o zdravotnom stave. V prípadoch, keď sa zistí nejaký zdravotný problém, sa ešte pred odchodom poskytne liečba.

Do zdravotných prehliadok sa zapájajú aj iné subjekty, ktorými môžu byť národné orgány, ako napr. zodpovedné ministerstvo zdravotníctva alebo úrad pre imigráciu a azyl (**ES, HR, NL, IE⁹⁸**), IOM (**NO⁹⁹**) či organizácie občianskej spoločnosti (**HU¹⁰⁰, SK**).

Pred konečným výberom všetky členské štáty, ktoré majú programy presídlenia a humanitárneho prijatia, štandardne vykonávajú **bezpečnostný skríning**.

KRITÉRIA VÝBERU A PRIORITIZÁCIE

Kritériá na stanovenie, či je daná osoba utečencom, sú zakotvené v Ženevskom dohovore a v príslušných častiach EÚ *acquis* v oblasti azylu (kvalifikačná smernica). Na účel výberu kandidátov sa v 13 (členských) štátoch (**AT, DE, EE, ES, FI, HR, HU, IE, LU, NL, PL, SK, NO**) používajú aj ďalšie kritériá prioritizácie, na základe ktorých sa uprednostňujú isté typy profilov kandidátov.

Takéto dodatočné kritériá alebo kritériá prioritizácie zvyčajne definuje zodpovedný vnútroštátny orgán, ako napr. príslušné ministerstvo alebo úrad pre azyl a imigráciu.

Treba poznamenať, že kritériá výberu a priority sa môžu používať tak v presídľovacích programoch, ako aj v programoch humanitárneho prijatia.

V tabuľke 2 sa uvádza prehľad kritérií týkajúcich sa *zraniteľnosti osoby*, ktoré (členské) štáty používajú na výber alebo prioritizáciu¹⁰¹.

Tabuľka 2: Prehľad kritérií týkajúcich sa zraniteľnosti osoby, ktoré členské štáty používajú na výber alebo prioritizáciu

Kritérium alebo priorita	Členské štáty
Obete násillia a/alebo mučenia	AT, DE, FI, HU, IT, LU
Osoby ohrozené násillím a/alebo mučením a osoby vystavené vážnemu riziku násillia a/alebo mučenia z dôvodu prenasledovania	DE, FI, HU, IT, LU
Neexistencia iných predvídateľných trvalých riešení	IT, LU, SK
Vnútorne vysídlenie v rámci krajiny pôvodu nie je možné	LU
Osoby, ktoré potrebujú lekársku pomoc vrátane kritickej choroby alebo liečby mrzačenia pohlavných orgánov	AT, DE, FI, HU, IE, LU, NL
Osoby vystavené vážnemu riziku prenasledovania pre svoju sexuálnu orientáciu alebo rodovú identitu	AT, LU, NL, NO
Osoby vystavené vážnemu riziku prenasledovania pre svoju vieru/presvedčenie (aj s osobitným zameraním na ateistov)	AT, DE, LU, NL, SK
Osoby vystavené vážnemu riziku prenasledovania pre svoje politické presvedčenie	LU
Osoby vystavené vážnemu riziku prenasledovania pre príslušnosť k istej etnickej skupine, sociálnej skupine alebo k menšine, autochtónnemu obyvateľstvu, štátnej príslušnosti	DE, FI, IT, LU, NL
Potreba právnej a/alebo fyzickej ochrany utečenca v krajine útočiska (vrátane rizika vyhodenia alebo vrátenia (refoulement)),	AT, FI, IE, LU

V tabuľke 3 sa poskytuje prehľad niektorých *iných kritérií* – okrem zraniteľnosti – ktoré (členské) štáty používajú na určovanie prioritizácie.

⁹² Pred odchodom pre utečencov do Fínska IOM nevykonáva všeobecné posúdenie zdravotného stavu. IOM poskytuje individuálnu zdravotnú pomoc, ak má daná osoba anamnézu istej choroby alebo ak má akútny zdravotný problém. IOM môže vykonávať skríning zdravotného stavu, ak o to v prípade potreby požiada Migri.

⁹³ Do roku 2015, potom charitatívna organizácia Kalunba.

⁹⁴ IOM poskytuje asistenciu pri predochodovom skríningu zdravotného stavu, kým lekárske vyšetrenie sa vykonáva v prvom týždni po príchode do Luxemburska.

⁹⁵ IOM vykonáva prehliadku na účel potvrdenia schopnosti podstúpiť cestu, nie úplné lekárske vyšetrenia. Takéto vyšetrenia vykonávajú miestne zdravotnícke zariadenia po príchode.

⁹⁶ IOM vykonáva prehliadku na účel potvrdenia schopnosti podstúpiť cestu, nie úplné lekárske

vyšetrenia. Takéto vyšetrenia vykonávajú miestne zdravotnícke zariadenia po príchode, Švédske miestne rady.

⁹⁷ IOM využíva diagnostiku pred vyšetrením, zdravotnú anamnézu, fyzickú prehliadku a výmenu elektronických údajov tak, aby sa zabezpečilo, že osoby budú pri príchode v primeranom zdravotnom stave a že počas cesty nevzniknú žiadne komplikácie.

⁹⁸ V spolupráci s IOM.

⁹⁹ Po prijatí kladného rozhodnutia imigračné úrady požiadajú IOM o pomoc pri vykonaní zdravotnej prehliadky s cieľom adekvátne sa pripraviť na transfer a pobyt v obci/meste.

¹⁰⁰ Od roku 2015 charitatívna organizácia Kalunba.

¹⁰¹ Popri kritériách, ktoré analyzuje UNHCR.

Tabuľka 3: Prehľad iných kritérií a priorít

Kritérium alebo priorita	Členský štát
Pohlavie (muži, ženy)	AT ¹⁰² , DE ¹⁰³ , FI ¹⁰⁴ , NO ¹⁰⁵
Slobodné ženy (vrátane matiek s deťmi)	DE, EE, FI, LU, NL, NO
Staršie osoby	AT ¹⁰⁶ , DE, FI ¹⁰⁷ , HU, LU
Deti	DE, EE, FI ¹⁰⁸ , HU, LU, NO ¹⁰⁹
Náboženstvo/náboženská alebo nenáboženská skupina	DE, LU ¹¹⁰ , NL, SK
Rodina: uprednostňuje sa presídlenie celých rodinných jednotiek.	DE, EE, ES, FI, HU, IE, IT, LU, NL, SK, NO ¹¹¹
Prítomnosť rodinných príslušníkov v členskom štáte (napr. pri zlúčení rodiny)	AT, DE, ES, FI, FR ¹¹² , HU, LU, NL
Národnosť/etnická skupina, ku ktorej má utečenec príslušnosť	AT, LU, NL, PL
Duchovní vodcovia a vodcovia spoločenstiev	IE
Väzby na členský štát (jazyk, pôvod a pod.)	AT, DE, FR, IT, PL
Vnútorne vysídlenie	SK

Okrem kritérií uvedených v tabuľke je v piatich (členských) štátoch (**DE, EE, ES, LU, NO**) dôležitý aj integračný potenciál. V **Írsku** integračný potenciál nezohráva úlohu v samotnom procese rozhodovania, írsku vláda však vyžaduje, aby žiadatelia a ich rodiny potvrdili svoju ochotu participovať na presídlení a prijať „prednosť írskoho práva pred svojimi kultúrnymi a náboženskými zvyklosťami“.

V **Nórsku** sa bude integračný potenciál zohľadňovať v prípade, že budú potreby ochrany a riešenia podobné a počet prípadov prekročí počet miest v rámci kvót. Osoby, ktoré prejavujú negatívny postoj voči integrácii do nórskej spoločnosti, na trh práce alebo voči účasti na vstupnom programe, preto môžu byť zamietnuté.

Nízky integračný potenciál môže viesť k deprioritizácii aj v **Luxembursku**

a v **Holandsku**. Na druhej strane existuje aj niekoľko faktorov, ktoré môžu viesť k vylúčeniu osôb z potenciálneho presídlenia, ako aj humanitárneho prijatia. Zabezpečenie, aby osoba neohrozovala verejnú bezpečnosť, je súčasťou bezpečnostného skríningu a vo väčšine (členských) štátov môže viesť k vylúčeniu danej osoby (**BE, BG, CZ, DE, FI, FR, HU, IE, IT, LU, NL, PL, SE, NO**). Okrem kritérií vylúčenia uvedených v článku 1F Ženevského dohovoru¹¹³ existujú aj ďalšie kritériá deprioritizácie, a to v najmenej 13 (členských) štátoch (**AT, BE, BG, DE, FI, FR, HU, IE, LU, NL, SE, UK, NO**). V tabuľke 4 sa poskytuje prehľad týchto kritérií. Treba poznamenať, že osoby, na ktoré sa tieto kritériá vzťahujú, možno vylúčiť, ale nejde o automatický proces, v niektorých prípadoch dochádza len k deprioritizácii prípadu.

Tabuľka 4: Prehľad kritérií vylúčenia¹¹⁴

Kritérium vylúčenia alebo deprioritizácie	Členské štáty
Užívanie drog alebo iných látok	NO
Poskytnutie falošných informácií	AT, IE
Záznam v registri trestov	AT, BE, DE, FR, HU, IE, LU, NL, NO, SE, SK, UK
História neregulárneho vstupu do členského štátu	AT
Utečenci, pri ktorých je problém so zložením rodiny (nevysiešené otázky opatrovnictva, manželstvo neplnoletých osôb)	FI, FR, HU, LU
Utečenci so zložitým profilom vrátane vysokopostavených členov vlády/vládnych orgánov, sudcov, prokurátorov	HU, LU
Osoby pôsobiace v armáde alebo v súkromných bezpečnostných službách, spravodajských službách, polovojenských a militantných skupinách ¹¹⁵	DE, FR, HU, LU, SK ¹¹⁶ , UK
Členovia policajných zložiek ¹¹⁷	FR, HU, LU

¹⁰² Ohrozené dievčatá a ženy.

¹⁰³ Ohrozené dievčatá a ženy.

¹⁰⁴ Ohrozené ženy sa zo zásady uprednostňujú.

¹⁰⁵ Najmä ohrozené dievčatá a ženy.

¹⁰⁶ Ohrozené staršie osoby.

¹⁰⁷ Pozornosť sa venuje osobitným potrebám detí, adolescentov a starších utečencov.

¹⁰⁸ Pozornosť sa venuje osobitným potrebám detí, adolescentov a starších utečencov.

¹⁰⁹ Nórsko uprednostňuje prípady rodín s deťmi vo veku do 18 rokov.

¹¹⁰ V prípade prenasledovania z dôvodu náboženstva.

¹¹¹ Nórsko uprednostňuje prípady rodín s deťmi vo veku do 18 rokov.

¹¹² Obmedzenie: kritérium zlúčenia rodiny sa bude skúmať na základe veku a závislosti od žiadateľa o zlúčenie rodiny, ktorý má pobyt vo Francúzsku. Postup zlučovania rodiny v prípade rodinných príslušníkov utečenca sa v niektorých prípadoch môže považovať za vhodnejšie ako presídlenie a nepodlieha kvótam.

¹¹³ „Ustanovenia tohto dohovoru sa nevzťahujú na žiadnu osobu,

u ktorej sú vážne dôvody domnievať sa, že:

a) sa dopustila trestného činu proti mieru, vojnových trestných činov alebo trestných činov proti ľudskosti podľa medzinárodných dokumentov obsahujúcich ustanovenia o takýchto trestných činoch,
b) sa dopustila vážneho nepolitického trestného činu mimo štátu svojho azylu predtým, než v ňom bola prijatá ako utečenec,
c) je vinná za činy, ktoré sú v rozpore s cieľmi a zásadami Organizácie Spojených národov.“

¹¹⁴ Niektoré z kritérií, ktoré sa na tomto mieste uvádzajú, sú aj kritériami vylúčenia podľa UNHCR. Osoby uvedené na sankčnom zozname EÚ by mali byť vylúčené z presídlenia vo všetkých členských štátoch.

¹¹⁵ Kritérium vylúčenia podľa UNHCR.

¹¹⁶ Slovensko neprijíma osoby, ktoré by mohli predstavovať bezpečnostné riziko.

¹¹⁷ Toto kritérium vylúčenia používa aj UNHCR.

Kritérium vylúčenia alebo deprioritizácie	Členské štáty
Personál väzníc alebo detenčných zariadení	HU, LU
Informátori	HU, LU
Osoby, ktoré vo svojej krajine pôvodu (údajne) spáchali závažné (nepolitické) trestné činy ¹¹⁸	DE, FR, HU, LU, NL, UK
Osoby, ktorých priami rodinní príslušníci sú bojovníkmi ¹¹⁹	FR, HU, LU ¹²⁰ , NL ¹²¹

Vo **Fínsku** môže príslušný orgán v prípade utečencov, pri ktorých sa vyskytuje problém so zložením rodiny, požiadať UNHCR o posúdenie najlepšieho záujmu alebo určenie najlepšieho záujmu. Írsko uviedlo, že nemá záujem prijímať slobodných mužov. **Írsko, Luxembursko a Spojené kráľovstvo** navyše zdôrazňujú, že maloletí bez sprievodu nie sú cieľovou skupinou ich presídľovacích schém alebo programov.

PROCES VÝBERU V PRAXI

Vo všeobecnosti existujú dva typy výberového procesu: výberový proces na základe vykonania výberových misií a výberový proces výhradne s použitím dokumentácie (výber na základe spisu). V tejto kapitole sa bližšie opisujú obidva uvedené prístupy.

Pokiaľ ide o metódy výberu osôb na presídlenie, výberové misie používa najmenej 15 (členských) štátov (**BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR¹²², HR, IE, LU, NL, SE¹²³, SK, NO**). Tieto krajiny organizujú výberové misie, ktoré vykonáva niekoľko osôb prostredníctvom pohovorov na mieste. Treba zdôrazniť, že možnosť vykonávať výberové misie závisí od bezpečnostnej situácie v dotknutých krajinách. Naopak rakúske, poľské a nemecké programy humanitárneho prijatia nezahŕňajú výberové misie.

(Členské) štáty, ktoré vykonávajú výberové misie, **vykonávajú pohovory s možnými kandidátmi s cieľom posúdiť opodstatnenosť ich žiadosti o azyl a ich potreby presídlenia**. Pohovory sa týkajú aj takých otázok ako je sociálna situácia utečencov vrátane úrovne ich vzdelania, pracovných skúseností, sociálnych alebo iných zručností, ich zdravotného stavu a zdravotných potrieb, ako aj očakávaní vo vzťahu k presídleniu.

Zber týchto informácií môže pomôcť pri stanovení príslušného právneho štatútu dotknutej osoby,

ako aj pri výbere adekvátnych prijímacích a integračných zariadení.

Rámček 2: Výberové misie vs. výber na základe spisu

Nemecko takéto výberové misie vykonáva v rámci svojho presídľovacieho programu, ale nie v rámci programu humanitárneho prijatia utečencov zo Sýrie. **Rakúsko** v rámci programu humanitárneho prijatia nevykonáva výberové misie, ale úzko spolupracuje s UNHCR, ktorý je zodpovedný aj za vykonávanie pohovorov s kandidátmi. Aj **Taliansko** využíva výhradne výber na základe spisov. **Francúzsko** nevyužíva výberové misie v rámci svojho trvalého presídľovacieho programu, čo vyplynulo z dohody o rámcovej spolupráci medzi UNHCR a Francúzskom z roku 2008. V **Poľsku** orgány úzko spolupracovali s poľskými konzulmi na Ukrajine, ktorí boli zodpovední za vykonávanie pohovorov s kandidátmi a spracovanie dokumentácie. V rámci programu „Brána do života“ **Spojené kráľovstvo** do apríla 2016 vykonávalo výberové misie, v súčasnosti ale využíva len výber na základe spisu.

Za istých okolností môžu členské štáty, ktoré zvyčajne vykonávajú výberové misie, vyberať kandidátov výhradne na základe **spisu (BE, CZ, FI, IE, NL, NO)**. Robí sa to v prípadoch, keď sa s výberovými misiami spájajú isté riziká (**BE, IE, NL**), alebo v špecifických núdzových prípadoch (**BE, CZ, FI, NL, NO**). V niektorých prípadoch sa v členských štátoch (**DE, FR, NL, SE, UK, NO**) vykonávajú videorozhovory. Pri programoch humanitárneho prijatia sa často vykonáva výber na základe spisu (**AT, DE, FR, PL, UK**).

Rámček 3: Využívanie videotechnológií

V **Holandsku** sa v niektorých prípadoch využívajú videorozhovory, napr. ak sa v tretej krajine nedá uskutočniť výberová misia. V týchto prípadoch IOM zorganizuje kontakt s veľvyslanectvom. **Spojené kráľovstvo** pilotne overuje systém, v rámci ktorého sýrsky presídľovací tím vykonáva videorozhovory s príjemcami schémy na presídlenie zraniteľných osôb zo Sýrie, a to po ich výbere s cieľom zozbierať viac informácií o ich životnej situácii. Tieto videorozhovory sa vykonávajú prostredníctvom služby Skype.

¹¹⁸ Kritérium vylúčenia podľa UNHCR.

¹¹⁹ Toto kritérium vylúčenia používa aj UNHCR.

¹²⁰ Rozhoduje sa na individuálnej báze.

¹²¹ Iba ak ide o konkrétne podozrenie vo vzťahu k týmto rodinným príslušníkom.

¹²² V závislosti od programu – výberové misie pri ad hoc programoch a výbery na základe spisu pri trvalom programe.

¹²³ Švédsko pravidelne využíva obidve metódy výberu, a to v približne rovnakom počte prípadov.

V niektorých členských štátoch (**AT, ES, HU, FR¹²⁴, PL**) sa vykonávajú konzultácie s občianskou spoločnosťou/MVO o tom, či kandidáti spĺňajú stanovené kritériá. Okrem UNHCR má v **Rakúsku** právo navrhovať kandidátov aj cirkev, organizácie občianskej spoločnosti, ako aj súkromné osoby. V rámci jedného programu vo **Francúzsku¹²⁵**, ako aj v **Maďarsku** a na **Slovensku¹²⁶** pri identifikácii osôb v menšej miere pomáhajú aj MVO, cirkev a združenia Poliakov žijúcich v zahraničí (**PL**). V **Luxembursku** bola v rokoch 1997 až 2009 pri ad hoc presídľeniach bežná účasť Caritasu, v súčasnosti však už na presídľeniach neparticipujú.

Počas výberových misií alebo pred odchodom osôb, ktoré majú byť presídlené alebo prijaté z humanitárnych dôvodov, niektoré členské štáty (**AT, BE, DE, ES, FR, HU, IE, PL, SE, NO**) spolupracujú aj s orgánmi v krajine prvého útočiska alebo v krajine pôvodu. **Belgicko** zdôraznilo, že nejde o bežnú prax, ale uznáva pridanú hodnotu spolupráce s krajinou prvého azylu. **Rakúsko, Francúzsko** a **Nemecko** spolupracujú s orgánmi najmä na účely získania laissez-passer a iných cestovných dokladov. **Maďarsko** príležitostne konzultuje s orgánmi tretích krajín s cieľom skontrolovať štatút kandidátov a ich oprávnenosť, najmä v prípade Turecka a Libanonu. **Poľsko** kontaktovalo miestne orgány na Ukrajine s cieľom vysvetliť im svoj zámer presídliť oprávnené osoby a informovať ich o schválenom časovom rámci a o ďalších krokoch (prílete vojenských lietadiel a pod.) V **Írsku** a vo **Švédsku** sprostredkúva kontakty s orgánmi na účel získania dokumentácie UNHCR.

OBOZNÁMENIE KANDIDÁTOV PO ROZHODNUTÍ O PRESÍDLENÍ A POSKYTOVANIE OPERAČNEJ PODPORY

Po prijatí rozhodnutia o presídlení zodpovedný orgán (členského) štátu zvyčajne kontaktuje UNHCR, ktoré následne s rozhodnutím oboznámi kandidátov na presídlenie. Prípravu na cestu, zdravotné prehliadky a/alebo prehliadky na účel potvrdenia schopnosti podstúpiť cestu (angl. fit-to-travel checks) a niekedy aj kultúrnu orientáciu vykonáva pred odchodom IOM (viac informácií sa uvádza ďalej). Národné orgány začnú pripravovať prijatie, a to jeho oznámením iným orgánom (zvyčajne obciam a/alebo prijímacím centráram) a zainteresovaným stranám (vrátane MVO či letiskových orgánov). Na získavaní cestovných dokladov (ako je laissez passer) sa môže podieľať Medzinárodný výbor Červeného kríža.

Vo väčšine členských štátov (**AT, BE, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LU, NL, PL, SE, UK, NO**) sa po prijatí rozhodnutia o presídlení alebo prijatí nepodpisuje formálna dohoda s osobami a/alebo rodinami, v ktorej by potvrdili svoju ochotu byť presídlení alebo prijatí. V **Českej republike** kandidáti po absolvovaní kultúrnej orientácie podpisujú formálnu dohodu vo svojom rodnom jazyku. V prípade rodín ju podpisuje jeden člen rodiny v menej celej rodiny. V dohode vyhlásia, že boli informovaní o programe a potvrdia svoju ochotu presídliť sa. Na **Slovensku** vybraný kandidát pred vstupom do krajiny podpisuje dokument potvrdzujúci znalosť procesov, ktoré nastanú po príchode. Týka sa osobitne o konania o azyle, procese integrácie a základných informácií o Slovensku. Podpisom potvrdzuje aj svoj súhlas s transferom na Slovensko. V **Taliansku** musia talianske orgány a príjemca podpísať list, ktorým potvrdia svoje záväzky.

INFORMÁCIE A KULTÚRNA ORIENTÁCIA PRED ODCHODOM

Poskytovanie predodchodových informácií utečencom, ktorí sa majú presídliť, je súčasťou programov presídlenia a humanitárneho prijatia vo všetkých členských štátoch.

Leták alebo usmernenie o právach a povinnostiach osôb a procese presídlenia sa poskytuje vo väčšine (členských) štátov (**AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, IT, PL, SE, SK, UK, NO**). **Belgicko¹²⁷** a **Luxembursko** zdôraznili, že informácie sa poskytujú formou brífingu. Vo **Francúzsku** a **Rakúsku** sa informovanie vykonáva v spolupráci s IOM.

¹²⁴ Za istých podmienok.

¹²⁵ Za istých podmienok.

¹²⁶ Finálne rozhodnutie však vydáva Migračný úrad MV SR.

¹²⁷ IOM pomáha úradu Fedasil aj s logistickými aspektmi misií kultúrnej orientácie.

Pred odchodom sa osobám, ktoré sa majú presídliť do členských štátov, poskytujú školenia alebo semináre kultúrnej orientácie. Dĺžka školenia sa líši od jedného dňa alebo menej (**FR**), po dva dni (**AT, UK**), tri dni (**BE, DE¹²⁸, FI, IT**), až dvanásť dní (tri stretnutia po štyroch dňoch) (**NL**). **Írsko** neposkytuje kultúrnu orientáciu, ale na stretnutiach v trvaní jedného alebo dvoch dní poskytuje predodchodové informácie.

V **Rakúsku** sa účastníkom starším ako 14 rokov poskytujú školenia kultúrnej orientácie v trvaní dvoch dní, pričom počas školení sa poskytuje starostlivosť o deti a preplácajú sa cestovné náklady na školenie. V **Holandsku** sa úvodný kurz, kde sa poskytuje všeobecný úvod o krajine, uskutočňuje približne dvadsať týždňov pred odchodom, druhý kurz sa koná asi dvanásť týždňov pred odchodom a okrem iného obsahuje informácie o obci/meste, kde bude presídlená osoba žiť, kým tretí a posledný kurz sa koná tri týždne pred odchodom a zameriava sa na bývanie a ubytovanie. **Česká republika** a **Fínsko** uviedli, že osobám presídleným v rámci núdzových operácií sa neposkytuje žiadna kultúrna orientácia z dôvodu časovej tiesne, k dispozícii je však online materiál na samoštúdium.

Rámček 4: Kultúrna orientácia prostredníctvom webu pred transferom do Fínska

Okrem školení kultúrnej orientácie v krajine odchodu Fínsko ponúka kultúrnu orientáciu online na webovej stránke www.movingtofinland.fi. Moduly sú dostupné v niekoľkých jazykoch¹²⁹ a webová stránka sa dá prehliadať aj na mobilných zariadeniach.

Rámček 5: Nórsky program kultúrnej orientácie

V rámci programu kultúrnej orientácie sa poskytuje predodchodová kultúrna orientácia pre utečencov, ktorí boli prijatí na presídlenie do Nórska. IOM organizuje školenia o živote v Nórsku pre vybrané cieľové skupiny utečencov vo veku nad 8 rokov.

S cieľom podporiť plynulú integráciu sa utečenci pripravujú na úvodné obdobie prispôsobenia sa v Nórsku, riešia sa ich nerealistické očakávania a obmedzuje sa kultúrny šok. Kurzy sa vykonávajú v rodnom jazyku utečencov a vedie ich bikultúrny školiteľ, ktorý má podobný pôvod alebo zázemie ako daná skupina utečencov a už žije v Nórsku.

To podporuje porozumenie, eliminuje potrebu tlmočníka a vytvára prostredie dôvery a zblíženia.

V programe sa príslušným nórske obciam/mestám poskytujú relevantné informácie o utečencoch a o ich situácii pred odchodom prostredníctvom informačných seminárov a profilov krajín.

ODCHOD A TRANSFER DO ČLENSKÉHO ŠTÁTU

Záverečné kroky vo fáze pred odchodom a počas odchodu zahŕňajú praktické kroky týkajúce sa samotného transferu osoby do (členského) štátu.

V niektorých členských štátoch samotný transfer a predodchodovú asistenciu zabezpečuje **IOM (AT, BE, DE, ES, FI, FR, IE, IT, LU, NL, SE, UK, NO)**, v niektorých prípadoch na základe bilaterálnej dohody alebo zmluvy medzi s IOM (**AT, BE, DE, ES, FI, IT, LU, NL, SE, NO**). Iné členské štáty (**BG¹³⁰, CZ**) si organizujú odchod a cestu samy, ale v prípade potreby IOM požiadajú o pomoc. V **Maďarsku** cestu organizuje poverená MVO, na **Slovensku** iní aktéri na mieste a v **Polsku** je to ministerstvo zahraničných vecí a ministerstvo obrany.

Členské štáty uviedli, že pre zraniteľné osoby existujú osobitné služby. Ide napríklad o lekárske sprievod osoby so špeciálnymi potrebami, ako aj osobitné poradenstvo.

¹²⁸ 20 hodín.

¹²⁹ Fínčina, angličtina, francúzština, arabčina, farsí, barmčina, kurdčina.

¹³⁰ Do niektorých činností sa zapája IOM: ide napríklad o prepravu utečencov z miesta pobytu na pohovor a naspäť, predodchodové posúdenie zdravotného stavu, predodchodovú orientáciu, pomoc s presunom a cestou.

Rámček 6: Bilaterálna dohoda medzi Rakúskom a IOM

IOM poskytuje niektoré predodchodové a odchodové služby v rámci rakúskeho programu humanitárneho prijatia. V bilaterálnej dohode medzi IOM a federálnymi ministerstvom vnútra sa uvádzajú tieto služby týkajúce sa dopravy a logistiky:

- organizácia dopravy utečencov s využitím komerčných aerolínií, vybavovanie rezervácií a potvrdení o odchode,
- pomoc na letisku počas emigračnej a colnej kontroly a pri nástupe na lietadlo (vrátane tranzitu),
- zabezpečenie správneho označenia a identifikácie batožiny utečencov (najmä pri utečencoch v zlom zdravotnom stave),
- poskytovanie sprievodu počas celého letu až po príchod do Rakúska vrátane lekárskeho sprievodu z letiska do nemocnice (ak je to potrebné),
- privítanie utečencov pri príchode a ich odovzdanie orgánom.

2.4 PRESÍDLENIE A HUMANITÁRNE PRIJATIE V DETAILE: POPRÍCHODOVÁ FÁZA & INTEGRÁCIA

Popríchodová a integračná fáza sa týka obdobia po fyzickom príchode štátneho príslušníka tretej krajiny na územie členského štátu. V tejto podkapitole sa na jednej strane uvádzajú opatrenia okamžite po návrate, t. j. udelenie štatútu, okamžitá podpora po príchode, geografická distribúcia, sloboda pohybu a na druhej strane sa opisujú dlhodobé integračné opatrenia, kultúrna orientácia, príprava prijímajúcej spoločnosti na príchod presídlených osôb a práva na zlúčenie rodiny a naturalizáciu.

- ★ V deviatich (členských) štátoch (**BG, CZ, ES, FI, HU, IT, LU, SK¹³¹, NO**) sú popríchodové a integračné opatrenia rovnaké pre presídlené osoby, ako aj pre osoby s udelenou medzinárodnou ochranou.

- ★ V **Rakúsku, Belgicku** a vo **Fínsku** sú opatrenia zo zákona rovnaké pre všetkých utečencov. V praxi sa však líšia. Napríklad v **Rakúsku** dostávajú presídlení utečenci prijatí ako „prípady UNHCR“ osobitné poradenstvo, podporu pri bývaní a integračnú podporu. V **Belgicku** sa v rámci národného presídľovacieho programu poskytujú špecifické, na mieru prispôbené opatrenia na pomoc presídleným utečencom. Týka sa poskytovania osobitného orientačného programu pri príchode a intenzívnej sociálnej podpory v trvaní až 24 mesiacov pre najzraniteľnejších presídlených utečencov.

Vo **Fínsku** sa presídlení utečenci a iné osoby s udelenou medzinárodnou ochranou umiestňujú do miest a obcí. V praxi sa však pre neustály nedostatok obecných miest na ubytovanie uprednostňujú presídlení utečenci. Navyše, pri presídlených osobách prepláca fínska vláda obciam/mestám „integračné náklady“ počas štyroch rokov a nie tri roky ako pri iných osobách s udelenou medzinárodnou ochranou.

Napokon v deviatich členských štátoch (**BE, DE, EE, FR, IE, NL, PL, SE, UK**) sa politiky zameriavajú špecificky na integráciu presídlených/prijatých osôb. Existujú napríklad osobitné ustanovenia na udelenie priameho prístupu k bývaniu bez pobytu v záchytných táboroch (**EE, FR, NL, SE**), špecifické orientačné programy po príchode (**BE, DE, IE, UK**), individuálna podpora v rámci administratívnych konaní na účel prístupu k sociálnym právam a k vzdelávaniu maloletých, zdravotnej a psychologickej starostlivosti, pomoc pri integrácii do spoločnosti a prístup k odbornej príprave a k zamestnaniu (**BE, FR, IE, PL, UK**).

ŠTATÚT UDEĽOVANÝ PRESÍDLENÝM A PRIJÍMANÝM UTEČENCOM

Väčšina členských štátov (**AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LU, NL, SK, NO**) udeľuje presídleným utečencom **rovnaký alebo podobný štatút** ako iným osobám s udelenou medzinárodnou ochranou.

Treba poznamenať, že v niektorých programoch humanitárneho prijatia sa počíta s eventuálnym návratom do krajiny pôvodu po najmenej dvoch rokoch, hoci často je možný trvalý pobyt, ak sa nezmenila situácia v krajine pôvodu (ktorá by umožnila návrat) alebo ak boli splnené isté podmienky umožňujúce trvalý pobyt¹³².

¹³¹ Existuje však niekoľko rozdielov: trvanie poskytovania služieb, dĺžka azylového konania, dostupnosť ubytovania okamžite po opustení azylového zariadenia a dodatočná pomoc z cirkevných zdrojov.

¹³² V Nemecku sa v rámci programu humanitárneho prijatia utečencov zo Sýrie a programu prijatia afganského miestneho personálu počíta s návratom, ale oba programy umožňujú aj prístup k trvalému pobytu, ak sú splnené isté podmienky.

V prípadoch, keď je pobyt dočasný, je popríchodová fáza prirodzene veľmi odlišná od prípadov presídlenia, pri ktorých sa počíta s trvalým pobytom.

V niektorých členských štátoch (napr. v **Írsku**) sa tento štatút prideluje automaticky, kým vo **Francúzsku** závisí od programu, v rámci ktorého sa utečenci presídľujú. V **Nórsku** sa utečencom vybratým na základe spisu udeľuje povolenie na pobyt a prácu v trvaní jedného roka, pričom krátko na to dostanú povolenie na pobyt a prácu v trvaní troch rokov. Utečencom presídleným na základe výberovej misie sa namiesto toho rovno udeľuje povolenie na prácu a pobyt v trvaní troch rokov (ktoré sa vydá pred odchodom do Nórska).

V **Nemecku** sa utečencom od prijatia zákona o integrácii v roku 2016 udeľuje povolenie na pobyt na tri roky s možnosťou predĺženia. Vo všeobecnosti im možno po piatich rokoch udeliť povolenie na trvalý pobyt, ak sú splnené špecifické podmienky.¹³³

Trvanie udeleného pobytu je v niektorých prípadoch odlišné aj v rámci toho istého členského štátu podľa toho, či ide o presídleného alebo iného utečenca (napr. v **SE**), alebo v závislosti od presídľovacieho programu (napr. v **UK**). Napríklad vo **Švédsku** dostávajú presídlené osoby povolenie na trvalý pobyt, kým ďalšia skupina utečencov – ktorí prišli do Švédska ako žiadatelia o azyl – dostáva povolenie na dočasný pobyt.

V **Spojenom kráľovstve** sa v rámci schémy na presídlenie zraniteľných osôb zo Sýrie udeľuje pobyt na účel humanitárnej ochrany v trvaní piatich rokov, kým v rámci programu „Brána k ochrane“ sa poskytuje povolenie s neobmedzeným trvaním. Po piatich rokoch môžu osoby presídlené v rámci schémy na presídlenie zraniteľných osôb zo Sýrie žiadať o trvalý pobyt, kým osoby presídlené v rámci programu „Brána k ochrane“ môžu žiadať o občianstvo.

OKAMŽITÁ PODPORA PRI PRÍCHODE A KRÁTKODOBÁ PODPORA

Okamžitá podpora po príchode je v zásadných parametroch podobná vo všetkých členských štátoch. Typicky zahŕňa vyzdvihnutie na letisku, poskytnutie (dočasných) dokladov, oblečenie, potraviny a tlmočnicke služby. Bežne sa poskytuje aj lekárske vyšetrenie, špecializované

služby a v prípade potreby aj opatrovníctvo pre maloletých bez sprievodu.

Poskytovanie zdravotnej starostlivosti po príchode sa líši z hľadiska praxe a dostupnosti služieb. Desať (členských) štátov (**AT, BE, CZ, EE, FI, FR, IE, PL, SK, NO**) vykonáva lekársku prehliadku presídlených/prijatých osôb. **Maďarsko** vykonáva lekársku prehliadku len pred príchodom.

Špecializovaná lekárska podpora pre osoby so špeciálnymi potrebami je dostupná v desiatich členských štátoch (**BE, CZ, EE, FI, FR, IT, NL, PL, SE, SK**). V **Rakúsku**, **Nemecku** a **Španielsku** majú utečenci prístup k základnej zdravotnej starostlivosti. Tri členské štáty (**BE, CZ, NL**) vykonávajú po príchode tuberkulózo-
vý test, v **Belgicku** zdravotníci zároveň očkujú. **Maďarsko** nezabezpečuje dodatočnú zdravotnú starostlivosť. V **Írsku** a v **Spojenom kráľovstve** musia utečencov pri registrácii u všeobecného lekára sprevádzať sociálni pracovníci.

Estónsko, Fínsko a Maďarsko uviedli rozdiely v zdravotných prehliadkach určených presídleným osobám a iným osobám s udelenou medzinárodnou ochranou. Vo **Fínsku** sa napríklad zdravotné prehliadky presídlených utečencov vykonávali v bežných zdravotníckych zariadeniach, kým iní žiadatelia o azyl prehliadku absolvovali v záchytnom tábore.

Dávky a nefinančná podpora

Okrem vzdelávacej a sociálnej podpory uľahčuje začlenenie sa do hostiteľskej spoločnosti aj finančná podpora (dávky) a nepeňažná podpora. Tieto druhy podpory majú zásadný význam, keďže presídlené osoby môžu mať relatívne limitované sociálne siete a finančné zdroje zo zamestnania či iných zdrojov. Informácie nemožno porovnávať medzi členskými štátmi s ohľadom na výrazne odlišné systémy sociálneho zabezpečenia a sociálnych dávok. Hoci niektoré dávky sú krátkodobej povahy, presídlené osoby alebo osoby prijaté v rámci programov humanitárneho prijatia majú často plný prístup k sociálnym dávkam ako dlhodobému podpornému opatreniu.

Trinásť (členských) štátov (**AT, BE, CZ, DE, EE, FI, HU, IE, NL, PL, SE, SK, NO**) poskytuje týždennú/mesačnú dávku, hoci tieto služby nie sú vždy špecifické pre presídlené alebo prijaté osoby, ale môžu byť určené aj iným osobám

¹³³ Povolenie na trvalý pobyt môže byť udelené po troch rokoch, ak sú splnené isté podmienky. Utečencom prijatým v rámci programu humanitárneho prijatia utečencov zo Sýrie a programu prijatia afganského miestneho personálu sa zvyčajne udeľuje pobyt na dva roky s možnosťou predĺženia. Po piatich rokoch

legálneho pobytu možno vydať povolenie na trvalý pobyt, ak sú splnené dané podmienky.

s udelenou medzinárodnou ochranou alebo osobám, ktoré žiadajú o medzinárodnú ochranu.

Trvanie poskytovania dávky sa medzi členskými štátmi líši, a to od dvoch do štyroch rokov (**HU, SK, NO**¹³⁴), minimálne 6 týždňov (**Írsko**)¹³⁵, 6 – 8 mesiacov (**Poľsko**) až po trvanie podľa potreby (**BE, DE, EE, FI**¹³⁶, **NL**). Utečenci v rámci iných integračných programov dostávajú na **Slovensku** mesačnú dávku iba v období šiestich mesiacov po udelení medzinárodnej ochrany.¹³⁷ V **Írsku** majú presídlení utečenci po úvodnom orientačnom období nárok na všeobecné sociálne dávky.

Dvanásť (členských) štátov (**AT, BE, CZ, DE, EE, FI, HU, IE, PL, SK, UK, NO**) poskytuje aj **nefinančnú podporu** na integráciu presídlených/prijatých osôb. **Trvanie** nefinančnej podpory sa medzi členskými štátmi výrazne líši, a to od niekoľkých dní po príchode až po celé obdobie ubytovania v integračnom centre a niekedy aj po poskytnutí samostatného bývania.

Cielená nefinančná podpora pre presídlené a prijaté osoby zahŕňala:

- ★ potraviny (**AT, BE, CZ, FI, HU**¹³⁸, **IE, IT, PL, SK, UK**),
- ★ oblečenie (**AT, BE, CZ, FI, PL**),
- ★ nábytok a vybavenie domácnosti (**AT, BE**¹³⁹, **CZ, FI, HU, NL, PL, SK, UK**),
- ★ dopravu (alebo zľavy na dopravu) (**AT, BE, IT, PL, SK**),
- ★ zdravotnú starostlivosť (**AT, BE, CZ, IT, PL, SK**),
- ★ školské potreby (**BE, CZ, PL**).

Maďarsko a **Spojené kráľovstvo** poskytujú rôzne formy nefinančnej podpory presídleným utečencom alebo iným utečencom. V **Spojenom kráľovstve** sa iným osobám s udelenou medzinárodnou ochranou neposkytuje nepeňažná podpora.

GEOGRAFICKÁ DISTRIBÚCIA A UBYTOVANIE V ČLENSKOM ŠTÁTE

Vo vzťahu k bývaniu a ubytovaniu členské štáty používajú výrazne rozdielne prístupy, pričom

niektoré z nich sú založené na geografickej distribúcii.

Geografická distribúcia po území (členských) štátov pri ubytovaní presídlených utečencov po krajine existuje v najmenej dvanástich (členských) štátoch (**CZ, DE, EE, ES, FI, IE, NL, PL, SE, SK, UK, NO**). Naopak sedem členských štátov (**AT, BE, BG, FR, HU, IT, LU**) nepoužíva geografickú distribúciu.

Okrem geografickej distribúcie možno pri presídľovaní alebo prijímaní utečencov používať aj iné kritériá. Napríklad:

- ★ participujúce/dobrovoľnícke obce/mestá (**BE, FI, FR, NL, UK, NO**),
- ★ dostupnosť primeraného ubytovania a kapacít prijatia (**BE, ES, FI, FR, IT, NL**),
- ★ preferencie presídlených/prijatých osôb (**Bulharsko**),
- ★ miesto, kde sa presídľovací program vykonáva, a to aj z dôvodu dostupnosti potrebnej infraštruktúry (**Slovensko**);
- ★ mix predchádzajúcich kritérií vrátane ekonomických otázok a osobnej situácie presídlených osôb (**BE, CZ, EE, PL, SE**).

V **Nemecku** sú utečenci prijatí v rámci presídľovacieho programu prerozdelení do rôznych spolkových krajín podľa tzv. Königstein Key.¹⁴⁰ V rámci spolkových krajín sa na distribúciu do obcí/miest vzťahujú ďalšie kritériá.¹⁴¹

Pokiaľ ide o ubytovanie a bývanie presídlených osôb po príchode, prístupy sa líšia. Mnohé členské štáty po príchode využívajú záchytné tábory a neskôr presídlené osoby presúvajú do iných typov bývania. V členských štátoch ako **Estónsko, Nórsko, Fínsko** a **Švédsko** je trvalé bývanie dostupné okamžite po príchode.

Ubytovanie môže byť súkromné/sociálne/obecné (**EE, FR, FI, PL, SE**) či počiatočné ubytovanie v záchytnom tábore/zariadení (**AT, BE, BG, CZ, DE, ES, IE, LU, PL, SK**). **Holandsko** ubytováva presídlené osoby v hoteli počas prvých 48 hodín po príchode, potom sa presúvajú do dlhodobého ubytovania.

¹³⁴ Poskytuje sa dovtedy, kým utečenci patria do národného integračného programu, ktorý môže teoreticky trvať dva roky. Vo výnimočných prípadoch môže byť trvanie dávky o rok predĺžené.

¹³⁵ Týka sa orientácie.

¹³⁶ Vláda prepláca obciam/mestám náklady počas obdobia štyroch rokov, obce však môžu poskytovať podporu aj dlhší čas.

¹³⁷ Zraniteľné osoby môžu mesačnú dávku dostávať počas dlhšieho obdobia, pričom každý takýto prípad sa posudzuje individuálne.

¹³⁸ HU požaduje, aby presídlené osoby predkladali faktúry a účtenky za všetky tovary kúpené na účel obživy.

¹³⁹ Belgicko však poskytuje finančný príspevok na účel nákupu nábytku a vybavenia domácnosti.

¹⁴⁰ V rámci ktorého sa určilo, koľko žiadateľov o azyl môže spolková krajina prijať. Kritériami boli daňový príjem (2/3 váhy) a veľkosť obyvateľstva (1/3 váhy), pričom kvóty sa preskúmajú každý rok. Pri distribúcii sa v čo najväčšej miere zohľadňujú aj rodinné vzťahy presídlených osôb.

¹⁴¹ Ide o rodinné vzťahy, prítomnosť náboženskej komunity, primeranú zdravotnú starostlivosť, aspekty politiky trhu práce.

V tabuľke 5 sa uvádzajú typy ubytovania poskytované presídleným utečencom a utečencom prijatým v rámci programov humanitárneho prijatia a frekvencia ich využívania. Nerozlišuje sa medzi krátkodobým a dlhodobým ubytovaním.

Tabuľka 5: Typy ubytovania určené presídleným utečencom alebo utečencom prijatým v rámci programov a schém humanitárneho prijatia¹⁴².

Typ	Vždy	Často	Máloke dy	Nepoužíva sa
Prijímacie tábory/za riadenia	BE ¹⁴³ , BG, CZ, DE, IE, LU, PL, SK ¹⁴⁴	AT, DE, ES	FR	EE, FI, HU, IT, NL, SE, UK, NO
Dočasné útočisko	S výnimkou Nemecka ¹⁴⁵ tento typ ubytovania nepoužíva žiadny iný členský štát.			
Sociálne/mestské byty	BE, FI, NL	AT, DE, IE, FR, LU, NL, UK, NO	EE, PL	CZ, ES, HU, IT
Hotely alebo podobné ubytovanie	NL ¹⁴⁶	žiadne	AT, CZ, DE, LU, UK ¹⁴⁷	BE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, PL, SE, NO
Súkromné ubytovanie	HU, SE	AT, BE, DE, EE, ES, IE, IT, PL, SK, UK, NO	CZ, FR, LU	FI, NL

Z údajov o maximálnom trvaní bývania v rôznych typoch ubytovania vyplýva, že záchytné tábory sú väčšinou dočasným riešením (a iba v obmedzenom rozsahu sa používajú ako dlhodobé ubytovanie), pričom najčastejšou voľbou ubytovania pre presídlené osoby v členských štátoch je sociálne ubytovanie / mestské byty.

Pobyt v prijímacích táboroch sa pohyboval od 1 do 3 mesiacov (**CZ, DE**), 4 týždňov (**FR**¹⁴⁸), 3 až 7 týždňov (**BE**), až po minimálne 6 týždňov (**IE**), do 4 mesiacov (**AT**¹⁴⁹, **SK**¹⁵⁰), 6 mesiacov (**BG**¹⁵¹, **DE**), 6 – 8 mesiacov (**PL**), až po 9 mesiacov (**ES**).

V **Luxembursku** to môže trvať, až kým sa nenájde súkromné ubytovanie.

- ★ **Dočasné ubytovanie:** dokým si utečenci nenájdu vlastné ubytovanie (**Nemecko**),
- ★ **Sociálne bývanie/mestské byty:** s výnimkou **Belgicka** a **Francúzska** a **Talianska** (12 – 18 mesiacov s neobmedzeným trvaním,
- ★ **Hotely:** ubytovanie sa líši od krátkodobého (**Rakúsko**) po pomerne dlhodobé iba pre jednotlivcov (**Nemecko**), **Holandsko** uviedlo, že ubytovanie v hoteloch nemôže prekročiť 48 hodín.

Niekoľko členských štátov zahrnuje do riešení aj iné možné typy ubytovania:

- ★ **miestne ubytovacie iniciatívy (Belgicko)** sú individuálne ubytovacie zariadenia v rámci siete prijatia pre žiadateľov o azyl a pre osoby s udelenou medzinárodnou ochranou počas tzv. prechodného obdobia od hmotnej podpory k finančnej podpore. Od 1. augusta 2016 sa presídlení utečenci po 3 až 7 týždňoch v záchytnom tábore presúvajú do miestnej ubytovacej iniciatívy na obdobie 6 mesiacov. Pobyt môže byť predĺžený o ďalších 12 mesiacov v prípadoch, keď sa centrum verejného sociálneho zabezpečenia, ktoré je zodpovedné za miestnu prijímaciu iniciatívu, rozhodne zúčastníť na presídľovacom programe.
- ★ **sociálne bývanie** pod názvom „Parc Social“ vo **Francúzsku** spravuje koordinátor prijatia a nie obec/mesto. Pridelenie ubytovania sa vykonáva prostredníctvom nástroja „presun na nájomné“.

Po prechodnej fáze, ktorá trvá v priemere 12 mesiacov, by príjemca mal byť schopný za ubytovanie platiť a zostať v ňom.

¹⁴² Niektoré členské štáty sa pri rovnakom type ubytovania uvádzajú v rôznych indikátoroch „frekvencie“, pretože majú viac ako jeden program.

¹⁴³ Existujú výnimky, ako napríklad v prípadoch osôb so zdravotnými problémami alebo v prípadoch rodín.

¹⁴⁴ Iba počas azylovej procedúry.

¹⁴⁵ S výnimkou niektorých nemeckých spolkových krajín.

¹⁴⁶ Iba prvých 48 hodín po príchode.

¹⁴⁷ Pobyt na jednu noc po príchode na letisko.

¹⁴⁸ Záchytné tábory pre presídlené osoby sa vo FR používajú dočasne a v špecifických prípadoch (urgentný príjem a pod.).

¹⁴⁹ Týka sa najmä utečencov prijatých ako „prípady UNHCR“. Tzv. „prípady zlúčenia rodiny“ sa zvyčajne ubytovávali spolu s členmi rodiny, ktorí už žijú v Rakúsku.

¹⁵⁰ Minimálne obdobie pobytu v záchytnom tábore je 3 až 4 týždne (karanténa). Osoby prijaté v rámci humanitárneho prijatia zostávali v záchytnom tábore počas celého azyloveho konania.

¹⁵¹ Počas trvania procedúry. Administratívne procedúry môžu trvať až 6 mesiacov.

SLOBODA POHYBU V RÁMCI ČLENSKÉHO ŠTÁTU A MIMO NEHO

V jedenástich (členských) štátoch (**AT¹⁵², BE, DE, EE, ES, FI, NL, SE, SK, UK, NO**) sa presídlené a prijaté osoby odrádzajú od presťahovania do inej provincie, keďže by to mohlo znamenať stratu/obmedzenie istých práv, služieb alebo dávok poskytovaných v rámci presídľovacieho programu. V takom prípade by utečenci nemali prístup k cielenej podpore a museli by si napríklad zabezpečiť svoje vlastné ubytovanie, ako aj jazykové kurzy a kurzy odbornej prípravy.

V najmenej 16 (členských štátoch) (**AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, IE, LU, NL, PL, SE, SK, UK, NO**) sa na cestu do iného členského štátu vzťahuje niekoľko podmienok, ako napríklad:

- ★ **získanie štatútu medzinárodnej ochrany alebo iného štatútu**, t. j. ukončené azylové konanie,
- ★ registrácia v národnom systéme, t. j. **doklad o pobyte**,
- ★ **cestovné doklady**, ak ich žiadateľ nemá, podaná žiadosť o dočasné cestovné doklady v členských štátoch presídlenia,
- ★ cesta len na **krátky čas** (zvyčajne 90 dní) a nie trvalá relokácia.

INFORMÁCIE A KULTÚRNA ORIENTÁCIA PO PRÍCHODE

Kultúrna orientácia je odlišná od vzdelávania, odbornej prípravy či iných foriem školenia, keďže sa zameriava na okamžité informačné potreby presídlených osôb po príchode s cieľom oboznámiť sa s hostiteľskou krajinou. Väčšina kurzov a informácií sa zameriava na krátkodobé potreby, kým prijatie do vzdelávania a odbornej prípravy možno charakterizovať ako dlhodobé opatrenia.

Presídleným/prijatým osobám sa poskytujú informácie a/alebo kultúrna orientácia v 15 (členských) štátoch (**AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, HU, IE, IT, NL, PL, SE, SK, UK, NO**).

V šiestich členských štátoch (**AT, BE, FR¹⁵³, LU, NL, PL**) sa stretnutia zameriavajú na poskytovanie užitočných informácií a integračných opatrení, ktoré majú formu kurzov, seminárov a stretnutí, s poskytnutím brožúr a letákov.

V desiatich (členských) štátoch (**AT, CZ¹⁵⁴, DE, EE, FR, LU, PL, SK, UK, NO**) sú predmetom stretnutí zemepis, dejepis, kultúra a úvod do politického systému. Ďalšie informácie sa poskytujú v prílohe 2.

V **Belgicku** môžu dodatočné aktivity zahŕňať návštevy supermarketu, hodiny varenia, hodiny bicyklovania, **výlety** do Bruselu a stretnutia s utečencami s priznaným štatútom („priateľmi“, angl. **buddies**).

V členských štátoch, kde sa presídlení/prijatí utečenci v úvodnej fáze ubytovávajú v záchytnom centre, sa počas tejto fázy konajú aj orientačné stretnutia (**AT, BE¹⁵⁵, IE, PL, SK¹⁵⁶**). V 12 členských štátoch (**BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HU, LU, NL, SE, UK**) sa lekcie orientácie poskytujú v rôznom čase po príchode.

Poskytovanie takýchto kurzov majú zvyčajne na starosti záchytné tábory, sociálni pracovníci, IOM, úrady práce, MVO, cirkevné organizácie a organizácie občianskej spoločnosti, obce a/alebo kultúrni mediátori.

INTEGRAČNÉ OPATRENIA (DLHODOBÁ PODPORA)

Dlhodobé integračné opatrenia sú odlišné od tých, ktoré sa poskytujú okamžite po príchode. Služby poskytované po príchode sa zameriavajú na okamžité potreby, dlhodobá podpora je zameraná na efektívnu integráciu presídlenej osoby alebo rodiny do hostiteľskej spoločnosti. Treba poznamenať, že hoci niektoré ďalej uvedené typy podpory sa poskytujú pomerne rýchlo po návrate, považujú sa za dlhodobú podporu, keďže idú nad rámec riešenia okamžitých potrieb, ako je bývanie, oblečenie, okamžitá lekárska podpora a poradenstvo či pomoc s dokladmi.

Všetky členské štáty poskytujú **integračné opatrenia** osobám prijatým v rámci programov presídlenia a/alebo humanitárneho prijatia.

¹⁵² Iba v prípade, ak sú ubytovaní v záchytných táboroch (počas max. 4 mesiacov) alebo iba v ubytovaní, ktoré sa osobitne poskytuje na základe presídlenia ARGE.

¹⁵³ Tieto informácie sa poskytujú v rámci integračného kontraktu.

¹⁵⁴ Vstupný kurz kultúry a demokracie, počas ktorého účastníci získavajú základný prehľad o histórii, civilizácii a kultúre Českej republiky, je určený osobám, ktoré sa zúčastňujú na štátnom integračnom programe. Hoci je takýto kurz súčasťou nového návrhu štátneho integračného programu, ktorý bol schválený v novembri

2015, kurz sa ešte nezačal. Je stále v procese implementácie. V súčasnosti sa vyvíjajú aj brožúrky s užitočnými informáciami. Začiatok kurzu, ako aj finalizácia brožúr sa plánuje na rok 2017.

¹⁵⁵ Pokračujú aj po prvej fáze prijatia a organizujú ich MVO.

¹⁵⁶ Pokračovali aj potom, v rôznych časových úsekoch a aj individuálne zo strany sociálnych pracovníkov a pod.

V dvanástich členských štátoch (**BE, BG, CZ, EE, ES, FI, FR¹⁵⁷, IT, LU, NL, SE a SK**) sú tieto integračné opatrenia vo všeobecnosti rovnaké ako pri iných utečencoch¹⁵⁸.

Typy opatrení sa medzi členskými štátmi líšia a zahŕňajú: vzdelávanie, odbornú a profesijnú prípravu, sociálnu a pracovnú podporu, ale aj príspevky a nefinančnú pomoc určenú na podporu v strednodobom horizonte alebo po splnení ich okamžitých potrieb. Uvádzajú sa aj informácie o tom, do akej miery sa poskytuje prístup k zdravotnej starostlivosti a k iným službám, ktoré sú dostupné miestnym obyvateľom.

Vzdelávanie, odborná a profesijná príprava, pracovné poradenstvo a iná sociálna podpora

Kľúčovými aspektmi integrácie presídlennej osoby sú vzdelávanie, jazykové kurzy a relevantná odborná príprava na účel vstupu na pracovný trh v členských štátoch, či už v novej profesijnej oblasti alebo v nadväznosti na existujúcu kvalifikáciu. Platí to aj s ohľadom na údaje týkajúce sa vekových skupín presídlených osôb (pozri podkapitolu 1.4). Všetky členské štáty poskytujú podporu pri vzdelávaní a/alebo odbornú a profesijnú prípravu. Zahŕňa:

- ★ kurz štátneho jazyka (**AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, IE, IT, NL, PL, SE, SK**),
- ★ vzdelávací kurz (**AT, DE, FI, IE, PL, SE**), poradenstvo pri vzdelávaní (**Rakúsko**), kurzy kultúry a demokracie (**CZ, ¹⁵⁹PL**),
- ★ poradenstvo a semináre týkajúce sa odbornej prípravy a zamestnania (**AT, BE, DE, EE, ES, FI, FR, IT, NL, PL, SE**),
- ★ uznávanie kvalifikácie – hoci je zložitá (**BE, DE, EE, ES, FR, PL, SE**),
- ★ zápis do školy (**AT, BE, CZ, DE, ES, FI, IE, IT, LU, NL, PL, SK, UK, SE ¹⁶⁰**),
- ★ pomoc pri vstupe na trh práce (**AT, BE, CZ, DE, EE, ES, FR, IE, NL, PL, SK**),

- ★ podpora pri zlúčení rodiny (**BE, DE, FI, NL, PL, UK**),
- ★ poradenstvo týkajúce sa bývania a poskytovanie bývania (**AT, BE, CZ, DE, NL, PL**),
- ★ právna a sociálna podpora/poradenstvo (**AT, BE¹⁶¹, CZ, FI, IE, IT, NL, PL, SK**).

Subjekty zodpovedné za poskytovanie podpory sú IOM, MVO, poskytovatelia služieb a sociálni pracovníci, vnútroštátne orgány a agentúry, konzultanti v oblasti vzdelávania v rámci príslušného ministerstva, cirkevné organizácie a obce/mestá.

Prístup k zdravotnej starostlivosti a špecializované služby

Okrem riešenia okamžitých lekárskeho potrieb takmer všetky členské štáty poskytujú **úplný a trvalý prístup k zdravotnej starostlivosti** prostredníctvom svojich všeobecných služieb. V **Českej republike** je účasť na štátnych systémoch poistenia povinná¹⁶², kým v **Maďarsku** je prístup do systému na jeden rok bezplatný, potom ide o platenú službu.

Špecializované služby¹⁶³ zahŕňajú širokú škálu podporných služieb, ako sú služby pre obeť násillia alebo mučenia, ohrozené ženy a dievčatá, ohrozené deti, utečencov s postihnutím, staršie osoby vrátane osôb, ktoré pravdepodobne nevstúpia na trh práce. Tieto služby sa poskytujú v najmenej 14 (členských) štátoch (**AT, BE¹⁶⁴, CZ, EE, FI¹⁶⁵, HU, IE, IT, NL, PL¹⁶⁶, SK, UK, SE, NO¹⁶⁷**). Ukazuje sa, že v porovnaní s podobnými službami poskytovanými iným utečencom neexistujú rozdiely, s výnimkou **Maďarska¹⁶⁸** a **Poľska**.

Dodatočná alebo iná podpora

Dodatočná podpora zahŕňa **tlmočnicke služby**, ktoré poskytujú všetky členské štáty, hoci iba na

¹⁵⁷ Presídlení utečenci dostávajú individuálnu podporu a majú priamy prístup k bývaní a integračnej dohode.

¹⁵⁸ Krajiny, ktoré neuviedli žiadny rozdiel, preto nie sú zahrnuté do tejto analýzy.

¹⁵⁹ Ako sa uvádza v poznámke pod čiarou č. 109, kurz bol schválený na konci roka 2015 a začne sa realizovať v roku 2017.

¹⁶⁰ V Nórsku majú študenti právo na bezplatné stredoškolské vzdelanie, ale môže sa vyžadovať, aby pokryli náklady na potrebné vybavenie.

¹⁶¹ Špecificky pre presídlené osoby a v trvaní až do dvoch rokov.

¹⁶² Štát hradí zdravotné poistenie presídlených osôb, ktoré sú nezamestnané a zaregistrované na úrade práce. Štát platí aj zdravotné poistenie žiadateľov o medzinárodnú ochranu (t. j. vrátane presídlených osôb, ktorým ešte nebola udelená medzinárodná ochrana).

¹⁶³ Nie všetky spomínané služby sa poskytujú vo všetkých 14 členských štátoch.

¹⁶⁴ Zo zdravotného poistenia sa môže uhradiť časť niektorých potrebných nákladov na lekársku starostlivosť.

¹⁶⁵ Štát prepláca obciam/mestám náklady na zdravotnú starostlivosť počas obdobia 10 rokov v prípade osôb s vážnymi zdravotnými problémami, ktoré vznikli predtým, ako tieto osoby prišli do Fínska.

¹⁶⁶ Prístup k špecializovanej zdravotnej starostlivosti (zubárskej, onkologickej, gastrologickej, gynekologickej a pod.). Navyše mali na pravidelnej báze prístup k pediatrii, zdravotnej sestre a rodinnému lekárovi (pravidelné návštevy v záchytných táboroch).

¹⁶⁷ Vláda prepláca mimoriadne obecné náklady vyplývajúce z presídlenia utečencov s fyzickým a/alebo duševným postihnutím počas piatich rokov po presídlení.

¹⁶⁸ V Maďarsku sa presídleným osobám poskytujú dodatočné služby na základe vyššieho financovania z fondu AMIF.

isté časové obdobie. Toto obdobie môže trvať od niekoľkých dní po príchode (všetky členské štáty) – na účely prijatia a orientácie – až dva roky (**Estónsko**). **Fínsko** poskytuje tlmočenie až počas obdobia 10 rokov alebo dotedy, kým osoba nezíska fínske občianstvo.

Na **Slovensku** sa tlmočnicke služby poskytujú podľa potreby a bez časového obmedzenia, najmä počas prvých týždňov po odchode z azylového zariadenia. Vo väčšine krajín je právo prístupu k tlmočnickým službám rovnaké ako pre presídlené/prijaté osoby a iných utečencov.

Výnimkami sú **Írsko, Poľsko, Spojené kráľovstvo** a (vo vzťahu k tlmočeniu v rámci služieb zdravotnej starostlivosti) **Holandsko**. V **Írsku, Poľsku** a v **Spojenom kráľovstve** majú presídlené/prijaté osoby väčšie práva v porovnaní s inými štátnymi príslušníkmi tretích krajín. V skutočnosti sa podobné služby iným utečencom neposkytujú, hoci tlmočnicke služby by mohli získať prostredníctvom poskytovateľov služieb.

Napokon, v **Belgicku, Poľsku** a v **Spojenom kráľovstve** majú presídlené/prijaté osoby prístup aj k **individualizovanej integračnej podpore**. Okrem integračnej podpory v rámci existujúcich podporných služieb pre novoprichádzajúcich migrantov a všeobecnej podpory pri integrácii **Belgicko**¹⁶⁹ poskytuje sústavnú sociálnu asistenciu v materskom jazyku prostredníctvom bikultúrnych mediátorov. Cieľom tejto podpory je, aby presídlení utečenci dokázali v Belgicku fungovať autonómne. V **Poľsku** majú osoby presunuté z Ukrajiny v záchytných táboroch k dispozícii dvoch adaptačných asistentov. V **Spojenom kráľovstve** majú príjemcovia programu „Brána do života“ a schémy na presídlenie zraniteľných osôb zo Sýrie k dispozícii sociálneho pracovníka, ktorý im pomáha vytvoriť si individuálny integračný plán, zaregistrovať sa na využívanie miestnych služieb a získať k nim prístup.

PRÍPRAVA MIESTNEJ KOMUNITY NA LOKÁLNEJ ÚROVNI

Okrem rozličných iniciatív a opatrení smerom k okamžitej a dlhodobej podpore presídlených osôb či rodín a/alebo prijatých osôb sa vykonáva aj príprava prijímajúcej komunity na príchod presídlených osôb, a to na dvoch úrovniach: občania a úrady. Vo všetkých členských štátoch okrem **Rakúska, Bulharska**¹⁷⁰ a **Talianska** sa príprava vykonáva na najmenej jednej z týchto úrovní.

Občania a verejnosť sú informovaní niekoľkými rôznymi spôsobmi:

- ★ stretnutia medzi zodpovednými orgánmi a obyvateľmi určené na informovanie občanov (**DE, FI, FR**¹⁷¹),
- ★ webová stránka (**BE, EE, UK**),
- ★ informovanie škôl (**LU, PL**),
- ★ cirkvi (**PL**).

Miestne orgány, obce a iné zodpovedné orgány sa informujú centrálnou prostredníctvom:

- ★ získavania údajov a informácií v písomnej podobe (**BE, DE, FR, IE, LU, NL, SE, NO**), stretnutí (**EE, IE, LU, NL, PL, SE**) a informačných stretnutí/školení (**EE, ES, FI, FR, IE, SK**),
- ★ počiatočné stretnutia sociálnych pracovníkov a zodpovedných subjektov (**DE, EE, FR, IE, SK**).

PRÍSTUP A PRÁVA, POKIAĽ IDE O ZLÚČENIE RODINY A NATURALIZÁCIU

Najmenej 18 (členských) štátov (**AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IT, LU, NL, PL, SE, SK, UK, NO**) udeľuje presídleným utečencom zo zákona právo na zlúčenie rodiny. Vo väčšine prípadov sa toto právo poskytuje na rovnakom základe ako iným utečencom. **Írsko** neposkytuje automatické právo na zlúčenie rodiny. V praxi sa však so žiadosťami od utečencov z programu zaobchádza rovnako ako so žiadosťami iných utečencov. Vo väčšine prípadov sa toto právo poskytuje na rovnakom základe ako iným utečencom.

V **Nemecku** boli presídlení utečenci zrovnoprávnení s osobami s udelenou medzinárodnou ochranou v roku 2015, pokiaľ ide o dôležité aspekty zlúčenia rodiny. V rámci programu humanitárneho prijatia utečencov zo Sýrie (HAP Syria) sa umožňuje následný vstup

¹⁶⁹ Rozdielom je, že presídlení utečenci majú popri tlmočnických službách (dostupných pre všetkých utečencov) prístup k podpore bikultúrnych poradcov, ktorí môžu uľahčovať komunikáciu medzi nimi a všeobecnými (mainstreamovými) službami. Pomoc poskytujú MVO počas obdobia 12 mesiacov, alebo až

24 mesiacov v prípade zraniteľných presídlených utečencov.

¹⁷⁰ Bulharsko plánuje a vykonáva túto aktivitu v rámci rámcového národného mechanizmu a prostriedkov určených na kampane na zvyšovanie informovanosti.

¹⁷¹ Ak o to požiadajú miestne orgány.

manželov alebo maloletých ľudí vo výnimočných prípadoch z dôvodov medzinárodného práva, humanitárnych dôvodov alebo s cieľom ochrany politických záujmov, hoci zvyčajne sa prijíma celá rodinná jednotka. V rámci postupu prijatia afgánskeho miestneho personálu sa vždy zahŕňajú aj členovia najbližšej rodiny daného pracovníka.

V **Nórsku** sú presídlení utečenci oslobodení od zmien režimu zlúčenia rodiny (napr. požiadavka na účasť na trhu práce). Vo **Fínsku** vláda hradí cestovné náklady členov rodiny presídlených osôb.

Pokiaľ ide o **právo na naturalizáciu**, všetky členské štáty, ktoré majú program presídlenia alebo humanitárneho prijatia, uznávajú právo uchádzať sa o naturalizáciu podľa požiadaviek a postupov zakotvených vo vnútroštátnom práve. Podrobnosti sa uvádzajú v prílohe 2. Neexistujú žiadne rozdiely v porovnaní s inými utečencami, pokiaľ ide o požiadavky súvisiace s naturalizáciou.

3 Programy a schémy súkromného sponzorstva

Hoci neexistuje spoločná a dohodnutá definícia súkromného sponzorstva, v posledných desiatich rokoch sa popri „tradičnejších“ presídľovacích programoch v niekoľkých európskych a neeurópskych krajinách realizovali aj presídlenia/prijatia založené na súkromnom sponzorstve. Treba poznamenať, že žiadna politika EÚ alebo právny vývoj neboli nastavené s cieľom, aby súkromné sponzorstvo fungovalo ako potenciálna alternatíva neregulárnej migrácie. Počty osôb, ktoré sa prijaté alebo ktoré by mali byť prijaté prostredníctvom súkromného sponzorstva sú v porovnaní s presídlením a humanitárnym prijatím pomerne malé, väčšie počty sa týmto spôsobom prijímajú v Nemecku (viac ako 20 000) a v Taliansku (1 000).

Odôvodnenie programov súkromného sponzorstva sa líši, ale považuje sa za spôsob poskytnutia viacerých možností prijatia osôb prostredníctvom legálnych spôsobov migrácie.¹⁷² Platí to napríklad v situáciách, keď členské štáty nemajú inštitucionálnu kapacitu zvyšovať počet miest na presídlenie alebo v prípadoch, ak chcú úrady posilniť legálne spôsoby migrácie a popritom umožniť, aby súkromné subjekty znášali náklady či časť z týchto nákladov. Prostredníctvom zapojenia súkromných subjektov (napr. komunity a cirkevné organizácie) by sa mohla zvyšovať podpora spoločnosti smerom k legálnym spôsobom migrácie. Súkromné sponzorstvo sa často zriaďuje so zámerom doplniť činnosti členských štátov v oblasti presídlenia, nie ako náhrada presídľovacích miest v rámci národných schém.

Predpokladom súkromného sponzorstva je **aktívna účasť súkromných osôb** (napr. občanov a/alebo rezidentov s dlhodobým pobytom), skupín, organizácií alebo iných subjektov, ktoré navrhujú kandidáta/kandidátov a podporujú ho/ich v rámci **procedúry prijatia**.

Podľa typu programu alebo schémy majú navrhované osoby často väzby na krajinu presídlenia, pričom môže ísť o členov rodiny, či o osoby a skupiny vystavené riziku prenasledovania, ktoré navrhujú podporné organizácie (ako napr. náboženské organizácie vrátane cirkví). Nie všetky programy však majú podmienku, rodinných väzieb alebo iných väzieb

s členskými štátmi. Žiadosť v mene osoby navrhutej na prijatie zvyčajne podáva sponzor, a to prostredníctvom vyplnenia príslušných formulárov.

Hoci osoby na presídlenie teda navrhujú neštátne subjekty, rozhodnutie o tom, či sa osobe udelí povolenie je vo výhradnej kompetencii národných orgánov. „Súkromný“ aspekt sponzorstva sa preto týka navrhovania kandidátov, nie rozhodovania.

Súkromní sponzori často preberajú zodpovednosť za poskytovanie finančnej, sociálnej a emocionálnej podpory presídlennej osobe alebo rodine počas vopred stanoveného obdobia (zvyčajne jedného roka alebo aj viac) alebo dovedy, kým sa osoba alebo rodina nestane sebestačnou.¹⁷³

Prvou krajinou, ktorá vykonávala programy súkromného sponzorstva, bola v roku 1978 **Kanada**¹⁷⁴. Podobné programy boli zavedené v **Argentíne**¹⁷⁵, **Austrálii**¹⁷⁶, na **Novom Zélande**¹⁷⁷ a nedávno v niekoľkých členských štátoch EÚ. Schémy vykonávané v členských štátoch EÚ sa výrazne líšia, a to najmä pokiaľ ide o štatút udeľovaný presídlenému utečencovi, kritériá oprávnenosti, ktoré sa na výber používajú, a charakter povinností sponzora.

3.1 PREHĽAD POLITÍK ČLENSKÝCH ŠTÁTOV V OBLASTI SÚKROMNÉHO SPONZORSTVA

Dôkazy o vykonávaní programov súkromného sponzorstva uviedlo päť členských štátov (**DE, IT, PL, SK, UK**). Francúzsko uviedlo záujem realizovať programy súkromného sponzorstva. Maďarsko nemá program súkromného sponzorstva, hoci jeho program presídlenia má niektoré charakteristiky, ktoré sa typicky vyskytujú v programoch súkromného sponzorstva, ako je napríklad dôležitá úloha organizácii občianskej spoločnosti pri navrhovaní kandidátov.

Od roku 2013 boli formálne programy súkromného sponzorstva vykonávané na ad hoc základe v šiestich členských štátoch (**DE, IE, IT, PL, SK**¹⁷⁸, **UK**).

Tieto členské štáty poskytujú alebo poskytovali možnosť, aby súkromní jednotlivci alebo organizácie (napr. medzinárodné organizácie, MVO a pod.) navrhli prijatie konkrétnej osoby, rodiny alebo skupiny do členského štátu.

¹⁷² Existuje niekoľko štúdií, v ktorých sa vysvetľujú programy súkromného sponzorstva, ako napr. štúdiá Judith Kumin (2015), Uvítajme angažovanosť: Ako môžu programy súkromného sponzorstva pomôcť posilniť presídľovanie utečencov v Európskej únii: [úplná správa](#).

¹⁷³ Tamtiež.

¹⁷⁴ Pozri príslušnú [webovú stránku](#).

¹⁷⁵ Pozri príslušnú [webovú stránku](#).

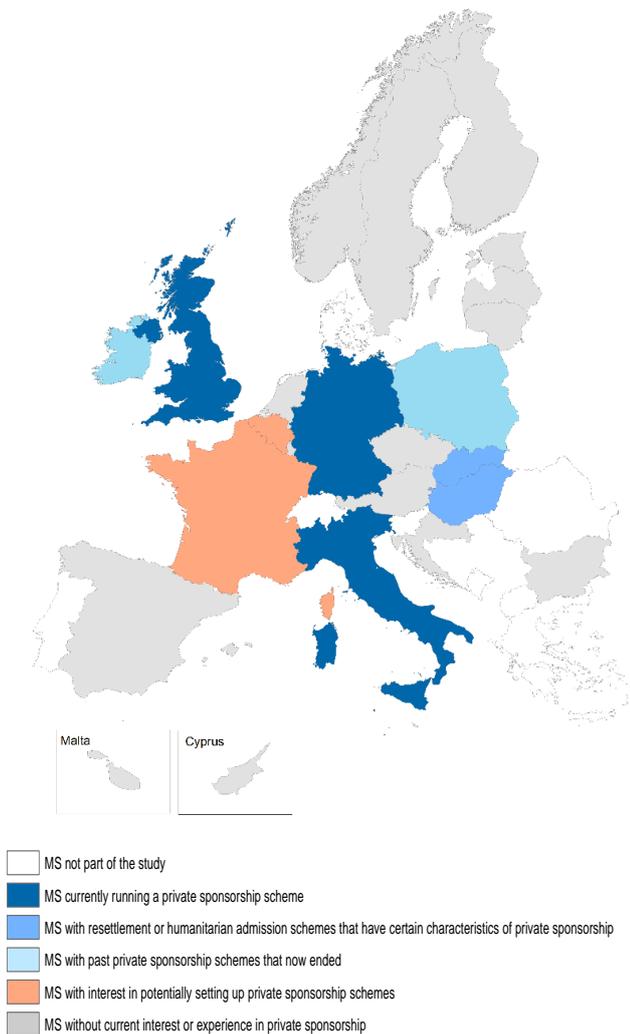
¹⁷⁶ Pozri príslušnú [webovú stránku](#).

¹⁷⁷ Pozri príslušnú [webovú stránku](#).

¹⁷⁸ V prípade Slovenska možno schému považovať za kombináciu humanitárneho prijatia a sponzorstva, keďže humanitárne prijatie bolo financované treťou stranou/sponzorom.

Existencia/neexistencia týchto programov súkromného sponzorstva sa uvádza v grafe 8.

Graf 8 Prehľad programov súkromného sponzorstva

Legenda:

Biela: ČŠ sa nezapojil do štúdie

Modrý: ČŠ má schému súkromného sponzorstva

Bledomodrý: ČŠ má schému presídlenia/humanitárneho prijatia, ktorý má znaky súkromného sponzorstva

Tyrkysová: ČŠ mal schémy súkromného sponzorstva, ktoré už skončili

Oranžová: ČŠ má záujem potenciálne zriadiť schému súkromného sponzorstva

Šedá: ČŠ nemá skúsenosti a v súčasnosti ani záujem o takúto schému

V období rokov 2011 – 2016 bolo v rámci schém súkromného sponzorstva v piatich členských štátoch (**DE, IE, IT, PL, SK**) presídlených celkovo približne 22 262 osôb, z ktorých išlo 21 500 do

Nemecka¹⁷⁹, 294 do Talianska¹⁸⁰ a menej ako 200 do Poľska (157), na Slovensko (149) a do Írska (119). Do Talianska sa má počas rokov 2016 a 2017 presídliť 706 osôb.

V **Írsku**, kde boli podané žiadosti vo vzťahu ku 308 osobám, bol pobyt udelený menej ako polovici.

Cieľové skupiny sa môžu líšiť, ale v prípade členských štátov EÚ išlo hlavne o rodiny, osoby z istých etnických skupín, či zo špecifickej krajiny alebo regiónu, kde prebieha humanitárna kríza.

Dôvody, pre ktoré členské štáty vytvorili program alebo schému súkromného sponzorstva, sú veľmi rozdielne, v poslednom období však nadväzovali na humanitárnu krízu v Sýrii alebo iné konflikty na Blízkom východe. Štyri členské štáty (**DE, IE, IT, PL**) skutočne zriadili program súkromného sponzorstva v reakcii na krízu v Sýrii, kým na **Slovensku** sa program zameriaval na prenasledovaných kresťanov z Iraku. V **Nemecku** program vo väčšine spolkových krajín súvisí s vojnou v Sýrii, začal sa realizovať v roku 2013 a v niektorých spolkových krajinách bude pokračovať. V **Írsku** trval **program humanitárneho prijatia Sýrčanov** šesť týždňov, od marca do apríla 2014, a zameriaval sa na ochranu jednoty rodiny. V **Polsku** sa iniciatíva ad hoc sponzorstva týkala približne 50 sýrskych rodín (celkovo 157 ľudí)¹⁸¹. V **Taliansku** bolo zameranie širšie. Na základe dohovoru podpísaného medzi vládou a MVO v decembri 2015¹⁸² sa spustil experimentálny projekt **„Otvorenie ľudských koridorov“**, prostredníctvom ktorých môžu príjemcovia legálne vstúpiť na národné územie a vstúpiť do systému medzinárodnej ochrany, čím sa znižujú možnosti nezákonného obchodovania s ľuďmi. Prvé dva humanitárne koridory boli otvorené v Libanone a Maroku a po prvej experimentálnej fáze v trvaní približne šiestich mesiacov bol otvorený tretí koridor v Etiópii.

Kým **nemecký** a **írsky** program sa silne zameriaval na jednotlivcov s rodinnými väzbami na utečencov, v troch členských štátoch (**IT, PL, SK**) boli programy súkromnej garancie vykonávané v spolupráci s MVO alebo súkromnými organizáciami a boli zamerané na osoby, ktoré zvyčajne nemali priame väzby na uvedené krajiny.

¹⁷⁹ Do konca roka 2015 boli víza na vstup do Nemecka udelené 21 500 osobám v rámci programov prijatia jednotlivých spolkových krajín.

¹⁸⁰ Graf zahŕňa očakávané údaje na rok 2016.

¹⁸¹ Poľsko neuvažuje o zopakovaní programu sponzorstva, pretože bol široko kritizovaný mnohými

zainteresovanými stranami a nemožno ho považovať za úplne úspešný.

¹⁸² Podpísaná ministerstvom zahraničných vecí, ministerstvom vnútra, spoločenstvom Sant'Egidio, federáciou evanjelických cirkví a valdénskou cirkvou.

Poľsko vykonávalo iniciatívu ad hoc sponzorstva v spolupráci s nadáciou Estera, ktorá je spolu s fondom Barnabas sponzorom sýrskych rodín.

Na **Slovensku** sa ad hoc presídľovací program z roku 2015 môže považovať za kombináciu humanitárneho prijatia a súkromného sponzorstva, keďže presídlenie 149 prenasledovaných irackých kresťanov iniciovala MVO, ktorá niesla aj finančnú a materiálnu zodpovednosť za prijaté osoby a počas obdobia troch rokov im bude poskytovať komplexné integračné služby.

Dva členské štáty (**FR, HU**) poskytli informácie o istých znakoch súkromného sponzorstva, ktoré sa uplatňujú v rámci ich národných presídľovacích schém, čo predstavuje istý hybridný model. V rámci vízového systému na účely azylu **Francúzsko**, prostredníctvom oddelenia azylu na ministerstve vnútra, už niekoľko rokov v spolupráci so združeniami a rodinami žijúcimi na francúzskom území organizuje prijatie štátnych príslušníkov Iraku. Reaguje tak na mnohé žiadosti súkromných osôb, ktoré chcú prijímať migrantov. S ohľadom na pozitívne výsledky spolupráce francúzske orgány uznávajú užitočnosť tejto skúsenosti, najmä pokiaľ ide o integráciu príjemcov, hoci sa táto schéma ako taká nepovažuje za schému súkromného sponzorstva. Aj národný presídľovací program v **Maďarsku** umožňuje spoluprácu medzi vnútroštátnymi orgánmi a MVO alebo medzinárodnými organizáciami v rámci všeobecného presídľovacieho programu. Doposiaľ bolo prostredníctvom tejto schémy prijatých 120 ľudí.

Francúzsko zvažovalo zriadenie programu súkromného sponzorstva. **Spojené kráľovstvo** v nadväznosti na úspešnú skúsenosť iných krajín, ktoré v súčasnosti majú program sponzorstva, v júli 2016 spustilo svoj vlastný program „komunitného sponzorstva“. Táto schéma komunitným skupinám umožní podporovať utečencov, ktorí prídu do UK v rámci širšieho programu presídlenia.

3.2 KRITÉRIÁ OPRÁVNENOSTI, UDEĽOVANÝ ŠTATÚT A POVINNOSTI SPONZOROV

V tejto podkapitole sa opisujú kritériá oprávnenosti, udeľovaný štatút a záväzky v piatich členských štátoch (**DE, IE, IT, PL, SK**), kde sa realizujú programy alebo schémy súkromného sponzorstva (alebo ich prvky), keďže

komunitná schéma v UK je príliš nová na to, aby bola zahrnutá do tejto správy.

Kritériá oprávnenosti

Kritériá oprávnenosti na výber príjemcov programov súkromného sponzorstva sa medzi jednotlivými členskými štátmi líšia. Tri členské štáty (**DE, IE, IT**) používali ako kľúčové kritérium zraniteľnosť, kým v **Poľsku** a na **Slovensku** si osoby na presídlenie prostredníctvom súkromného sponzorstva vyberali sponzori na základe prenasledovania z náboženských dôvodov (v rámci oboch programov sa presídľovali kresťania).¹⁸³

V **Nemecku** sú cieľové skupiny v jednotlivých spolkových krajinách pomerne podobné, môžu sa však líšiť pri niektorých osobitných požiadavkách (ako napríklad vyhlásenia sponzorov a náklady, ktoré majú uhradiť), zatiaľ čo ďalšie spolkové krajiny si stanovujú kvóty. Sponzorom musia byť nemeckí alebo sýrski občania, ktorí majú prechodný alebo trvalý pobyt a sú príbuznými utečenca, ktorý má byť presídlený. Po bezpečnostných skríningoch a overeniach prijíma konečné rozhodnutie miestny orgán pre utečencov a príslušná diplomatická misia.¹⁸⁴

V **Írsku** môžu žiadosti v rámci programu humanitárneho prijatia Sýrčanov predložiť aj naturalizovaní írski občania sýrskeho pôvodu, ale aj štátni príslušníci Sýrie, ktorí už majú legálny pobyt a môžu preukázať rodinné väzby na Sýřana, ktorý žije v Sýrii alebo je vysídlený v susedných krajinách. V rámci programu sponzorstva sa zriadila kvóta dvoch členov rodiny na sponzora. Sponzori môžu predkladať žiadosti vo vzťahu k štyrom najzraniteľnejším členom rodiny (dvoch z nich treba uprednostniť). Ku kvótam však treba pristupovať flexibilne s cieľom ochrániť rodiny a zabrániť ich rozdeleniu. Uprednostňujú sa starší rodičia, deti, slobodné matky a ich deti, ohrozené slobodné ženy a dievčatá a postihnuté osoby.

Udeľovaný štatút

Osobe alebo rodine, ktorým sa poskytuje sponzorstvo, sa udeľujú rozličné štatúty. V **Nemecku** utečenec získava povolenie na pobyt až na dva roky s možnosťou predĺženia, ktorý im umožňuje pracovať, a maloletým umožňuje plný prístup k vzdelaniu.

V **Írsku** dostávajú príjemcovia povolenie špecifické pre program prijatia z humanitárnych

¹⁸³ V prípade Poľska je kritériom aj zraniteľnosť (Sýřčania ohrození na živote).

¹⁸⁴ V roku 2016 sa na základe nového integračného zákona obmedzilo trvanie zodpovednosti vo vyhlásení záväzku na päť rokov vo všeobecnosti a na tri roky pri starých prípadoch. V tomto zákone sa tiež stanovuje, že platnosť vyhlásenia záväzku nevyprší skôr ako po

piatich rokoch (troch rokov pri starých prípadoch) od vstupu cudzinca, a to z dôvodu udelenia povolenia na pobyt z humanitárnych dôvodov.

dôvodov, ktoré im umožňuje v Írsku pracovať, podnikáť alebo investovať.

V **Taliansku**, **Poľsku** a na **Slovensku**¹⁸⁵ príjemcovia prichádzali s národnými vízami, prijali sa ako žiadatelia o azyl a následne získali štatút medzinárodnej ochrany.

Závázky sponzora

Ako sa uvádza v tabuľke 6, vo všetkých piatich členských štátoch uhrádza väčšinu nákladov súvisiacich s presídlením migranta súkromný sponzor, ktorým môže byť jednotlivец alebo organizácia.

V **Írsku** majú prijaté osoby bezplatný prístup k nevyhnutnému lekárskemu ošetrovaniu a službám potrebným na ochranu verejného zdravia, ako aj k predškolskému, základnému a stredoškolskému vzdelaniu (v prípade maloletých). V **Poľsku** musí sponzorská organizácia zaručiť fixnú podporu na osobu/mesiac (400 PLN, t. j. približne 100 EUR) na pokrytie nákladov na ubytovanie, domácnosť a iné výdavky. Podobne aj na **Slovensku** sponzor poskytuje mesačný príspevok vo výške 100 EUR na osobu, ktorý sa postupne znižuje počas obdobia 3 rokov. Ak sa osoba rozhodne podať žiadať o azyl v rámci programu sponzorstva v **Nemecku**, sponzor musí uhradiť všetky príslušné náklady vrátane nákladov na odchod v prípade deportácie. Keďže vyhlásenie záväzku predstavuje pre sponzora významnú finančnú záťaž, ktorá môže ohroziť jeho finančnú situáciu, v roku 2014 sa federácia a spolkové krajiny dohodli, že náklady na zdravotnú starostlivosť budú v prípade choroby vo všeobecnosti znášať spolkové krajiny.

V **Taliansku** znášajú sponzorské organizácie všetky náklady okrem ceny letu (hradeného spoločnosťou Alitalia).

Tabuľka 6: Závázky sponzora

Závazok	DE	IE	IT	PL	SK
Poplatky za víza	áno ¹⁸⁶	áno	áno	nie	nie
Cestovné náklady	áno	áno	áno	áno	áno
Náklady na zdravotnú starostlivosť	nie ¹⁸⁷	áno ¹⁸⁸	áno	áno ¹⁸⁹	nie
Ubytovanie	áno	áno	áno	áno	áno
Domácnosť	áno	áno	áno	áno	áno
Iné	áno	áno	áno	áno	áno

Napokon, dôkazy o monitorovaní a vyhodnocovaní programov súkromného sponzorstva uviedli tri členské štáty (**IT, PL, SK**). V **Taliansku** bude **centrum pre monitorovanie a posudzovanie** (s účasťou UNHCR a IOM) skúmať výsledky a efektívnosť.

V **Poľsku** sponzor spolupracoval s viac ako 20 opatrovníkmi (miestnymi spoločenstvami, kresťanskými spoločenstvami, farnosťami, poľskými rodinami) a v prípade problémov o nich informoval úrad pre cudzincov, ktorých ich ďalej odovzdával príslušným orgánom. Na **Slovensku** ministerstvo monitorovalo podporu a poradenstvo pre príjemcov, a spolupracovalo na tom s MVO.

¹⁸⁵ Na Slovensku bol príjemcom udelený azyl z humanitárnych dôvodov.

¹⁸⁶ Poplatky za víza môžu byť odpustené v prípade humanitárneho prijatia.

¹⁸⁷ V rámci programov súkromného sponzorstva pre utečencov zo Sýrie sa federácia a zapojené spolkové krajiny v roku 2014 dohodli, že budú znášať všetky náklady na zdravotnú starostlivosť. Nemožno to však považovať za všeobecné pravidlo. V júli 2016 bol prijatý integračný zákon, ktorým sa mení oddiel 68, pododdiel 1 zákona o pobyte: „Od kohokoľvek, kto podal [...] vyhlásenie záväzku znášať životné náklady cudzinca, sa vyžaduje, aby uhradil všetky verejné výdavky

vynaložené na životné náklady cudzinca vrátane poskytnutia ubytovania, zdravotnej starostlivosti v prípade choroby a akejkoľvek potrebnej ošetrovateľskej starostlivosti vrátane takých nákladov, ktoré sú založené na právnom nároku cudzinca“.

¹⁸⁸ Sponzori sú zodpovední za náklady na zdravotnú starostlivosť, pokiaľ nejde o bezodkladnú zdravotnú starostlivosť alebo služby potrebné na ochranu verejného zdravia.

¹⁸⁹ Lekársku starostlivosť garantoval aj úrad pre cudzincov počas procesu kvalifikácie cudzincov na medzinárodnú ochranu.

4 Vyhodnotenia a zaznamenané výzvy, osvedčené postupy a získané poznatky

V tejto kapitole sa opisujú výsledky rôznych programov presídlenia a humanitárneho prijatia, ako aj výzvy, osvedčené postupy a získané poznatky.

Hlavné zdroje informácií o výzvach a osvedčených postupoch boli **správy o vykonávaní programov** v rámci vyhodnocovania fondov EÚ.¹⁹⁰ V niektorých prípadoch sa hodnotenia vykonávali prostredníctvom **prieskumov distribuovaných medzi prijemcami** schém presídľovania alebo prijímania z humanitárnych dôvodov prípadne **správ** pripravovaných zapojenými organizáciami.¹⁹¹

Uvádzané skúsenosti sú limitované, keďže boli len príležitostne založené na komplexných vyhodnoteniach. Dôkazy sa niekedy týkali len vzoriek prijemcov a často boli založené na pozorovaniach profesionálov alebo neoficiálnych dôkazoch.

4.1 VÝZVY – PREDODCHODOVÁ FÁZA A FÁZA ODCHODU

Členské štáty identifikovali niekoľko výziev, ktorým čelia subjekty presídlenia/humanitárneho prijatia v predodchodovej a odchodovej fáze.

Zložitosť a dĺžka výberového procesu

Dlhé procesy výberu a čas, ktorý je potrebný na zorganizovanie výberu, uviedlo ako kľúčové problémy sedem (členských) štátov (**BE, DE, FI, FR, IE,¹⁹² NL, NO**). **Belgicko** zdôraznilo potrebu rýchlejšieho vybavenia presídľovacích operácií pri udržaní kvality predochodových procedúr. Rozhodnutia o výške a pridelení kvót môžu trvať dlhý čas, čo sťažilo účinné a včasné plánovanie operácií pre niektorých partnerov v oblasti presídľovania. V prípade využitia miestnych presídľovacích iniciatív sa rozhodnutie o mieste ubytovania často prijíma krátko pred príchodom presídlených utečencov. To môže podporujúcim MVO komplikovať prípravu a organizáciu integračnej podpory v spolupráci s partnermi a obcami/mestami.

V rámci výskumného projektu Spolkového úradu pre migráciu¹⁹³ v **Nemecku** sa zistilo, že čakanie

na potenciálne prijatie v rámci presídľovacej procedúry je podľa respondentov vo všeobecnosti vyčerpávajúce a demotivačné.¹⁹⁴ To podporuje zistenia správy¹⁹⁵ francúzskych organizácií France Terre d'Asile a Forum Réfugiés, ktoré zdôraznili, že dĺžka výberového procesu a prípravy odchodu mala na osoby presídľované do **Francúzska** negatívny vplyv. Aj v **Holandsku** vyjadrili UNHCR a Holandská rada pre utečencov¹⁹⁶ námietky proti dĺžke presídľovacieho procesu, keďže utečenci musia po výbere čakať v priemere šesť mesiacov, kým odcestujú do členského štátu. Podľa nich by transfer do členského štátu mohol poskytnúť viac výhod než zotrvanie v krajine útočiska, napr. preto, že sa tým urýchli integrácia. Riaditeľstvo pre integráciu a diverzitu v **Nórsku** zdôraznilo, že oneskorenia odchodu z tretích krajín vytvárali významné administratívne, hospodárske a iné logistické problémy pre prijímajúce komunity. Vybraní utečenci by mali prísť do Nórska do šiestich mesiacov od udelenia povolenia na presídlenie. Od prijímajúcich obcí/miest sa vyžaduje, aby mali pred príchodom utečenca prenajaté byty alebo aby kúpili domy.

Logistické problémy v tretích krajinách, kde sa vykonáva výber

Fungovanie v krajinách prvého útočiska, kde prebieha výber, je pre niekoľko členských štátov (**AT, BE, DE, FI, HU, IT, PL**) náročné. V **Rakúsku** bola napríklad pozitívne hodnotená spolupráca s Jordánskom, v Libanone však presídľovacie operácie sťažil vysoký prílev Sýrčanov. V krajine bola problémom doprava, keďže väčšina utečencov sa ubytováva v bytoch, nie v táboroch. Napokon treba poznamenať, že turecké orgány vo väčšine prípadov neuznávajú doklady Červeného kríža, čím sa zvyšuje záťaž na konzulárne orgány.

Špecifické charakteristiky a potreby cieľovej skupiny

Pre niektoré členské štáty (**AT, DE, FR, HU, PL**) boli problémom špecifické potreby a meniace sa charakteristiky potenciálnych presídlených osôb.

Niektorí prijemcovia **rakúskych** programov humanitárneho prijatia **uviedli svoje zdravotné problémy** veľmi neskoro vo fáze identifikácie, keďže sa obávali, že im nebude umožnený vstup do programu.

¹⁹⁰ Hlavné Európsky program pre utečencov (ERF) a Fond pre azyl a migráciu (AMIF).

¹⁹¹ Ak sa neuvádzajú ďalšie informácie, zdrojom informácií o výzvach a osvedčených postupoch sú vnútroštátne správy, ktorých autormi sú NKB EMN.

¹⁹² Vo vzťahu k programom súkromného sponzorstva, nie k presídľovaniu.

¹⁹³ Projekt stále prebieha a týka sa presídlených osôb, ktoré boli do Nemecka prijaté v rokoch 2012 a 2014: Baraulina, Tatjana/Bitterwolf, Maria (prebieha): Štúdia

o presídlení, Norimberg: Spolkový úrad pre migráciu a utečencov (BAMF).

¹⁹⁴ Respondenti naopak uviedli, že po vybratí na presídlenie do Nemecka prebehla procedúra veľmi rýchlo, pričom od prvého kontaktu s UNHCR až po vstup do Nemecka ubehli asi štyri mesiace.

¹⁹⁵ „Presídľovanie utečencov vo Francúzsku: stav a možnosti zlepšenia“, 2015.

¹⁹⁶ Regioplan, Prijímanie pozvaných utečencov. Prieskum skúseností so súčasnými opatreniami v oblasti prijímania a starostlivosti, 2012.

Preto bolo zložité zabezpečiť primerané služby, ako sú invalidné vozíky, lekárske ošetrovanie a primerané ubytovanie. **Nemecko** a **Poľsko** poznamenali, že **zloženie rodín sa môže** v období od úvodnej registrácie a výberového procesu do odchodu zmeniť, a to na základe sobáša, narodenia dieťaťa alebo skutočnosti, že sa k rodine pridali ďalší rodinní príslušníci. Vo **Francúzsku** niektorí poskytovatelia zistili, že nevhodné zlúčenie ľudí skomplikovalo logistiku a prijatie a viedlo k negatívnym rozpočtovým vplyvom na ubytovanie. Zvýšenie počtu osôb so zdravotnými problémami si navyše vyžaduje využitie špecializovanej starostlivosti a teda aj miestnych zdravotníckych zariadení, ako aj výmenu príslušných informácií v predstihu s cieľom plánovania podpory a prípravy vhodného ubytovania.

Nedostatok informácií a orientácie v predodchodovej fáze

Za problém bola označená aj nedostatočná predodchodová informovanosť a orientácia pred odchodom či neschopnosť zabezpečiť takého služby (**AT, BE, FR, IT, NL**). Informácie o živote v **Rakúsku**, ktoré sa poskytovali pred odchodom v rámci programu humanitárneho prijatia I, považovali respondenti prieskumu UNHCR za neprimerané. V rámci druhej fázy programu sa poskytovala kultúrna orientácia, pričom podľa hodnotenia IOM väčšina účastníkov považovala poskytované informácie za veľmi dobré (94 %, t. j., 212 z 226). Ani vo **Francúzsku** nebolo odovzdávanie informácií vybraným jednotlivcom prostredníctvom školení kultúrnej orientácie alebo brožúr postačujúce na to, aby príjemcovia získali dostatok správnych informácií o ceste a podmienkach prijatia. **Belgicko** nebolo schopné poskytovať predodchodové informácie príjemcom vybraným na základe spisu a osobám presídľovaným jednotlivo alebo v prípadoch, kde lokálna situácia neumožňovala vykonanie kultúrnej orientácie personálom. V **Holandsku** IOM z dôvodu skrátenia financovania ukončilo poskytovanie kultúrnej orientácie pre utečencov vybraných na základe spisu. IOM zdôraznilo, že príprava utečencov vybraných na základe spisu je napriek tomu nevyhnutná (pozri odsek 4.2 týkajúci sa osvedčených postupov). Centrálna agentúra na prijímanie žiadateľov o azyl medzičasom uviedla, že poskytovanie kurzov kultúrnej orientácie sa vyriešilo využitím nových technologických možností s cieľom poskytnúť utečencom pred príchodom do Holandska základné informácie.

S využitím služby Skype môžu utečenci, ktorí už bývajú v Holandsku, lepšie pripraviť svojich krajanov v krajine útočiska na príchod do Holandska (pozri odsek 4.3 o osvedčených postupoch).

Nerealistické očakávania príjemcov

S vyššie uvedeným súvisia aj problémy s riadením očakávaní presídlených osôb (**AT, BE, CZ, DE, FR, FI, HU, IT, LT, PL**). Bol to aj prípad **Francúzska** a **Poľska**, kde toto obmedzenie spôsobilo nedorozumenia a frustráciu rodín, ktoré často zistili, že podmienky prijatia a ubytovania sú iné, ako očakávali. **Nemecko** a **Litva** uviedli, že niektorí jednotlivci, ktorí už boli schválení na prijatie, sa nakoniec rozhodli neodísť na základe informácií, ktoré získali. **Maďarsko** a **Slovensko** poukázali na výzvu, ktorou je zabezpečiť, aby boli očakávania pred odchodom realistické prostredníctvom poskytovania čo najobjektívnejších a najpresnejších informácií.

Problémy pri koordinácii mnohých zainteresovaných strán

Tento problém sa týka predodchodovej aj popríchodovej fázy. **Rakúsko**, **Taliansko**, **Poľsko** a **Slovensko** zdôraznili, že programy presídlenia/humanitárneho prijatia sú vystavené veľkým organizačným výzvam pre veľké množstvo zainteresovaných subjektov a pre ťažkosti v komunikácii. Za kľúčové opatrenia na zabezpečenie koordinácie medzi rôznymi subjektami aktéri považujú: pravidelné stretnutia medzi zúčastnenými subjektmi, priame komunikačné linky a jasné rozdelenie úloh medzi subjektmi (ako napr. vytvorenie organizačnej schémy). V **Spojenom kráľovstve** sa presídľovacie aktivity koordinujú na lokálnej úrovni, pričom obsah a štruktúra programu „Brána k ochrane“ sa často v rámci krajiny líši, pričom rôzne MVO poskytujú integračné programy rôznymi spôsobmi. Z toho vyplýva dôležitosť stanovenia, **čo sa myslí pod integráciou** v špecifickom kontexte presídlenia.

Ťažkosti so získavaním informácií o potenciálnych príjemcoch

Misia Charity v Libanone v rámci **nemeckého** programu humanitárneho prijatia utečencov zo Sýrie okrem iného uviedla, **že utečenci zahrnutí do procedúry prijatia boli často ťažko zastihnutelní**. Dôvodom bolo, že zodpovedné subjekty, hlavne UNHCR, často neboli upovedomené o kontaktných údajoch, zmenách telefónnych čísel alebo adries.

Ťažkosti so zastihnutím kandidátov boli problémom aj v **Maďarsku**. **Španielsko** uviedlo, že od UNHCR nedostáva informácie o kandidátoch, ktorí by spĺňali španielske kritériá, najmä pokiaľ ide o prioritizáciu celých rodín.

Členské štáty uviedli tieto problémy:

- ★ **neexistencia cestovných dokladov** a problémy s ich získavaním (**HU, LU**),
- ★ tri členské štáty (**PL, HU, SE**) ako prekážku dosiahnutia krajiny pobytu uviedli **bezpečnosť**,
- ★ obmedzená možnosť **získať biometrické údaje** presídlených utečencov (otlačky prstov, fotografie a pod) počas výberových misií pre problémy s dopravou vybavenia či zle fungujúcim a zlyhávajúcim internetovým pripojením (**NL, SE**).

4.2 VÝZVY – POPRÍCHODOVÁ A INTEGRAČNÁ FÁZA

Nedostatok dostupného ubytovania

Jedenásť členských štátov (AT, BE, DE, EE, FI¹⁹⁷, FR, IE, LU, NL, PL, SE) ako problém označilo zabezpečenie ubytovania pre presídlených utečencov. V **Rakúsku** sa prijímacia kapacita znížila najmä z dôvodu vysokého prílevu žiadateľov o azyl v polovici roka 2015. Niekoľko obcí/miest v **Belgicku** a **Švédsku** sa dobrovoľne neprihlásilo na poskytovanie ubytovania. V reakcii na tento stav **Švédsko** od 1. marca 2016 zaviedlo povinný systém geografickej distribúcie na účel prijatia a podpory utečencov vrátane presídlených utečencov. **Belgicko** na ubytovanie presídlených utečencov po úvodnej prijímacej fáze využíva svoju štruktúrnu sieť na prijímanie žiadateľov o azyl, t. j. miestne prijímacie iniciatívy. **Fínsko** uviedlo problémy so zabezpečením ubytovania, najmä pri väčších rodinách a utečencoch s vážnymi zdravotnými problémami alebo inými špeciálnymi potrebami. Hostiteľské obce/mestá uviedli, že náklady na tieto skupiny presiahli náklady, ktoré predpokladala a uhrádzala fínska vláda. Vo **Francúzsku** boli problémy často spojené s očakávaným objemom presídlených osôb a spoločným príchodom niekoľkých rodín, keďže poskytovatelia museli pripraviť primerané ubytovacie kapacity zodpovedajúce ich potrebám.

Jazykové vzdelávanie

Niekoľko (členských) štátov uviedlo výzvy v oblasti integračných služieb, osobitne v oblasti jazykového vzdelávania (**BE, CZ, ES, FI, FR, LU, NL, PL, NO**).

V **Belgicku** a vo **Fínsku** môže závislosť jazykových kurzov od určitých bežných služieb poskytovaných pre integráciu novoprichádzajúcich

viest' ku kapacitným problémom a následne k čakacím zoznamom.

V **Španielsku** integráciu presídlených osôb sťažovala aj neexistencia sietí sociálnej podpory. Poskytovateľ trvalého presídľovacieho programu vo **Francúzsku** uviedol, že maximálny objem 200 hodín francúzštiny nie je postačujúci na úspešné zvládnutie jazyka. To pozdržalo získanie zamestnania a prístup k školeniu a/alebo k práci. **Holandsko** uviedlo, že nedostatočná znalosť holandského jazyka bola najväčšou prekážkou začlenenia sa do komunity. Oneskorenie prístupu k jazykovým kurzom môže pozdržať nadobudnutie dostatočnej znalosti holandčiny. V **Nórsku** si vysoká miera negramotnosti utečencov vyžaduje, aby obce/mestá vynaložili primeraný objem zdrojov na kvalifikačné programy.

Časové obmedzenia a nepredvídateľné udalosti pri realizácii presídľovania a humanitárneho prijatia

Predpovedanie skutočného načasovania operácií presídlenia a humanitárneho prijatia bolo často zložité a významným problémom boli príchody na poslednú chvíľu (**BE, DE¹⁹⁸, FR, IT, PL**). **Belgicko** ako **problém** uviedlo **nedostatočnú predvídateľnosť operácií** z dôvodu meniaceho sa azylového tlaku. Aj **Poľsko** čelilo nepredpokladaným udalostiam súvisiacim so zdravotnými stavom presídlených osôb, čo malo vplyv na plánovanie. V **Nemecku** skúmala program humanitárneho prijatia I realizovaný v rokoch 2012 a 2013 pracovná skupina všetkých spolkových krajín¹⁹⁹, ktorá zistila, že informácie týkajúce sa príchodov, potrieb a dopravy boli v niektorých prípadoch odovzdávané **na poslednú chvíľu**. Odovzdávanie informácií sa považovalo za zásadnú, hoci náročnú fázu procesu, najmä v prípade osobitných zdravotných problémov alebo v prípadoch, keď sú potrebné väčšie prípravy. **Francúzskej** správa „Presídľovanie utečencov vo Francúzsku“²⁰⁰ navyše potvrdila, že príchod mnohých rodín s vážnymi zdravotnými problémami si vyžaduje správne informácie vrátane zdravotných záznamov, ktoré treba poskytnúť čo najskôr.

Nedostatok (primeranej) špecializovanej podpory

Niekoľko (členských) štátov (**BE, FI, FR, IE, LU, NL, SK, NO**) čelilo ťažkostiam pri nájdení kapacít a vhodného personálu pre zraniteľné skupiny. V **Belgicku** a vo **Fínsku** bolo pre niektoré

¹⁹⁷ Treba poznamenať, že keďže Fínsko vykonáva presídlenie osôb až po zabezpečení ubytovania, problémom je hlavne predodchodová fáza vzhľadom na to, že osoby identifikované na presídlenie nemožno presídliť pred zabezpečením ubytovania.

¹⁹⁸ V prípade humanitárneho prijatia zo Sýrie, nie presídľovania.

¹⁹⁹ Pracovná skupina bola otvorená všetkým spolkovým krajinám a zahŕňala zástupcov stálej konferencie ministrov vnútra, spolkového ministerstva vnútra, spolkového úradu pre migráciu a utečencov a spolkového komisára pre migráciu, utečencov a integráciu.

²⁰⁰ „Presídľovanie utečencov vo Francúzsku: stav a možnosti zlepšenia“, 2015.

obce/mestá náročné poskytovať špecializovanú psychologickú podporu pre utečencov, ktorí zažili traumy.

Vysoký výskyt posttraumatického stresu a výzvy súvisiace s psychickými chorobami zvyšovali aj tlak na systém starostlivosti o duševné zdravie v **Nórsku**. Trvalým problémom na **Slovensku** je príprava požadovaných kapacít po príchode do cieľovej krajiny a angažovanie vhodného personálu s dostatočnými skúsenosťami s prácou so zraniteľnými skupinami. Na druhej strane **Francúzsko** a **Luxembursko** čelili výzvam s ubytovaním mladých a zraniteľných maloletých, kým v Luxembursku je osobitným problémom, že mladí do 25 rokov nemajú nárok na garantovaný minimálny príjem. Z hodnotení realizovaných v **Holandsku** vyplynulo, že je **potrebné venovať väčšiu pozornosť prípadom vyžadujúcim si zdravotnú starostlivosť** po príchode do prijímajúcich obcí/miest. Vo všeobecnosti bola problémom celková koordinácia zdravotnej starostlivosti. Týka sa to najmä odovzdávania zdravotných záznamov od lekárskej poradnej služby v rámci imigračných orgánov všeobecnému lekárovi v obci/meste.

Prístup k práci

Presídlené osoby často čelili problémom s **hľadaním zamestnania** a so získaním primeranej odmeny, a to z dôvodu jazykových prekážok, nízkeho stupňa vzdelania a ťažkostí týkajúcich sa uznania kvalifikácie. Ide o kľúčové prekážky dlhodobej integrácie, ktoré spomenulo sedem členských štátov (**BE, ES, FI, FR, IT, LU, PL**). Vo **Francúzsku** je integrácia príjemcov na trh práce obmedzená, a to pre slabú znalosť jazyka, fyzické a psychologické traumy. V **Poľsku** sa prekážky vstupu na trh práce týkajú slabej jazykovej znalosti a uznávania diplomov (napr. právo vykonávať prax doktora medicíny).

Členské štáty uviedli aj tieto problémy:

- ★ **administratívne oneskorenie** pri vydávaní povolenia na pobyt z dôvodu požiadavky formálnej žiadosti o azyl po príchode (**BE**), alebo nezaznamenanie biometrických údajov (**NL**),
- ★ príjemcovia presídlenia a humanitárneho prijatia **odchádzajú**, pretože členský štát vnímajú len ako tranzitnú krajinu (**HU, PL**²⁰¹),

neexistencia úvodného prechodného obdobia (LU). Na rozdiel od utečencov, ktorí prešli obdobím čakania po podaní žiadosti o azyl, pričom počas tohto obdobia mali možnosť štandardizovanej a cieľovej podpory, od presídlených osôb sa očakáva, že budú od

začiatku nezávislí. Za užitočné sa preto považuje dlhšie obdobie intenzívnej cieľovej podpory.

4.3 OSVEDČENÉ POSTUPY A ZÍSKANÉ POZNATKY

V tejto podkapitole sa uvádzajú niektoré postupy, ktoré členské štáty označili za pozitívne/účinné pri vykonávaní programov a schém presídlenia alebo prijatia z humanitárnych dôvodov.

Koordinácia s cieľom úspešnej integrácie

Ako kľúčový faktor bezpečnej integrácie, členské štáty (**AT, BE, DE, ES, FI, FR, IE, LU, NL, PL, SE, UK, NO**) uviedli plynulú spoluprácu a komunikáciu medzi rôznymi zainteresovanými stranami, ktorá vedie aj k šetreniu zdrojov. V **Rakúsku** sa koordinácii výrazne pomohlo **zriadenie kontaktných bodov** na každej zo zainteresovaných inštitúcií a organizácia **štvrtročných stretnutí zainteresovaných strán** s cieľom výmeny informácií. V **Belgicku** bol zriadený **riadiaci výbor** s cieľom koordinovať a plánovať presídľovacie operácie. Takisto boli zavedené **pravidelné stretnutia zainteresovaných strán**, čo umožnilo výmenu skúseností a znalostí a viedlo k zlepšeniu procesu presídľovania. Vo **Francúzsku** sa za pozitívny prvok pri organizácii prijímania presídlených osôb považuje **vymenovanie prefekta**, ktorý je zodpovedný za priebežnú koordináciu medzi členským štátom a presídlenými osobami. Prefekt spojil miestne subjekty, verejné inštitúcie, poskytovateľov a organizácie prostredníctvom **pravidelných stretnutí riadiaceho výboru**. Na stretnutiach sa zúčastňovali aj zástupcovia rôznych ministerstiev/subjektov zodpovedných za jednotlivé aspekty presídľovania (Ministerstvo bývania, Ministerstvo sociálnych vecí a zdravia a subjekty zodpovedné za otázky vzdelávania, prístupu k právam a k práci). Pozitívne bola hodnotená **mobilizácia zainteresovaných strán v oblasti ubytovacích služieb**, a to prostredníctvom medzirezortnej delegácie pre ubytovanie a prístup k bývaniu. Delegácia pracuje na nájdení praktických riešení s cieľom riešiť problémy v oblasti bývania a jej činnosť je úspešná. Aj **Španielsko** zdôraznilo, že pravidelné stretnutia medzi zainteresovanými stranami v oblasti integrácie uľahčujú sociálnu a pracovnú integráciu.

Pracovná skupina „španielskej tripartity“ pre migráciu napríklad pomohla pri prepojení vládnych úradníkov, odborov a zástupcov zamestnávateľov. Vo **Švédsku** sa v roku 2013 začal realizovať projekt SMAK (Posilnenie prijatia presídlených utečencov) s cieľom zintenzívniť spoluprácu medzi migračnou agentúrou,

²⁰¹ Týka sa však iba niekoľkých osôb.

obcami/mestami a krajskými administratívnymi radami.

Projekt prispel k lepšiemu porozumeniu úloh a zodpovedností a k lepšiemu plánovaniu a riadeniu presídľovacích procedúr.

Primerané informácie a kultúrna orientácia

Kurzy **predodchodovej kultúrnej orientácie**, ktoré v krajinách prvého útočiska vykonávala **IOM Rakúsko** počas druhej fázy programu humanitárneho prijatia, hodnotila väčšina účastníkov prieskumu ako „veľmi dobré“ (212 z 226), pričom väčšina by školenia odporučila aj iným (214 z 226). Tieto kurzy boli vykonávané v reakcii na identifikáciu väčšej potreby informácií v prvej fáze. S cieľom reagovať na nedostatok financovania na informačné a orientačné stretnutia **Holandsko** zaviedlo využitie **internetovej komunikačnej služby (Skype) na poskytovanie kurzov kultúrnej orientácie** utečencom, ktorí boli vybraní na základe spisu. Technologické inovácie posilnili informovanosť utečencov pri príchode. Vo **Fínsku** sa komplexná predodchodová kultúrna orientácia považuje za dôležitú a úspešnú zložku v integračnom procese utečencov prijatých v rámci kvót.

Belgicko zdôraznilo dôležitosť nadväznosti predodchodovej a poodchodovej integračnej a informačnej činnosti, účasti príslušného personálu na predodchodových misiách kultúrnej orientácie a **vývoja metodológie kultúrnej orientácie**, ktorý sa výrazne zlepšil na základe (medzi)národných postupov. **Včasné poskytovanie informácií osobám**, ktoré boli vybrané na presídlenie a/alebo humanitárne prijatie pomohli zvýšiť informovanosť príjemcov v **Luxembursku** a na **Slovensku**. Luxemburské úrady navrhli v spolupráci s UNHCR dokument otázok a odpovedí týkajúcich sa presídľovacieho programu, štatútu utečenca, práv a povinností, národnej kultúry a zvykov. Posielal sa kandidátom pred misiou s cieľom pripraviť a informovať ich, a tak zabezpečiť realistické očakávania. **Spojené kráľovstvo** a **Slovensko** uviedli, že orientačné kurzy vykonané pred odchodom by mali zahŕňať informácie o právnych procesoch a sú **užitočné pri narúšaní mýtov o živote v členských štátoch**.

Misie v tretích krajinách

Vo francúzskej národnej správe sa zdôraznilo, že výberové **misie** v krajinách prvého útočiska pomáhajú predvídať príchody a po príchode do Francúzska rýchlo udeľovať medzinárodnú ochranu.

Tieto misie napomohli vytvoriť dobrý vzťah s UNHCR v danej krajine (Libanone, Egypte, Jordánsku a Turecku) a zrýchliť procedúry. Švédska migračná agentúra vykonávala prieskumné misie s cieľom sledovať skupiny utečencov počas ich transferu do **Švédska**. Tie sa ukázali ako dôležitý faktor optimalizácie presídľovacieho procesu.

Včasné posúdenie zdravotného stavu

Rakúsko pozitívne hodnotilo **posudzovanie zdravotného stavu** v Jordánsku. Týka sa **„posúdenia zdravotného stavu“** s cieľom identifikovať problémy s mobilitou, vývojové problémy, problémy so zrakom a podobné problémy vrátane röntgenologického vyšetrenia, ktoré sa vykonáva tri až päť týždňov pred odchodom. Nasleduje **posúdenie schopnosti podstúpiť** cestu, ktoré sa uskutočňuje tesne pred odchodom. Druhou kontrolou sa má zabrániť zrušeniu alebo odloženiu letu zo zdravotných dôvodov. **Skorý lekársky posudok** umožnil aj komunikovať potrebné informácie a potreby subjektom, ktoré poskytujú integračné služby po príchode.

Prvé nástroje prijatia

Štúdia BAMF o presídlení²⁰² a štúdia Expertnej rady nemeckých nadácií pre integráciu a migráciu ukázali, že **centrálne vybavovanie prvého prijatia** počas obdobia 14 dní malo v **Nemecku** pozitívny vplyv. Zdôraznili tieto priaznivé aspekty: dostupnosť tlmočnických služieb, poskytovanie oblečenia, zdravotná starostlivosť, poradenské služby, možnosť pripraviť sa na príchod do obcí/miest a úvodné orientačné kurzy pod názvom „Sprievodca Nemeckom“.

V **Polsku** mal dobrý vplyv adaptačný program v záchytných táboroch, ktorý zahŕňal 6 a 8-mesačnú komplexnú pomoc.

²⁰² Projekt stále prebieha a týka sa presídlených osôb, ktoré boli do Nemecka prijaté v rokoch 2012 a 2014:

Štúdia Spolkového úradu pre migráciu (BAMF), Baraulina/Bitterwolf.

Rámček 7: Kompetenčné centrum pre integráciu v Nemecku (Osvedčený postup)

Kompetenčné centrum pre integráciu v Nemecku, ktoré vedie miestna vláda Arnsbergu, je zodpovedné za prijatie a rozdelenie utečencov v Severnom Porýní-Vestfálsku. Centrum navštevuje presídlených utečencov, ktorí sú organizovaní po skupinách, hneď po príchode do tranzitných záchytných táborov vo Friedland a Bramsche (v Dolnom Sasku). Sociálni pracovníci vykonávajú rozhovory s utečencami s cieľom potvrdiť, opraviť alebo doplniť informácie, ktoré dostali od spolkového úradu pre migráciu a utečencov alebo od UNHCR. Novopresídlení utečenci sú informovaní o ďalších krokoch, ktoré nastanú po ich príchode do hostiteľskej obce/mesta a o dostupných poradenských službách.

Priamy prístup k bývaniu

Podľa správy FTDA a Forum Réfugiés **priamy prístup k bývaniu podporoval integráciu vo Francúzsku**. Priamy prístup k bývaniu je hlavným znakom presídlenia vo všetkých programoch, ktoré sa v tomto členskom štáte vykonávajú, najmä prostredníctvom nástroja „**presun na nájomné**“ (fr. bail glissant). Ide o prenájom, ktorým sa presídleným osobám pomáha pri prechode k nezávislému bývaniu. Prechodná fáza medzi nájmom a podnájmom trvá v priemere 12 mesiacov a na jej konci by mal príjemca byť schopný platiť nájom. To znamená, že príjemcom sa poskytuje ubytovanie, ktoré si budú môcť dovoliť na základe toho, aký osobný príjem by mohli mať v krátkodobom horizonte. Hlavným cieľom tohto nástroja bolo **podporiť nezávislosť a rýchlu integráciu** presídlených osôb. Ide aj prípad **Fínska a Holandska**, kde sa okamžitá dostupnosť samostatného ubytovania považovala za osvedčený postup.

Podpora ľudí s podobnou skúsenosťou

Podpora od iných utečencov z rovnakej skupiny (angl. peer support) bola vo **Fínsku**, kde utečenci fungovali ako sprostredkovatelia, pozitívne hodnotená. V **Holandsku** sa školenia konali za **účasti utečencov, ktorí už v členskom štáte majú pobyt** a ktorí sú v lepšej pozícii pripraví svojich krajanov. UNHCR privítalo zainteresovanie presídlených utečencov, ktorí podporovali novoprichádzajúcich utečencov v úlohe „priateľa“ (angl. buddy) a boli prítomní aj pri príchode utečencov na letisku Schiphol.

Úloha dobrovoľníkov

Centrálny úrad pre prijímanie žiadateľov o azyl v **Holandsku** zdôraznil dôležitosť sociálnej angažovanosti dobrovoľníkov. Vo **Francúzsku** úrady podporovali iniciatívy dobrovoľníkov, ktorými sa dopĺňajú služby profesionálnych poskytovateľov.

Tento mix viedol k pozitívnej kombinácii profesionálnej podpory a každodennej podpory presídlených utečencov dobrovoľníkmi. **Nemecko** uviedlo iniciatívu „Welcome to the village!“ („Willkommen im Dorf!“) v Jugenheime v regióne Rhinehessen. Od roku 2014 dobrovoľníci podporujú rodiny alebo slobodných utečencov prijatých v rámci programu presídlenia alebo humanitárneho prijatia pri kontakte s úradmi a pri štúdiu jazyka. Dobrovoľníci pomáhali pri získaní členstva v športových kluboch a poskytovali mentoring na pomoc so školou. Iniciatíva pomohla aj pri informovaní miestneho obyvateľstva o situácii v krajinách pôvodu presídlených osôb a o okolnostiach ich presídlenia s cieľom obmedziť predsudky a zvýšiť **podporu miestneho spoločenstva**. V rámci iniciatívy bol vytvorený aj manuál na odovzdanie ich skúseností iným komunitám vo vidieckych oblastiach. **Fínsko** takisto vysoko oceňuje úlohu dobrovoľníkov a podporuje účasť presídlených osôb na aktivitách a na dobrovoľníctve, ktoré považujú za úspešnú metódu inklúzie.

V oblasti dobrovoľnej podpory **Poľsko** ako osvedčený postup uviedlo vytvorenie „banky ponúk“, t. j. druhov nepeňažnej podpory, ktoré sa poskytujú na dobrovoľnej báze s cieľom podporiť integráciu. O tejto iniciatíve boli v širokom meradle informovaní potenciálni donori pomoci a podporovali ju náboženské organizácie, podniky aj jednotlivci.

Okrem toho (členské) štáty identifikovali tieto relevantné poznatky:

- ★ **Rýchla registrácia** novoprichádzajúcich. V **Holandsku** centrálny úrad na prijímanie žiadateľov o azyl uviedol, že integráciu uľahčuje rýchla registrácia utečencov obcou/mestom v databáze osôb a súčasné vydanie identifikačného čísla pre služby občanom, čo je mimoriadne dôležité, keďže toto číslo je podmienkou prístupu k službám. Dôležitý význam elektronického riadenia procesu zdôraznilo aj **Fínsko**,
- ★ **Zemepisné umiestnenie** presídlených osôb sa považuje za dôležité v **Luxembursku**, keďže umiestnenie blízko mestského centra môže uľahčiť prístup k inštitúciám na administratívne účely a uľahčiť kontakt s obyvateľmi,
- ★ **Angažovanosť miestnych spoločenstiev/cirkví** v integračnom procese prispieva k úspešnej integrácii (**FI, PL, SK, NO**);
- ★ **Pozitívne správy** a organizovanie spoločných podujatí s utečencami a miestnymi občanmi (**Fínsko**).

Súkromné sponzorstvo

V Nemecku sa federácia a spolkové krajiny v roku 2014 dohodli, že náklady na zdravotnú starostlivosť v prípade choroby budú vo všeobecnosti znášať krajiny, keďže vyhlásenie záväzku predstavuje pre sponzora extrémnu finančnú záťaž, ktorá by mohla ohroziť jeho osobnú existenciu. V roku 2016 sa navyše na základe nového integračného zákona obmedzilo trvanie zodpovednosti v prípade vyhlásenia záväzku, a to na päť rokov vo všeobecnosti a na tri roky pri starých prípadoch. V tomto zákone sa tiež stanovuje, že platnosť vyhlásenia záväzku nevyprší skôr ako po piatich rokoch (troch rokov pri starých prípadoch) od vstupu cudzinca, a to z dôvodu udelenia povolenia na pobyt z humanitárnych dôvodov.

5 Závěry

V tejto štúdií sa poskytuje prehľad trvalých a ad hoc programov a schém presídľovania a humanitárneho prijatia v členských štátoch EÚ a v Nórsku.

Po tom, ako Európska komisia v roku 2015 oznámila „Európsku migračnú agendu“, predložili členské štáty národné záväzky a sľuby. V nadväznosti na humanitárnu krízu spojenú s prebiehajúcou vojnou v Sýrii členské štáty zvýšili svoje úsilie pri poskytovaní ochrany ako trvalého riešenia pre skupiny utečencov, vykonávaní medzinárodnej solidarity a poskytovaní bezpečných, legálnych ciest migrácie. V rovnakom období postupne rástol počet členských štátov, ktoré zriadili presídľovacie schémy, čím potvrdili svoj záväzok vykonávať dohody dosiahnuté na úrovni EÚ.

V posledných piatich rokoch sme zaznamenali aj nárast počtu iniciatív súkromného sponzorstva, a to pokiaľ ide o počet členských štátov aj o počet prijatých osôb. Keď sa do úvahy zoberú všetky presídlené alebo prijaté osoby v rámci väčšiny schém humanitárneho prijatia alebo súkromného sponzorstva, počet osôb, ktorým sa v období rokov 2011 – 2015 poskytlo toto dôležité a trvalé riešenie, prekročil 90 000. Počty sú napriek tomu oveľa nižšie ako počty žiadateľov o azyl, ktorí do EÚ často prichádzajú nebezpečnými cestami za pomoci prevádzáčov a zažívajú pri tom vážne fyzické aj psychické utrpenie. Údaje o celkovom úsilí členských štátov EÚ pri presídľovaní a humanitárnom prijatí zároveň maskujú rozdiely v objeme prijatí na podiel obyvateľstva členských štátov.

V tejto štúdií sa identifikujú politiky a procesy presídľovania a humanitárneho prijatia vo všetkých členských štátoch, ktoré v súčasnosti vykonávajú takéto programy a schémy. Hoci niektoré členské štáty majú dlhodobú tradíciu presídľovania alebo humanitárneho prijatia – pričom niektoré sa datujú do 50. rokov – iné členské štáty sú v súčasnosti v procese vykonávania presídľovacích záväzkov na úrovni EÚ a/alebo zriaďovania dlhodobých presídľovacích programov.

Existujú významné rozdiely medzi tým, ako členské štáty riešia vykonávanie presídľovania alebo humanitárneho prijatia. Vo všeobecnosti však členské štáty často vyberajú kandidátov v spolupráci s UNHCR, ktorý pre mnoho programov a schém identifikuje kandidátov a zaisťuje, že sú oprávnení získať postavenie utečenca. Medzi členskými krajinami sa vyskytujú rozdiely, pokiaľ ide o priority a metódy, ktoré používajú pri výbere kandidátov na presídlenie.

Po identifikácii vhodných kandidátov (zo strany UNHCR alebo priamo členských štátov) sa

kandidáti typicky vyberajú prostredníctvom výberových misií, ktoré pozostávajú z vykonávania pohovorov. V niektorých prípadoch sa kandidáti identifikujú prostredníctvom výberu na základe spisu, a to zväčša v núdzových prípadoch a v tretích krajinách, kde bezpečnostná situácia neumožňuje realizáciu výberových misií.

Po výbere sa kandidáti pripravujú na transfer do daného členského štátu. Pred odchodom dostávajú informácie, ktoré sa typicky týkajú procesu presídľovania a súvisiacich praktických záležitostí, ktoré sa týkajú života v členskom štáte. Kvalita a rozsah týchto informácií sa časom zvyšujú. Zároveň sa kandidátom poskytuje podrobná kultúrna orientácia prostredníctvom školení a seminárov, ktorými sa pripravujú na život v členskom štáte. Týka sa tém, ako je vzdelávanie, zdravotná starostlivosť a pracovný trh vrátane riadenia očakávaní. Poskytovanie informácií a kultúrna orientácia sú dôležitými znakmi presídlenia a humanitárneho prijatia a sú prvkami organizovaného a usporiadaného procesu, ktorý je odlišný od spontánnych príchodov žiadateľov o azyl charakterizovaných obmedzenými alebo nepresnými informáciami.

Keď prijatá osoba príde do hostiteľskej krajiny a dokončí zdravotnú prehliadku, okamžite získava podporu na splnenie základných potrieb. Vo väčšine členských štátov sa prijaté osoby najskôr ubytovávajú v záchytných táboroch, kde môžu bývať niekoľko týždňov až mesiacov, niekoľko členských štátov však zabezpečuje okamžité umiestnenie v súkromnom, sociálnom alebo obecnom ubytovaní. Rovnako odlišná je aj geografická distribúcia po území členských štátov, ktorá je charakteristickým znakom v polovici krajín, ktoré vykonávajú programy a schémy humanitárneho prijatia. Z dôvodu tejto distribúcie, ktorá je často výsledkom starostlivého plánovania a prípravy zo strany národných a miestnych orgánov, sa presídlené osoby (aspoň zo začiatku) typicky odrádzajú od toho, aby sa presťahovali inam.

V podobnom duchu sa (pochopiteľne) výrazne líšia aj prístupy k dlhodobej integrácii presídlených alebo prijatých osôb rovnako, ako je tomu v prípade utečencov, ktorým sa udeľuje azyl v rámci konania o azyle. Prístup k zlúčeniu rodiny je možný vo všetkých členských štátoch v podobnom rozsahu ako pri iných utečencoch. Zaujímavosťou je, že niektoré členské štáty otvorili osobitné kanály v rámci programov súkromného sponzorstva s cieľom ďalej uľahčiť prijímanie členov rodiny.

Úloha dobrovoľníkov, miestnych MVO a iných organizácií občianskej spoločnosti v rámci programov presídlenia a humanitárneho prijatia je kľúčová, pretože programy sú silne zakorenené

v miestnom spoločenstve, ktoré je často lepšie pripravené posilňovať porozumenie a poskytovať podporu týmto programom. Úspešnú integráciu často uľahčuje zabezpečenie aktívnej úlohy danej osoby a rodiny v miestnom spoločenstve a cieľenej pomoci pri účasti na aktivitách na miestnej úrovni.²⁰³ To by mohlo pomôcť aj pri prevencii odchodu ľudí na iné miesta.

Programy a schémy súkromného sponzorstva sú preto potrebné na lepšie porozumenie širšieho fenoménu presídľovania a humanitárneho prijatia. Hoci súkromné sponzorstvo nie je jasne definované a tento pojem stále vyvoláva diskusiu, kľúčovou premisou sponzorstva je návrh osoby alebo rodiny na presídlenie, ktorý podávajú občania, skupiny alebo organizácie (ako napr. cirkvi alebo MVO), pričom konečné rozhodnutie o udelení prijatia je vo výhradnej pôsobnosti vnútroštátnych orgánov. Okrem de facto dočasných, všeobecnejších schém zlúčenia rodiny, možno tieto schémy zamerať aj na isté náboženské alebo etnické skupiny alebo ich využiť ako systém medzinárodnej ochrany prostredníctvom humanitárneho koridoru z vojnových oblastí (ako je Sýria). Súkromné sponzorstvo preto môže hrať kľúčovú úlohu pri zabezpečení legálnych spôsobov migrácie a pri poskytovaní trvalých riešení pre utečencov.

Desaťročia dlhá skúsenosť niekoľkých (členských) štátov s presídľovaním a/alebo humanitárnym prijatím prináša do popredia širokú škálu výziev, ktoré sa musia (alebo museli) riešiť pri ich vytvorení, vykonávaní a riadení. Už pred presunom osoby do (členského) štátu je potrebné riešiť niekoľko kľúčových výziev, ako je dĺžka a zložitosť postupov, vzťahy s medzinárodnými organizáciami pri poskytovaní pomoci v teréne, vzťahy s orgánmi v tretích krajinách na účel získavania dokumentácie, poskytovanie kvalitných informácií a riadenie očakávaní.

S príchodom sa spájajú ďalšie zásadné otázky. Ide o ubytovanie, prístup k zamestnaniu, riešenie (niekedy špeciálnych) zdravotných potrieb a dlhodobého vzdelávania, výučbu jazyka a odbornú prípravu, ktoré sú zásadnými aspektmi integrácie presídlených a prijatých osôb. Zabezpečenie účinnej koordinácie medzi mnohými stranami zainteresovanými na procese sa považuje za kľúčovú požiadavku úspešného riadenia.

V nedávnych rokoch sa presídľovanie, humanitárne prijatie a súkromné sponzorstvo stávajú v členských štátoch EÚ čoraz rozšírenejšími fenoménmi. Ide o kľúčové nástroje reakcie na humanitárne krízy, prostredníctvom

ktorých sa poskytujú individualizované a trvalé riešenia pre jednotlivcov a rodiny unikajúce pred konfliktom.

Napriek nedávnomu nárastu a povahe týchto programov, ktorou je dlhodobé riešenie pre ľudí, ktorí potrebujú humanitárnu ochranu, majú programy a schémy presídľovania a humanitárneho prijatia pomerne malý rozsah a medzi členskými štátmi sa líšia. Napriek dôležitým výhodám, ako je otvorenie legálnych ciest migrácie a riešenie prevládajúceho, pretrvávajú niekoľko problémov. Z dôvodu vysokých počtov príchodov žiadateľov o azyl a ekonomických migrantov do EÚ rastú výzvy na posilnenie a rozšírenie legálnych spôsobov migrácie. Výzvy pretrvávajú aj v kontexte rozšírenia kapacity presídlenia v celej EÚ a zabezpečenia dostatočných administratívnych, technických, finančných a ľudských zdrojov na prípravu a vykonávanie presídlenia a humanitárneho prijatia, ale aj na zabezpečenie účinného prijatia a integrácie prijatí. Uprostred rastúcich obáv spoločnosti v členských štátoch týkajúcich sa prílevu žiadateľov o azyl a ekonomických migrantov je rovnako dôležité zabezpečovať informovanosť o výhodách usporiadaných procesov presídľovania a humanitárneho prijatia.

Osvedčené postupy zdôraznilo niekoľko (členských) štátov a týkali sa úzkej spolupráce s krajinami prvého útočiska s cieľom zlepšiť spoluprácu s orgánmi a s UNHCR, využitia pravidelnej spolupráce medzi všetkými zainteresovanými stranami, ako napríklad prostredníctvom kontaktných bodov a riadiacich výborov, skorých zdravotných prehliadok s cieľom pripraviť služby v členských štátoch na riešenie zdravotných potrieb, komplexných metodológií poskytujúcich dôkladnú kultúrnu orientáciu vrátane internetových systémov a webových stránok, zriadenia kompetenčného centra pre integráciu a spoluprácu medzi integračnými službami, plánovacích systémov na vybavenie ubytovania a bývania.

Vo všetkých relevantných oblastiach presídľovania a humanitárneho prijatia prispeli značné skúsenosti, ktoré (členské) štáty nadobudli pri vykonávaní svojich programov a schém, k vytvoreniu niekoľkých osvedčených postupov. Tieto postupy môžu tvorcov politik a profesionálov v danej oblasti inšpirovať ku kontinuálnemu zlepšovaniu aktivít presídľovania a humanitárneho prijatia v celej EÚ. ****

²⁰³ Pozri v tejto súvislosti aj činnosť Európskej siete pre presídľovanie a [siete SHARE](#).

Príloha 1 Slovník pojmov

Azyl: Forma ochrany, ktorú udeľuje členský štát na svojom území na základe zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia (*non-refoulement*) a medzinárodne alebo národne uznaných práv utečenca osobe, ktorá nemôže získať ochranu svojej krajiny občianstva a/alebo pobytu, a to najmä z rasových, náboženských, národnostných dôvodov, z dôvodov príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov.

Humanitárna ochrana: osoba, na ktorú sa vzťahuje rozhodnutie správnych a súdnych orgánov o udelení povolenia na pobyt z humanitárnych dôvodov vymedzených vo vnútroštátnych právnych prepisoch týkajúcich sa medzinárodnej ochrany.

Integrácia: v kontexte EÚ ide o dynamický, dvojstranný proces vzájomného prispôsobenia sa medzi všetkými prisťahovalcami a obyvateľmi členských štátov.

Iní utečenci: v kontexte tejto štúdie ide o tých utečencov, ktorí do členských štátov nevstúpili prostredníctvom presídlenia alebo prijatia z humanitárnych dôvodov.

Krajina prvého útočiska (alebo tranzitná krajina): krajina prvého útočiska po úteku utečenca z územia tretej krajiny, ktorej je občanom.

Osoba s udelenou medzinárodnou ochranou: ide o osobu, ktorej bolo udelené postavenie utečenca alebo postavenie osoby s poskytnutou doplnkovou ochranou.

Orientačné kurzy: v rámci orientačných kurzov sa typicky poskytujú faktické informácie o cieľovej krajine, ale môžu sa zameriavať aj na posilnenie pozitívnych postojov umožňujúcich úspešnú dlhodobú adaptáciu. Môže ísť o príležitosť na to, aby migranti získali (a vyskúšali si) potrebné zručnosti uľahčujúce ich integráciu, ako aj užitočné postoje, ako je proaktívnosť, sebestačnosť a vynaliezavosť (vedomosť o tom, kde nájsť informácie, ktoré hľadajú). Zručnosti zahŕňajú aj vedomosť o tom, ako sa správať v istých situáciách, časový manažment a stanovovanie cieľov, ako aj znalosť komplexných systémov vrátane bankovníctva, sociálnych, zdravotníckych a záchranných služieb, dopravy a pod. (Zdroj: Najlepšie postupy IOM v rámci školení migrantov a predodchodových orientačných programov).

Osoba oprávnená na doplnkovú ochranu: je štátny príslušník tretej krajiny alebo osoba bez štátneho občianstva, ktorej nebol priznané postavenie utečenca, ale vzhľadom ku ktorej boli preukázané podstatné dôvody domnievať sa, že dotknutá osoba by v prípade, keď by bola vrátená

do svojej krajiny pôvodu alebo v prípade osoby bez štátnej príslušnosti do krajiny predchádzajúceho obvyklého pobytu, čelila reálnemu riziku utrpenia vážneho bezprávia, a ktorá nemôže prijať alebo v dôsledku takéhoto rizika odmieta ochranu tejto krajiny.

Kvóty pre presídlené/prijaté osoby: cieľový počet osôb, ktoré členské štáty plánujú presídliť/prijať na svojom území v rámci svojich vnútroštátnych systémov. Kvóty možno definovať na ročnej alebo viacročnej báze.

Medzinárodná ochrana: v globálnom kontexte ide o činnosť medzinárodného spoločenstva na základe medzinárodného práva zameranú na ochranu základných práv osobitnej kategórie osôb, ktoré sa nachádzajú mimo svojich krajín pôvodu a ktoré nemajú vnútroštátnu ochranu svojej vlastnej krajiny. V kontexte EÚ medzinárodná ochrana znamená ochranu, ktorá zahŕňa štatút utečenca a postavenie osoby s poskytnutou doplnkovou ochranou.

Zahŕňa osoby, ktoré nie sú oprávnené na medzinárodnú ochranu v zmysle kvalifikačnej smernice (*smernice 2011/95/EÚ*), ale napriek tomu sú chránení pred odsunom v zmysle záväzkov, ktoré sa ukladajú všetkým členským štátom na základe medzinárodných nástrojov v oblasti práva utečencov a v oblasti ľudských práv alebo na základe zásad, ktoré z týchto nástrojov vyplývajú. [...] na osoby, ktorým bolo udelené povolenie na pobyt z humanitárnych dôvodov, ale ktoré predtým o medzinárodnú ochranu nežiadali, sa tento pojem nevzťahuje."

Postavenie osoby s poskytnutou doplnkovou ochranou: uznanie zo strany členského štátu, že štátny príslušník tretej krajiny alebo osoba bez štátnej príslušnosti je oprávnená na poskytnutie doplnkovej ochrany.

Povolenie na pobyt: akékoľvek povolenie vydané orgánmi členského štátu EÚ, ktorým sa štátnemu príslušníkovi tretej krajiny udolí legálny pobyt na jej území.

Presídlenie/presídľovanie: v globálnom kontexte ide o výber a transfer utečencov zo štátu, v ktorom požiadali o ochranu, do tretieho štátu, ktorý súhlasil s tým, že ich prijme ako utečencov s povolením na trvalý pobyt. Udeľený štatút zabezpečuje ochranu proti refoulement a poskytuje presídlenému utečencovi a jeho/jej rodine alebo závislým príslušníkom prístup k rovnakým právam, ako majú štátni príslušníci danej krajiny. Presídlenie sa vykonáva s možnosťou stať sa nakoniec naturalizovaným občanom v krajine presídlenia.²⁰⁴

V kontexte EÚ a osobitne na účely tejto štúdie ide o transfer, na žiadosť UNHCR na základe potreby medzinárodnej ochrany na strane štátneho príslušníka a tretej krajiny alebo osoby bez štátnej príslušnosti, z tretej krajiny do členského štátu, kde sa im povoľuje pobyt s týmto postavením:

i) postavenie utečenca v zmysle článku 2 písm. d) smernice 2011/95/EÚ, alebo

ii) postavenie, na základe ktorého sa podľa vnútroštátneho práva a práva EÚ poskytujú rovnaké práva a nároky ako na základe postavenia utečenca."

Prijatie osôb z humanitárnych dôvodov/humanitárne prijatie: pojem „prijatie“ sa definuje ako „zákonný vstup cudzinca na územie štátu po kontrole a povolení zo strany imigračného úradníka“. Pojem „prijatie z humanitárnych dôvodov“ sa však nedefinuje. V kontexte tejto štúdie sa tento pojem vzťahuje na systémy, ktoré sú podobné presídleniu, ale z rôznych dôvodov plne nespĺňajú definíciu presídlenia. Presídlenie môže byť napríklad trvalým riešením, kým prijatie z humanitárnych dôvodov môže byť dočasné. Podmienkou presídlenia môže byť priznanie postavenia utečenca (zo strany UNHCR), kým prijatie z humanitárnych dôvodov môže byť dostupné širšej škále potenciálnych príjemcov.

Súkromné sponzorstvo: neexistuje spoločná a dohodnutá definícia súkromného sponzorstva. Kľúčovým prvkom súkromného sponzorstva je, že osoba, skupina alebo organizácia prevezme zodpovednosť za poskytovanie finančnej, sociálnej a emocionálnej podpory presídlenej osobe alebo rodine počas vopred stanoveného obdobia (zvyčajne jedného roka alebo viac) alebo dovedy, kým sa osoba alebo rodina neosamostatní. Sponzori majú navyše možnosť uviesť meno osoby alebo rodiny, ktorú chcú v rámci presídlenia podporovať, hoci niektorí sponzori neuvádzajú konkrétne osoby, ale hľadajú istý profil osoby.²⁰⁵

Štátny príslušník tretej krajiny: znamená akúkoľvek osobu, ktorá nie je občanom Únie (vrátane osôb bez štátnej príslušnosti) v zmysle článku 17 ods. 1 Zmluvy a ktorá nie je osobou s právom na voľný pobyt v Spoločenstve podľa vymedzenia v článku 2 ods. 5 Kódexu schengenských hraníc.

Štatút (postavenie) utečenca: uznanie zo strany členského štátu, že štátny príslušník tretej krajiny alebo osoba bez štátnej príslušnosti je utečencom.

Trvalé riešenie: akýkoľvek prostriedok, prostredníctvom ktorého sa môže uspokojivo vyriešiť situácia utečencov tak, aby mohli viesť normálny život.

Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov: Agentúra OSN pre utečencov, ktorá má mandát riadiť a koordinovať medzinárodné úsilie na ochranu utečencov, riešiť problémy utečencov na celom svete a ochraňovať práva a bezpečnosť utečencov.

Utečenec: v globálnom kontexte štátny príslušník tretej krajiny, ktorý kvôli oprávnenej obave pred prenasledovaním z rasových, náboženských dôvodov, dôvodov štátnej príslušnosti, z dôvodu zastávania určitého politického názoru alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu tejto krajiny, alebo osoba bez štátnej príslušnosti, ktorá sa nachádza mimo krajiny predchádzajúceho obvyklého bydliska z dôvodov, ktoré sú uvedené vyššie, alebo ktorá sa tam vzhľadom na uvedené obavy nemôže alebo nechce vrátiť.

V kontexte EÚ je to štátny príslušník tretej krajiny, ktorý kvôli oprávnenej obave pred prenasledovaním z rasových, náboženských dôvodov, dôvodov štátnej príslušnosti, z dôvodu zastávania určitého politického názoru alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine nemôže

²⁰⁴ Príručku UNHCR o presídľovaní nájdete [tu](#).

²⁰⁵ MPI Europe, „Uvítajme angažovanosť: Ako môžu programy súkromného sponzorstva pomôcť posilniť presídľovanie utečencov v Európskej únii“.

prijat' alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu tejto krajiny, alebo osoba bez štátnej príslušnosti, ktorá sa nachádza mimo štátu svojho doterajšieho pobytu z dôvodov, ktoré sú uvedené vyššie, alebo ktorá sa tam vzhľadom na uvedené obavy nemôže alebo nechce vrátiť a na ktorú sa neuplatňuje článok 12 (vylúčenie) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ.

Ženevský dohovor: *ide o dohovor, ktorý sa vzťahuje na štatút utečencov podpísaný v Ženeve 28. júla 1951 zmenený Newyorským protokolom z 31. januára 1967.*

Žiadateľ o azyl: *v globálnom kontexte ide o osobu, ktorá žiada o ochranu pred prenasledovaním alebo vážnym bezpráviem v inej krajine ako svojej a čaká na rozhodnutie o svojej žiadosti o priznanie postavenia utečenca podľa príslušných medzinárodných a vnútroštátnych nástrojov. V kontexte EÚ ide o osobu, ktorá podala žiadosť o ochranu v zmysle Ženevského dohovoru, o ktorej sa neprijalo konečné rozhodnutie.*

Žiadosť o medzinárodnú ochranu: *Žiadosť podaná členskému štátu štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti, o ktorých je možné predpokladať, že žiadajú o priznanie postavenia utečenca alebo postavenia osoby s poskytnutou doplnkovou ochranou, a ktorí výslovne nežiadajú o iný druh ochrany mimo rozsahu pôsobnosti smernice 2011/95/EÚ, o ktorý možno požiadať samostatne.*

Žiadosť o udelenie azylu: *Žiadosť cudzinca alebo osoby bez štátnej príslušnosti, ktorú možno chápať ako žiadosť o ochranu v zmysle Ženevského dohovoru z roku 1951 alebo vnútroštátneho utečeneckého práva.*

Príloha 2 Dodatočné informácie

Table A1.1 Presídľovacie a iné schémy, ktoré členské štáty a Nórsko používali v období rokov 2011 – 2016

	Názov systému	Typ systému	Trvalý/dočasný (ad-hoc)	Trvanie
AT	Program prijatia osôb z humanitárnych dôvodov	prijatie z humanitárnych dôvodov	dočasný/ad hoc	od r. 2013
BE	Presídľovací program	presídlenie	trvalý	od r. 2013 (predtým, ad hoc systémy od roku 2009)
BG	Národný rámcový mechanizmus na vykonávanie záväzkov Bulharskej republiky v oblasti presídľovania	presídlenie	trvalý	2016
CY	: – pripravuje sa	:	:	:
CZ	1. Presídľovací program 2. Ad hoc systém na prijatie osôb z humanitárnych dôvodov	1. presídlenie 2. prijatie z humanitárnych dôvodov	1. trvalý 2. dočasný/ad hoc	1. od roku 2008 2. od roku 2005
DE	1. Presídľovací program 2. Program prijatia osôb z humanitárnych dôvodov (zo Sýrie) 3. Postup prijatia pre afgánsky miestny personál 4. Programy súkromnej garancie pre Sýrčanov	1. presídlenie 2. prijatie z humanitárnych dôvodov 3. prijatie 4. súkromné sponzorstvo	1. trvalý 2. dočasný/ad hoc 3. dočasný/ad hoc 4. dočasný/ad hoc	1. od roku 2012 2. 2013 – 2016 3. od roku 2012 4. od roku 2013
EE	Presídľovací program	presídlenie	dočasný/ad hoc	od r. 2015
EL	–	–	–	–
ES	Presídľovací program	presídlenie	trvalý	od r. 2010
FI	Presídľovací program	presídlenie	trvalý	od r. 1985 (ad hoc program od r. 1979)
FR	1. Rámcová dohoda o spolupráci medzi UNHCR a Francúzskom 2. Osobitná operácia na prijatie sýrskych a palestínskych utečencov v Sýrii 3. Ad hoc prijatie vysídlených Sýrčanov prostredníctvom európskych programov	1. presídlenie 2. presídlenie a prijatie z humanitárnych dôvodov 3. prijatie z humanitárnych dôvodov	1. trvalý 2. dočasný/ad hoc 3. dočasný/ad hoc	1. od roku 2008 2. od roku 2013 3. od roku 2015
HR	: – pripravuje sa	:	:	:
HU	presídľovací program	presídlenie	trvalý	od r. 2012
IE	1. Írsky program na ochranu utečencov 2. Program prijatia sýrskych utečencov z humanitárnych dôvodov	1. presídlenie 2. súkromné sponzorstvo	1. trvalý 2. dočasný/ad hoc	1. od roku 1998 2. marec – apríl 2014
IT	1. Národný presídľovací program 2. Otvorenie ľudských koridorov	1. presídlenie 2. súkromné sponzorstvo	1. trvalý 2. dočasný/ad hoc	1. od roku 2015 2. od roku 2015
LT	: – pripravuje sa	:	:	:
LU	1. Ročné presídľovanie 2. Ad hoc presídľovanie	1. presídlenie 2. presídlenie	1. dočasný/ad hoc 2. dočasný/ad hoc	1. od roku 2013 2. od roku 2015

	Názov systému	Typ systému	Trvalý/dočasný (ad-hoc)	Trvanie
LV	: - pripravuje sa	:	:	:
MT	: - pripravuje sa	:	:	:
NL	Presídľovací program	presídlenie	trvalý	od r. 1977
PL	1. Evakuácia ukrajinských občanov poľského pôvodu a ich rodín 2. Prijatie kresťanov zo Sýrie	1. prijatie z humanitárnych dôvodov 2. súkromné sponzorstvo	1. dočasný/ad hoc 2. dočasný/ad hoc	1. 2014 - 2015 2. 2015
PT	-	-	-	-
RO	-	-	-	-
SE	Presídľovací program	presídlenie	trvalý	od r. 1950
SI	-	-	-	-
SK	Prijatie kresťanov z Iraku	Kombinácia prijatia z humanitárnych dôvodov a programu súkromného sponzorstva. ²⁰⁶	dočasný/ad hoc	2015
UK	1. Schéma na presídlenie zraniteľných osôb zo Sýrie 2. Program „Brána k ochrane“ 3. Schéma pre mandátnych utečencov 4. Program komunitného sponzorstva	1. presídlenie 2. presídlenie 3. presídlenie 4. súkromné sponzorstvo	1. trvalý 2. trvalý 3. dočasný/ad hoc 4. dočasný/ad hoc	1. od roku 2014 2. od roku 2004 3. - 4. od roku 2016
NO	Presídľovací program	presídlenie	trvalý	od r. 1970

Zdroj: národné správy

- = informácia nie je k dispozícii

: = nevzťahuje sa

Zdroj: národné správy

²⁰⁶ Keďže prijatie osôb z humanitárnych dôvodov financovala tretia strana/sponzor.

Table A1.2 Požiadavka nepretržitého legálneho pobytu pred získaním občianstva

Roky	Členské štáty
10	ES ²⁰⁷ , UK ²⁰⁸
8	DE, EE, SE ²⁰⁹
7	DE ²¹⁰ , LU
6	AT, DE ²¹¹ , UK ²¹²
5	BE, BG ²¹³ , CZ, ES, IE ²¹⁴ , IT, NL, SE ²¹⁵ , UK ²¹⁶
4	FI, SE, SK
3	BG ²¹⁷ , HU, IE ²¹⁸ , NL ²¹⁹ , NO ²²⁰ , SE ²²¹
Žiadna požiadavka nepretržitého legálneho pobytu	FR ²²²

²⁰⁷ Osoby s udelenou medzinárodnou ochranou/poskytnutou humanitárnou ochranou.

²⁰⁸ Príjemcovia programu presídľenia zo Sýrie: päť rokov pred podaním žiadosti o trvalý pobyt plus päť rokov pred podaním žiadosti o občianstvo. Pre program „Brána k ochrane“ je to len 5 rokov.

²⁰⁹ Ak žiadateľ nemôže predložiť žiadny spoľahlivý doklad totožnosti, musí na udelenie švédskeho občianstva čakať 8 rokov za určitých podmienok.

²¹⁰ O naturalizáciu sa môže žiadať už po 7 rokoch pobytu v Nemecku, ak Spolkový úrad pre migráciu a utečencov osvedčí úspešné absolvovanie integračného kurzu.

²¹¹ O naturalizáciu sa môže žiadať už po 6 rokoch pobytu v Nemecku, ak žiadateľ vynaložil osobitné úsilie na integráciu, najmä ak dosiahol úroveň B2 jazykových zručností.

²¹² Pre príjemcov programu presídľenia zo Sýrie.

²¹³ Pre osoby s poskytnutou humanitárnou ochranou.

²¹⁴ Osoby, ktorým bolo udelené povolenie na pobyt z humanitárnych dôvodov. V prípade IE ide aj o príjemcov programu prijatia sýrskych utečencov.

²¹⁵ Iné osoby, ktoré majú potrebu ochrany, musia mať pobyt v krajine v trvaní piatich rokov, kým osoba, ktorá bola bez štátnej príslušnosti, môže švédske občianstvo získať po štyroch rokoch legálneho pobytu. Maloletí (mladší ako 18 rokov) sa môžu stať švédskymi občanmi po piatich rokoch aj v prípade, ak nedokážu preukázať svoju totožnosť.

²¹⁶ Pre príjemcov programu presídľenia zo Sýrie.

²¹⁷ Osoby s priznaným štatútom utečenca. V prípade IE ide aj o príjemcov programu prijatia sýrskych utečencov.

²¹⁸ Od požiadavky na 5 rokov pobytu možno upustiť v prípade programu pre utečencov na základe rozhodnutia ministra. V súčasnosti minister povoľuje skrátenie lehoty o 2 roky.

²¹⁹ Ak je utečenec bez štátnej príslušnosti.

²²⁰ Nórsko uvádza „povolenie na trvalý pobyt“ namiesto občianstva.

²²¹ Deti bez štátnej príslušnosti mohli stať švédskymi občanmi na základe oznámenia potom, ako v krajine žili tri roky.

²²² Získanie občianstva nie je u presídlených utečencov podmienené požiadavkou na legálny pobyt.

Table A1.3 Poskytovanie informácií pri príchode

Roky	Členské štáty
Kurzy národného jazyka	AT, BE, BG, CZ ²²³ , DE, EE, ES, FI, FR, IT, LU ²²⁴ , NL, PL, SE, SK
Trh s bývaním	AT, BE, CZ, DE, FI, FR, IE, NL, PL
Životný štýl, náklady na živobytie a organizácia spoločnosti	BE, BG, CZ, DE, EE, FI, FR, HU, IE, IT, LU, SE, SK, UK, NL, PL
Zdravotná starostlivosť	AT, BE, CZ, DE, FI, IE, IT, LU, NL, PL, SE, SK, UK
Vzdelávanie	AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, IE, IT, LU, NL, PL, SE, UK
Trh práce	AT, BE, BG, CZ, DE, EE, ES, IE, FI, FR, IT, NL, PL, SE, SK, UK
Obavy a očakávania	BE, CZ, FI, PL
Zlúčenie rodiny	AT, BE, BG, CZ, DE, FI, NL, PL, SE, UK
Verejná doprava	BE, FI, CZ, DE, HU, LU, PL, UK
Verejné služby a banky	BE, CZ, DE, EE, FI, FR, HU, IE, LU, PL, UK
Všeobecný prehľad práv (jednotlivca, detí a postavenia žien)	BE, BG, CZ, DE, EE, FI, FR, HU, IE, IT, LU, PL, SE, SK
Recyklácia	BE, CZ, FI

²²³ V súčasnosti sa pripravujú brožúry obsahujúce všetky spomínané informácie. Majú sa dokončiť a distribuovať v roku 2017.

²²⁴ V zákone č. 6977 z 24. marca 2016 o luxemburskej štátnej príslušnosti sa zavádza ustanovenie o znížení požiadavky trvania pobytu na 5 rokov, pričom len počas posledného roka pred podaním žiadosti musí byť pobyt nepretržitý.

Table A1.4 Okamžitá pomoc po príchode

Typ podpory	Členské štáty
Vyzdvihnutie na letisku ²²⁵	Všetky ²²⁶
Poskytnutie dočasných dokladov	Všetky členské štáty po príchode ²²⁷ , FI a PL pred odchodom.
Oblečenie	Všetky ²²⁸
Jedlo	Všetky
Lekárska prehliadka po príchode	Všetky ²²⁹ . V HU, DE, IT sa zdravotné prehliadky po príchode opakujú len v prípade potreby.
Tlmočenie po príchode	BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LU, NL, NO, PL, SE, SK, UK
Opatrovníctvo pre MBS	BE ²³⁰ , ES, NL

Table A1.5 Ročné alebo viacročné kvóty na presídlenie a prijatie osôb z humanitárnych dôvodov – bežné kvóty

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
AT	–	–	500	1 000 ²³¹	:	400 ²³²
BE	25	–	100	100	300	550
BG	:	:	:	:	:	40
CY	:	:	:	:	:	:
CZ	:	:	:	:	:	:
DE	–	300	10 300	10 300	500	800
EE	:	:	:	:	:	:
EL	–	–	–	–	–	–
ES	80	30	100	130	724	–
FI	650	650	650	950	950	650
FR	100	100	100	600	600	5 475 ²³³
HR	:	:	:	:	:	:

²²⁵ Zodpovednosť medzi členskými štátmi sa líši a zvyčajne zahŕňa tím zástupcov jednej alebo viacerých z týchto organizácií: IOM, záchytné centrá, MVO, príslušné ministerstvá alebo súvisiace oddelenia či úrady zodpovedné za imigráciu, obce alebo miestne orgány verejnej správy.

²²⁶ Členské štáty, ktoré sa zúčastnili na štúdiu.

²²⁷ V Holandsku sa doklady takisto pripravujú vopred (pokiaľ je to možné) a osoba do 48 hodín dostane identifikačné číslo pre služby občanom. Na Slovensku sa utečencom poskytuje doklad totožnosti. Dočasné doklady poskytujú tieto subjekty: MVO, príslušné ministerstvá alebo súvisiace oddelenia zodpovedné za imigráciu, hraničná polícia a IOM, ako aj miestne orgány verejnej správy (napr. prefektúry vo Francúzsku).

²²⁸ Spojené kráľovstvo poskytuje presídleným utečencom príspevok vo výške 200 £ na nákup nevyhnutných potrieb vrátane oblečenia. V Írsku sú presídlené osoby oprávnené požiadať o príspevky na pokrytie špeciálnych potrieb, z ktorých môžu uhradiť uvedené výdavky.

²²⁹ Lekárske prehliadky sa vykonávajú hneď po príchode na prvej návšteve všeobecného lekára.

²³⁰ Do polovice 2016 však BE nepresídľilo žiadnych maloletých bez sprievodu.

²³¹ Kvóty na 2014/2015.

²³² Kvóty na 2016/2017.

²³³ Zahŕňa aj 2 375 osôb, ktoré majú prísť v júli 2017.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
HU	:	10	10	20	20	-
IE	45	49	90	90	520	-
IT	:	:	:	:	550	1 989
LT	:	:	:	:	:	:
LU	:	:	:	15 – 20	15 – 20	15 – 20
LV	:	:	:	:	:	:
MT	:	:	:	:	:	:
NL	500	500	500	500	500	500
PL	:	:	:	:	:	:
PT	-	-	-	-	-	-
RO	-	-	-	-	-	-
SE	1 900	1 900	1 900	1 900	1 900	1 900
SI	:	:	:	:	:	:
SK	:	:	:	:	:	:
UK²³⁴	750	750	750	750	750	750
NO	1 370	1 120	1 120	1 620	2 620	3 120

Zdroj: národné správy

- = informácia nie je k dispozícii

: = nevzťahuje sa

Table A1.6 Ročné alebo viacročné kvóty na presídlenie a/alebo prijatie z humanitárnych dôvodov – kvóty na núdzové prijatie osôb s konkrétnou potrebou nevyhnutnej (lekárskej) pomoci

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
AT	:	:	:	:	:	:
BE	:	:	:	:	:	:
BG	:	:	:	:	:	:
CY	:	:	:	:	:	:
CZ	:	:	:	:	:	:
DE	:	:	:	:	:	:
EE	:	:	:	:	:	:
EL	-	-	-	-	-	-

²³⁴ Kvóty sa vzťahujú len na program UK „Brána k ochrane“ (angl. Gateway Protection Programme).

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ES	:	:	:	:	:	:
FI	100	100	100	100	100	100
FR	:	:	:	:	:	:
HR	:	:	:	:	:	:
HU	:	:	:	:	:	:
IE	:	:	:	:	:	:
IT	:	:	:	:	:	:
LT	:	:	:	:	:	:
LU	:	:	:	:	:	:
LV	:	:	:	:	:	:
MT	:	:	:	:	:	:
NL	30	30	30	30	30	30
PL	:	:	:	:	:	:
PT	-	-	-	-	-	-
RO	-	-	-	-	-	-
SE	350	350	350	350	350	350
SI	-	-	-	-	-	-
SK	:	:	:	:	:	:
UK	:	:	:	:	:	:
NO	75	75	75	75	75	-

Zdroj: národné správy

- = informácia nie je k dispozícii

: = nevzťahuje sa

Table A1.7 Osoby presídlené a/alebo prijaté v rámci programov prijatia osôb z humanitárnych dôvodov, 2011 – 2015

	2011	2012	2013	2014	2015
AT	0	0	171	388	758
BE	25	0	100	34	276
BG	-	0	0	0	0
CY	-	-	0	0	0
CZ	-	-	-	-	-
DE	145	307	2 239	11 193	8 653
EE	0	0	0	0	0

	2011	2012	2013	2014	2015
EL	0	0	0	0	0
ES	-	80	0	125	0
FI	626	734	746	1 030	1 034
FR	55	90	107	432	766
HR	-	-	0	0	0
HU	0	0	0	10	5
IE	45	50	85	96	176
IT	0	0	0	0	95
LT	0	5	0	0	5
LU	0	0	0	30	45
LV	0	0	0	0	0
MT	0	0	0	0	0
NL	540	430	310	790	450
PL	0	0	0	383	
PT	30	15	0	15	40
RO	0	0	0	40	0
SE	1 620	1 680	1 820	2 045	1 850
SI	0	0	0	0	0
SK	0	0	0	0	149
UK	455	1 040	965	785	1 865
NO	1 270	1 230	955	1 285	2 375

Zdroj: národné správy

- = informácia nie je k dispozícii

Table A1.8 Osoby prijaté prostredníctvom programov súkromného sponzorstva, 2011 – 2015

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
AT	:	:	:	:	:	:
BE	:	:	:	:	:	:
BG	:	:	:	:	:	:
CY	:	:	:	:	:	:
CZ	:	:	:	:	:	:

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
DE	–	–	–	–	21 500 ²³⁵	–
EE	:	:	:	:	:	:
EL	:	:	:	:	:	:
ES	:	:	:	:	:	:
FI	:	:	:	:	:	:
FR	:	:	:	:	:	:
HR	:	:	:	:	:	:
HU	:	:	:	:	:	:
IE	:	:	:	:	119	:
IT	:	:	:	:	:	294
LT	:	:	:	:	:	:
LU	:	:	:	:	:	:
LV	:	:	:	:	:	:
MT	:	:	:	:	:	:
NL	:	:	:	:	:	:
PL	:	:	:	:	157	:
PT	:	:	:	:	:	:
RO	:	:	:	:	:	:
SE	:	:	:	:	:	:
SI	:	:	:	:	:	:
SK	:	:	:	:	:	–
UK	:	:	:	:	:	–
NO	:	:	:	:	:	:

Zdroj: národné správy

: = nevzťahuje sa

– = informácia nie je k dispozícii

²³⁵ Ročné údaje v DE nie sú dostupné. Od roku 2013 do konca roka 2015 boli víza na vstup do Nemecka udelené 21 500 osobám.

